

AD

Notářský časopis

2/2006 strany 37-76

NOTAM

Vydává Notářská komora ČR v nakladatelství C. H. Beck

12. ročník

21. duben 2006

Z obsahu:

Eliáš, K.

Předkupní právo jako obligace II.

Veselá, J., Ghazaliová, J.

Vidimace a legalizace dle zákona
č. 21/2006 Sb., o ověřování

Cechlová, E., Trutnová, J.

Historie, současnost a budoucnost
institutu společné jmění manželů

Leszay, L.

Skupina expertů na manželský
majetkový režim, jiné formy soužití a dědictví
a závěti v Evropské unii („PRM III-IV“)

Bílek, P.

Rozpaky nad jedním rozhodnutím
Nejvyššího soudu ČR ve vztahu
k rejstříku zástav

Nejvyšší soud ČR

Vypořádání dříve zúženého
společného jmění manželů

C. H. BECK

AD NOTAM

Číslo 2/2006

OBSAH

Články

<i>Eliáš, K.</i> Předkupní právo jako obligace II.	37
<i>Veselá, J., Gbazaliová, J.</i> Vidimace a legalizace dle zákona č. 21/2006 Sb., o ověřování	43
<i>Cechlová, E., Trutnová, J.</i> Historie, současnost a budoucnost institutu společné jmění manželů ...	45
<i>Hrabák, M.</i> Pojištění odpovědnosti za škodu z výkonu činnosti notáře	51

Notář a EU

<i>Leszaj, L.</i> Skupina expertů na manželský majetkový režim, jiné formy soužití a dědictví a závěti v Evropské unii („PRM III-IV“)	53
---	----

Diskuse

<i>Šešina, M.</i> Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku V.	55
<i>Wawerka, K.</i> Ověřování doktorských diplomů v latině	58
<i>Bílek, P.</i> Rozpaky nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR ve vztahu k rejstříku zástav ..	59
<i>Kolesár, P.</i> Problematika účastenství v řízení o dědictví	63

Ze života krajských komor

<i>Kouba, V.</i> Ještě jednou o Notářské komoře pro hl. m. Prahu	65
--	----

Ze zahraničí

<i>Papežová, P.</i> Vietnam – setkání českých a slovenských notářů s vietnamskými kolegy	65
<i>Foukal, M.</i> Přijetí u prezidenta Rakouské republiky, dr. Heinze Fischera	66

Soudní rozhodnutí

<i>Nejvyšší soud ČR</i> Vypořádání dříve zúženého společného jmění manželů	67
--	----

Informace

<i>Svoboda, J.</i> Pracovní porada k vyššímu ověřování listin	69
Nový děkan UK v Praze	70

Společenská rubrika

Frak	71
------------	----

Stojí za pozornost	72
--------------------------	----

Zprávy z Notářské komory	73
--------------------------------	----

SPOLEČNOST KARLOVARSKÉ PRÁVNICKÉ DNY

sděluje, že

XVI. KONFERENCE KARLOVARSKÉ PRÁVNICKÉ DNY

se bude konat až v červnu 2007.

Ministr spravedlnosti v březnu 2006 jmenoval na základě výsledku konkurzů

- JUDr. Šárku Novotnou, notářkou do notářského úřadu v obvodu Okresního soudu Praha-západ.
- Mgr. Libuši Londinovou, notářkou do notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Českých Budějovicích

Vedoucí redaktor:
JUDr. Martin Foukal

Výkonná redaktorka:
Mgr. Ladislava Janková

Adresa redakce:
Řeznická 17, 110 00 Praha 1,
tel. 225 993 959, 225 993 969, 225 993 955
fax 225 993 950
e-mail: ladislava-jankova@beck.cz

Redakční rada:
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.
JUDr. Roman Fiala
JUDr. Jiřík Fleischer
JUDr. Martin Foukal
JUDr. Václav Kouba
doc. JUDr. Alena Macková, Dr.
Mgr. Erik Mrzena
JUDr. Martin Šešina
JUDr. Karel Wawerka

Vydává:
Notářská komora ČR se sídlem Ječná 11, 120 00 Praha 2,
tel. 224 921 258, 224 921 126, tel./fax 224 919 192, 224 919 266,
e-mail: nkcr@nkcr.cz, http://www.nkcr.cz,
v nakladatelství C. H. Beck

Časopis vychází šestkrát ročně. Předplatné na rok 2006
Kč 700,-, jednotlivá čísla Kč 120,-.

Objednávky přijímá, administraci a distribuci předplatného
a prodej jednotlivých čísel zajišťuje
nakladatelství C. H. Beck, Řeznická 17, 110 00 Praha 1.

Přetisk a jakékoliv jiné šíření časopisu nebo jeho jednotlivých
součástí lze pouze se souhlasem vydavatele.

Distribuci a předplatné pro Slovenskou republiku zabezpečuje
Magnet-Press Slovakia s. r. o., Šustekova 10, 851 04 Bratislava, 3,
korespondence: P. O. Box 169, 830 00 Bratislava 3,
tel. (časopisy) 00421 267 201 921, (předplatné) 00421 267 201 931,
fax 00421 267 201 910
e-mail: predplatne@press.sk
www.press.sk

ISSN 1211-0558

MK ČR E 7049

Vážené dámy, vážení pánové, vážené notářské kanceláře.

Jako Občanské sdružení Muzeum Královského hvozdu v Nýrsku (IČ: 708 30 631) se na Vás obracíme s prosbou o laskavou spolupráci. V Bystřici nad Úhlavou, obci sousedící s městem Nýrsko, se dne 8. 7. 1834 narodil významný český univerzitní profesor práv, JUDr. Antonín rytíř Randa. Pro velmi potřebnou revitalizaci naší oblasti je to osobnost, která může zásadním způsobem zatraktivnit povědomí veřejnosti o našem kraji. Rozhodli jsme se v nově otevřeném muzeu, zahájení se připravuje na měsíc květen, umístit stálou expozici, jež by tuto osobnost připomínala. Součástí těchto aktivit je i vybudování památníku JUDr. Randy v rodné obci. Autorem návrhu, i již zhotoveného modelu, je přední český výtvarník Václav Fiala, držitel několika mezinárodních ocenění. Vzhledem k náročným investicím, jež mělo město s rekonstrukcí budovy budoucího muzea a i vzhledem k příslibu provést pro pomník veškeré stavební úpravy místa, jsme na sebe vzali úkol vyprosit finanční prostředky od sponzorů. Proto se také obracíme na Vás.

Rozpočet na pomník, bez stavebních úprav, činí 300 tis. korun. Rozhodně to tedy není nějaký velikášský projekt. Vzhledem k rozsáhlému členstvu notářské obce se domníváme, že poprosíme-li každého z Vás byt jen o 500 Kč, je tato potřeba vyřešena. V expozici JUDr. Randy bude také každý sponzor zveřejněn. Zavazujeme se, že pokud se nepodaří projekt do konce roku 2006 uskutečnit, peněžní dary všem sponzorům vrátíme.

Znovu tedy prosíme, poukažte Vaši podporu projektu na účet č. 9799280277/0100 v s. 2002 Komerční banky v Nýrsku. Na jakýkoliv obnos pochopitelně vystavíme darovací smlouvu, aby bylo darované prostředky možno odečíst ze základu daně.

Se srdečnými díky

Karel Velkoborský, výkonný ředitel

Muzeum Královského hvozdu o. s.

Klatovská 639

340 22 Nýrsko

velkoborsky@atlas.cz

tel.: 603 528 713

Inhalt

Aufsätze

- Eliš, K.* Vorkaufrecht als Obligation II. 37
Veselá, J., Gbazaliová, J. Vidimation und Legalization nach dem Gesetz No. 21/2006 Sb., Beurkundungsgesetz 43
Cechlová, E., Trutnová, J. Historie, Gegenwart und Zukunft von dem Rechtsinstitut von ehelicher Gütergemeinschaft 45
Hrabák, M. Versicherung der Notarhaftung 51

Notar und EU

- Leszay, L.* Expertengruppe für Gütergemeinschaft, andere Formen der Lebensgemeinschaft und Erbschaft in Europäischen Union 53

Diskussion

- Šesina, M.* Diskussion über den Entwurf des neuen bürgerlichen Gesetzbuch V. 55
Wawerka, K. Die Beurkundung des Doktordiploms im Latein 58
Bílek, P. Das Bedenken über einer Entscheidung des Obersten Gerichts zum Pfandsregister 59
Kolesár, P. Problematik der Beteiligung im Erbschaftsverfahren 63

Aus dem Leben der bezirkskammern

- Kouba, V.* Noch einmal von der Notarkammer für die Hauptstadt Prag 65

Vom Ausland

- Papežová, V.* Vietnam – Zusammentreffen der tschechischen und slowakischen Notare mit ihren vietnamesischen Kollegen 65
Foukal, M. Die Rezeption bei dem österreichischen Präsident, Dr. Heinz Fischer 66

Gerichtsentscheidungen

- Oberstes Gericht der ČR* Auseinandersetzung der schon eingeschränkten ehelichen Gütergemeinschaft 67

Information

- Svoboda, J.* Die Arbeitsberatung zum höheren Beurkundung 69
Neuer Dekan von Rechtsfakultät der Karls-Universität in Prag 70

Gesellschaftsrubrik

- Der Frack 71

Bemerkenswertes

- 72

Nachrichten aus der Notarkammer

- Stellungnahme der Notarkammer 73

Table des matières

Articles

- Eliš, K.* Droit de préemption comme obligation II. 37
Veselá, J., Gbazaliová, J. Vidimation et légalisation selon la loi n° 21/2006 du Recueil des lois, sur la légalisation 43
Cechlová, E., Trutnová, J. Histoire, actualité et avenir de l'institut de la communauté des biens des époux 45
Hrabák, M. Assurance de responsabilité civile professionnelle du notaire 51

Notaire et U.E.

- Leszay, L.* Groupe d'experts sur les effets patrimoniaux du mariage et des autres formes d'union et les successions et testaments dans l'Union européenne („PRM III-IV“) 53

Discussion

- Šesina, M.* Discussion sur la proposition du nouveau Code civil V. 55
Wawerka, K. Vérification des diplômes de docteur en latin 58
Bílek, P. Embarras concernant une décision de la Cour suprême de la République tchèque en relation avec le registre des gages 59
Kolesár, P. Problèmes de participation dans la procédure sur la succession 63

De la vie des chambres régionales

- Kouba, V.* Encore une fois sur la Chambre de notaires pour la capitale de Prague 65

De l'étranger

- Papežová, V.* Vietnam – rencontre des notaires tchèques et slovaques avec leurs collègues vietnamiens 65
Foukal, M. Accueil chez le président de la République d'Autriche, Dr. Heinz FISCHER 66

Décisions juridictionnelles

- Cour suprême de la République tchèque* Règlement de la communauté des biens des époux, restreinte auparavant 67

Informations

- Svoboda, J.* Conférence de travail concernant la légalisation supérieure des documents 69
Nouveau doyen de la Faculté juridique de l'Université Charles de Prague 70

Rubrique sociale

- Habit 71

Cela Vaut votre Attention

- 72

Nouvelles de la chambre de notaires

- Position de la Chambre de notaires de la République tchèque 73

Články

Předkupní právo jako obligace II.

Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš*

VII. Dospělost závazku

1. Předkupník má právo požadovat od dlužníka, aby mu věc nabídl ke koupi, kdyby ji chtěl prodat. Dospělost závazku z předkupního práva se tedy váže na okamžik rozhodnutí vlastníka prodat věc.²² Je tudíž nutné zodpovědět otázku, kdy se vlastníkovo chtění prodat věc stává relevantním pro vznik jeho povinnosti nabídnout věc předkupnímu ke koupi a pro vznik subjektivního práva předkupníka požadovat, aby zavázaný splnil dluh, neboť jde o vymezení času významného pro včasné splnění dluhu (§ 559 odst. 2) jako doby stanovené právním předpisem (§ 563 ObčZ).

Z té příčiny nelze dospělost dluhu spojit s celkově jen neurčitým přáním vlastníka prodat věc, již se předkupní právo týká. Tak uveřejní-li vlastník inzerát, z něhož plyne jen, že má obecný úmysl věc prodat, nevzniká mu ještě povinnost nabízet ji předkupnímu, nejsou-li ještě přesně známy podmínky prodeje. Podobně nelze vznik povinnosti k nabídce ke koupi obecně spojit s vyhlášením obchodní veřejné soutěže (§ 286 a násl. ObchZ).

Bývalý československý Nejvyšší soud již v r. 1923 poukázal, že v daném směru nestačí pouhý úmysl vlastníka prodat věc někomu třetímu, ale ke vzniku oznamovací povinnosti vlastníka se vyžaduje pevné dojednání podmínek prodeje s koupěchtivým.²³ Jen tak totiž nabývá úmysl vlastníka převést vlastnické právo na další osobu definitivnosti a jen tak je možné mluvit o nabídce ceny a podmínkách nabídnutých vedle ceny způsobem závazným pro vlastníka i předkupníka (dnes srov. § 606 ObčZ). Povinnost vlastníka k nabídce vůči předkupnímu nemůže dospět dříve, než jsou s koupěchtivou třetí osobou ujednány veškeré podmínky, za nichž se má prodej případně uskutečnit. Zákonná úprava předpokládá, že vlastník uzavře s koupěchtivým smlouvu o prodeji za současného ujednání podmínky, podle níž právní následky této smlouvy nenastanou (anebo případně pomínou), jestliže předkupník předkupní právo uplatní. Až uzavřením takové smlouvy vznikne vlastníku povinnost notifikovat předkupníka.

2. Dokud dluh zavázané strany nedospěje, není vlastník povinen nabídku učinit. Klade se otázka, má-li vlastník právo nabídnout předkupnímu věc ke koupi dříve. Nelze usuzovat, že vlastník může předkupnímu učinit nabídku ke koupi kdykoli. Jistěže je obecné právo vlastníka navrhnout kdykoli a komukoli – tedy také předkupnímu – uzavření kupní smlouvy. Učiní-li to, pak je z hlediska

§ 602 odst. 1 zapotřebí rozlišit, kdy jde o běžný návrh smlouvy a kdy o nabídku sledující splnění závazku z výhrady předkupního práva, neboť plní-li vlastník vůči předkupnímu předčasně, má předkupník právo na nabídku nepřistoupit či ji i výslovně odmítnout jako předčasnou a požadovat, aby bylo plněno až v době dospělosti dluhu. Jinak řečeno: „Nesplňuje-li nabídka stanovené předpoklady, nemůže vyvolat právní následky, zejména nezačne běžet lhůta k výkonu předkupního práva.“²⁴

V té souvislosti je potřebné vyjít z dikce posl. věty § 605, kde se klade důraz, že nabídka se předkupnímu „vykoná ohlášením všech podmínek“. Míněny jsou tím podmínky, za nichž koupěchtivá třetí osoba obchod nabízí a na něž chce vlastník věci přistoupit. Proto je také řeč o „ohlášení“, nikoli o „návrhu“ podmínek, neboť dlužník má předkupnímu ohlásit (oznámít), co mu nabídl tertius. Totéž plyne i z formulace § 606 ObčZ, kde se vyžaduje, aby předkupník zaplatil „cenu nabídnutou někým jiným“ a zároveň splnil i „podmínky nabídnuté vedle ceny“. Má-li tomu tak být, musí být tyto podmínky mezi vlastníkem a koupěchtivým, ne-li již pevně ujednány ve smlouvě, tedy alespoň vyjasněny a známy.²⁵ Vzhledem k tomu je namístě dovodit, že strana vázaná výhradou předkupního práva má právo nabídnout věc předkupnímu ke koupi nejdříve v okamžiku, kdy obdrží od koupěchtivého závaznou (§ 43a, 43b) ofertou, na niž má v úmyslu přistoupit.

Vlastníkovo chtění věc prodat se však může projevit i tak, že sám vlastník nabízí třetí osobě a sdělí jí závazně, za jakých podmínek jí věc nabízí – ovšem pod podmínkou, že na ofertu ve lhůtě stanovené podle § 605 nepřistoupí předkupník. Zákon se tímto případem vůbec nezabývá: bere v úvahu jen situaci prvou, kdy uzavření smlouvy navrhuje koupěchtivý (arg.: „cena nabídnutá někým jiným“ a „podmínky nabídnuté vedle ceny“). Případ, kdy uzavření smlouvy navrhuje třetí osobě vlastník není vyloučen ani teoreticky, ani prakticky (zejména následuje-li oferta po předběžných jednáních s koupěchtivým). Situace tohoto druhu musí být posouzeny podle

²² Fiata, J. op. cit. sub 12, s. 26, Dvořák, J. in Holub, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. svazek. 2. vydání. Praha: Linde, 2003, s. 930, Škárková, M. in Jeblička, O., Švestka, J., Škárková, M. a kol. op. cit. sub 5, s. 896.

²³ Váž. 2581. Srov. též Kubeš, V. in Rouček, F., Sedláček, J. a kol. op. cit. sub 7, s. 812 a násl.

²⁴ Fiata, J. op. cit. sub 12, s. 25.

²⁵ Srov. též rozsudek Městského soudu v Praze z 18. 11. 1994, sp. zn. 18 Co 172/94 uveřejněný v Bulletinu advokacie, 1995, č. 3, s. 40 a násl., kde se uvádí (s. 42), že „nabídka musí obsahovat všechny podmínky, za nichž má být koupě uzavřena, tzn. musí obsahovat cenu věci, předmět koupě, musí být identifikován ten, jemuž je věc ke koupi nabídnuta, popřípadě další podmínky, nabídnuté vedle kupní ceny“.

konkrétních okolností případu, zvláště se zřetelem k vážnosti a určitosti zájmu vlastníka i koupěchtivého. Nejvyšší soud sice dovodil, jak bylo výše uvedeno, že pořádnost nabídky vlastníka předkupníkoví není rozhodující, byl-li tu vůbec nějaký koupěchtivý, ale jen to, za jakých podmínek vlastníka nabídl předkupníkovi uzavření smlouvy a za jakých věc později prodal zájemci, který se následně vyskytl, byť tu v době, kdy byla nabídka předkupníkovi učiněna, ještě nebyl (R 72/02), nelze však přehlédnout, že soud v tomto rozsudku nerozlišil běžný návrh na uzavření smlouvy a splnění závazku z výhrady předkupního práva²⁶ (zejména ignoruje právní význam momentu dospělosti povinnosti učinit nabídku), a z toho důvodu z něho nelze vyvodit obecné pravidlo, byť na uvedený judikát navázala další rozhodnutí.²⁷

3. Vzniká-li povinnost k nabídce uzavřením smlouvy, klade se otázka, do kdy osoba zavázaná předkupním právem ještě může nabídku učinit. Již J. Švestka dovodil²⁸ vazbu rozhodného momentu na nabytí vlastnického práva koupěchtivým.²⁹ Tento názor pokládám za správný. Perfekce kupní smlouvy ještě vždy nemusí znamenat převedení vlastnického práva. To má praktický význam v případech, kdy se účinnost kupní smlouvy s tertiem nebo předání věci v návaznosti na uzavření takové smlouvy ještě nepojí s vznikem vlastnického práva koupěchtivého.

4. Kdo je vázán výhradou předkupního práva, má tedy právo učinit předkupníkovi nabídku nejdříve poté, co obdrží závaznou ofertu koupěchtivého, na niž má v úmyslu přistoupit, anebo za srovnatelných okolností, kdy vyjednávání vlastníka a tertía (koupěchtivého) o koupi dospěje do takové fáze, že vážnost a určitost úmyslu těchto stran uzavřít smlouvu je objektivně zřejmá (dokazatelná). Nabídne-li věc předkupníkovi ke koupi dříve, plní předčasně a nabídka může být jako předčasná pomínuta nebo odmítnuta,³⁰ aniž to má za následek zánik předkupního práva podle § 606 i. f. Povinnost navrhnout předkupníkovi uzavření smlouvy vzniká dlužníkovi okamžikem, kdy s koupěchtivým ujedná všechny podmínky koupě (§ 605 posl. věta, § 606) a tuto povinnost splní dlužník včas, nabídne-li předkupníkovi věc ke koupi dříve, než na koupěchtivého převede vlastnické právo.

5. Učiní-li však dlužník nabídku předkupníkovi až poté, co uzavřel smlouvu s koupěchtivým, je vázán jak výhradou předkupního práva vůči koupěchtivému, tak i tím, co s koupěchtivým ujednal. Na dlužníkovi straně tudíž mohou konkurovat jeho povinnosti založené oběma obligacemi. Nezhlední-li tedy dlužník jako prodávající ve smlouvě s koupěchtivým povinnost, kterou je vázán vzhledem k dříve vzniklému předkupnímu právu k individuálně určené věci, hrozí mu postih za porušení jedné, anebo druhé obligace. Učiní-li totiž dlužník za takové situace nabídku předkupníkovi a splní-li smlouvu po akceptaci nabídky předkupníkem, poruší smlouvu s koupěchtivým. Bude-li plnit koupěchtivému, ač učiní nabídku předkupníkovi a ten na ni přistoupí (anebo nenabídne-li předkupníkovi věc vůbec ke koupi), poruší smlouvu s předkupníkem.

VIII. Nabídka. Její přijetí a její odmítnutí

1. Nabídka

1. Předmět plnění osoby vázané předkupníkovým právem označil zákon jako nabídku. Tento termín zá-

koník používá velmi vzácně (kromě § 605 ještě v § 609). Není však pochyb, že nabídkou se rozumí návrh na uzavření smlouvy ve smyslu § 43a odst. 1, a to smlouvy kupní (arg.: „nabídne ke koupi“ v § 602 odst. 1).³¹ Pojem „nabídka“ do ObčZ pronikl recepcí starších právních úprav ctících ještě klasickou právní terminologií označující ofertu (lat. *oferre* znamená nabízet) jako nabídku, zatímco jinde se respektuje terminologie zavedená v r. 1964.

2. Bylo již řečeno, že povinnost k nabídce dospěje, rozhodne-li se dlužník prodat třetí osobě věc, k níž se předkupní právo váže, a projeví-li se tento jeho úmysl v dostatečné určitosti. Vlastníkovo „chtění prodat“ ve smyslu § 602 pravidelně předpokládá existenci koupěchtivého a reálnou situaci, za níž vlastníka může věc prodat za konkrétně ujednaných podmínek třetí osobě, nekoupí-li ji předkupník.

To podstatně ovlivňuje i zákonné požadavky na obsah nabídky, jak vyplývají z posl. věty § 605 a z § 606. O obsahu nabídky byla již řeč výše. Vyžaduje se ohlášení všech podmínek koupě. Nestáčí tedy jen vlastníkovo všeobecné oznámení, že chce věc prodat za určitou sumu. V nabídce musí být obsaženo nejen uvedení kupní ceny (její výše, splatnosti a způsobu placení) a jiných podmínek nabídnutých koupěchtivým vedle ní (§ 606 věta druhá), ale i další náležitosti, z nichž musí být zřejmé, že se navrhuje uzavření kupní smlouvy a že vlastníka věci plní jako předkupníka dlužník řádně a včas povinnost, která pro něho z výhrady předkupního práva vyplynula.

Z toho – ale zejména také z § 37, 602 odst. 1, § 605 i. f. a § 606 jasně plyne nezbytnost identifikovat v nabídce i osobu koupěchtivého.³² Odlišné je stanovisko Nejvyššího soudu, podle něhož není existence koupěchtivého relevantní pro posouzení otázky porušení předkupního práva, a tudíž ani její označení v nabídce není nezbytné

²⁶ Podrobná kritika in *Svoboda, L. op. cit. sub 13, s. 70 a násl.*

²⁷ Tak např. v usnesení z 28. 3. 2002, sp. zn. Cdo 153/2002 (Ad Notam, 2002, č. 3, s. 66) Nejvyšší soud uvádí, že „v době, kdy nabídka na převod spoluvlastnického podílu je učiněna oprávněné osobě, nemusí existovat konkrétní kupující pro případ, že oprávněný nabídku nepřijme“.

²⁸ *Švestka, J. op. cit. sub 5 (Právník, 1957), s. 703.* V současné literatuře shodně *Svoboda, L. op. cit. sub 13, s. 78.*

²⁹ Proti tomu *Svoboda, Č. Ještě o právu předkupním. Právník, 1958, s. 58,* argumentuje slovy zákona „kdyby ji chtěl prodat“ (dnes v § 602 odst. 1), nikoli „až ji prodá nebo podobně“. Z toho dovozuje, že nabídka „bude tedy učiněna včas jen tehdy, stane-li se před perfekcí smlouvy“.

³⁰ I z těchto důvodů je neobyčejně důležité, že zákon spojil (§ 602 odst. 1, zvláště § 606) dospělost povinnosti dlužníka učinit nabídku s okamžikem, který *nezávisí jen na dlužníkovi vůli*, ale i na vůli koupěchtivého, a že tedy dlužník nemůže předkupníkovi nabídnout věc ke koupi, kdykoli si vzpomene. Jinak by se totiž dlužník mohl jednoduše vyvázat z předkupního práva např. tak, že nabídku předkupníkovi učiní v okamžiku, kdy je předkupník přechodně v nouzi.

³¹ Srov. ostatně § 183a ObchZ o nabídce převzetí, kde se v odst. 1 stanoví, že nabídkou převzetí je veřejný *návrh smlouvy*.

³² Nejpřesvědčivěji v tom směru argumentuje *Švestka J. op. cit. sub 5 (Právník, 1957), s. 704*: „Nabídka učiněná oprávněnému z předkupního práva musí vedle individualisace třetí osoby obsahovat dále veškeré podmínky, které tato hodlá splnit (...). Nabídka musí být prostě v každém směru dostatečným podkladem pro posouzení, zda jde o vážnou nabídku a vážného uchazeče. Jinak oprávněnému hrozí, že bude vydán nebezpečí předstíraných nabídek, popř. sváděn ke koupi za cenu, kterou vůbec nikdo nenabídl. Uvedené jméno uchazeče dává proto oprávněnému možnost, aby se přesvědčil o správnosti údajů vlastníka. Jinak by předkupní právo mohlo být poměrně snadno obcházeno, neboť zavázaný by se mohl pod záminkou, že chce věc prodat nabídnouti oprávněnému za nepřiměřenou cenu a tomu by proto, že nabídku nepřijal, po uplynutí lhůty předkupní právo zaniklo.“

(R 72/02),³³ a judikatury tímto rozsudkem ovlivněné. Pojetí vyplývá z nepochopení institutu a nesprávného výkladu zákona, neboť pak nejde o ohlášení všech podmínek (včetně těch, jež se nabízejí vedle kupní ceny), jak je navrhl koupěchtivý, a nabídka tudíž není určitá. Neshledá-li judikatura důvody změnit takto nastoupený trend, lze mu v kontraktační praxi čelit tím, že si předkupník již při ujednání výhrady předkupního práva sdělení údajů o koupěchtivém vymíni jako náležitost podmiňující platnost nabídky ke koupi.

Ač poslední věta § 605 vyžaduje ohlášení všech podmínek, není namístě trvat na tom pro každou situaci bez výjimky. Ujednají-li si např. strany již ve výhradě předkupního práva, že předkupník má právo vykoupit věc za pevnou cenu, pak nabídka nemusí obsahovat ohlášení ceny, kterou koupěchtivý nabízí, protože co platí mezi stranami, je jim již z jejich ujednání o limitovaném předkupním právu známo.

4. Písemná forma nabídky je v § 605 předepsána, vztahuje-li se k nemovité věci. Nelze však přehlédnout, že právě proto, že nabídka musí být učiněna tak, aby její akceptací vznikla smlouva, musí mít nabídka písemnou formu i v dalších případech, kdy zákon vyžaduje písemnou formu smlouvy (např. § 524 ObčZ nebo § 115 ObchZ).

Povinnost k předložení nabídky v písemné formě může být stranami rovněž ujednána (§ 46 odst. 1 ObčZ).

2. Přijetí nabídky

1. Zákoník výslovně vyžaduje jen vyplacení věci v době stanovené podle první věty § 605.

Nelze však přehlížet, že k zaplacení kupní ceny musí existovat právní důvod, tedy uzavřená kupní smlouva. Předkupník tudíž musí předkupní právo uplatnit (musí projevit vůli, že předkupní právo uplatňuje, tedy že přistupuje na nabídku).

Při rekodifikačních pracích v předválečné době se dokonce uvažovalo, zda nestanovit i zvláštní lhůtu pro ohlášku, že se předkupní právo vykoná, leč od tohoto záměru bylo upuštěno.³⁴ Pro většinu situací by to bylo také zbytečné, neboť projev vůle sledující přijetí nabídky a výkon předkupního práva často spadá *per facta concludentia* v jedno s vyplacením ceny.

2. I projevili předkupník ještě před vyplacením věci výslovně vůli přistoupit na nabídku a vykonat předkupní právo, nemá takové ohlášení bez vyplacení věci právní účinky. Nedojde-li k vyplacení v době určené podle první věty § 605, předkupní právo zaniká, a tudíž se i na případné ohlášení výkonu předkupního práva hledí, jako by se nestalo.

3. U kupních smluv, pro něž je předepsána písemná forma, ovšem musí být i přijetí nabídky formalizováno a oferta musí být v písemné formě také akceptována, byť o tom ustanovení o předkupním právu mlčí. Ale ani § 605 nijak nemění příkazy § 46 či § 524 ObčZ nebo § 115 ObchZ.

Nelze však dovodit, že – týká-li se předkupní právo např. nemovité věci, pohledávky, anebo obchodního podílu v s. r. o. – a přijme-li předkupník v písemné formě nabídku, vzniká tím běžná smlouva, jejímž uzavřením vznikne samostatná obligace, a předkupník se tak vyváže z režimu předkupního práva. Naopak, i v těchto případech jsou koupě a prodej podmíněny nejen uzavřením

smlouvy, ale i vyplacením podle § 605. Nebude chybou, vyjádří-li se tato podmínka pro rozptýlení případných pochybností výslovně i v nabídce.

3. Odmítnutí nabídky

Na nabídku může předkupník reagovat i výslovným prohlášením, že předkupní právo nevyužije. Za takové situace předkupní právo zanikne již okamžikem, kdy předkupníkův projev vůle dojde osobě zavázané z předkupního práva, nikoli až uplynutím doby stanovené zákonem nebo ujednané stranami pro vykoupení věci.

IX. Vykoupení věci předkupníkem

1. Cena

1. Podstata předkupního práva je v tom, že předkupníku vzniká oprávnění koupit věc či jiný objekt, chce-li ji vlastník prodat třetí osobě (koupěchtivému), za stejných podmínek, jaké nabídl koupěchtivý. Sejde-li se vlastník v podobě závazných ofert více nabídek, rozhoduje ta, kterou vlastník podmíněně akceptoval jako pro sebe nejvýhodnější, popř. na niž má v úmyslu přistoupit.

2. Zákonná dispozice ponechává stranám volnost ujednat si ve výhradě předkupního práva cenu pro vykoupení věci nezávisle na nabídce koupěchtivého. Pak pro předkupníka platí, co bylo smlouveno, nezávisle na výši protiplnění nabízeného koupěchtivým a nezávisle na výši tržní či odhadní ceny.

Bylo-li předkupní právo ujednáno i pro jiné způsoby zcizení, než je prodej, např. pro darování, je vhodné ujednat i cenu, za niž bude předkupník oprávněn věc vykoupit.

2. Podmínky nabídnuté vedle ceny

1. Podmínky koupě se týkají především ceny – její výše a způsobu jejího placení – ale stejně tak i podmínek nabídnutých koupěchtivým vedle kupní ceny. Je povinností

³³ Nejvyšší soud dovodil, že § 606 „ani jiné ustanovení neukládá prodávajícímu povinnost sdělit oprávněnému totožnost osoby, která mu nabídla odkoupení věci za konkrétní cenu, a označení osoby zájemce o koupi není ani zákonem stanoveno jako nezbytná náležitost, bez níž by tento úkon nebyl perfektní. Obsahové a formální náležitosti, jež musí splňovat řádná nabídka k výkupu, jsou totiž v zákoně (na rozdíl od dřívější právní úpravy předkupního práva v o.z.o.) stanoveny (§ 605).“ Tento závěr nelze uznat za správný, protože se neopírá o řádnou argumentaci.

ABGB stanovil v § 1077: „Kdo jest oprávněn k výkupu, musí zapříviti úplnou cenu, která byla třetí osobou nabídnuta, vyjímajíc případ jiné úmluvy. Nemůže-li splniti vedlejších podmínek nabídnutých kromě obvyčejné kupní ceny, a nelze-li je vyrovnati ani odhadní cenou, nemůže být předkupní právo vykonáno.“

Občanský zákoník z r. 1950 stanovil v § 379: „Kdo je oprávněn vykoupit věc, musí zaplatit cenu nabídnutou někým jiným, není-li ujednáno jinak. Nemůže-li věc vykoupit nebo nemůže-li splniti podmínky nabídnuté vedle ceny a nelze-li je vyrovnat ani odhadní cenou, předkupní právo zanikne.“ Obsah tohoto ustanovení byl recipován do § 606 ObčZ. Vyžaduje-li § 605 i.f., že se nabídka „vykoná ohlášením všech podmínek,“ je namístě vykládat zákonný pokyn v souvislosti s obsahem § 606. Ohlášení všech podmínek tedy zahrnuje sdělení (1) výše kupní ceny (2) nabídnuté někým jiným, a tedy i označení tohoto někoho jiného (třetího) a popř. (3) další podmínky, které někdo jiný nabízí vedle kupní ceny.

³⁴ Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevizní komise. Díl II. Důvodová zpráva. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 268.

předkupníka, chce-li předkupní právo vykonat, splnit i tyto podmínky.

2. Nabízí-li však koupěchtivý vedle kupní ceny takové podmínky, které předkupník není s to splnit – zvláště ty, které závisí na osobních vlastnostech koupěchtivého či spočívají v naturálním plnění (např. v poskytnutí individuálně určené věci), jež předkupník poskytnout nemůže – je předkupník povinen vyrovnat je finanční náhradou stanovenou podle odhadu.

3. Odhadní cena musí být předkupníkovi známa již v okamžiku, kdy se mu činí nabídka podle § 605. To znamená, že je věcí vlastníka jako strany zavázané z předkupního práva zajistit zjištění výše odhadní ceny.

3. Prodej částí dělitelné věci

Při ujednání ceny pro vykoupení dělitelné věci je namíste preferovat pravidlo, rozhodne-li se vlastník prodat jen část věci, že předkupníkovi vznikne právo vykoupit tuto část (a jen ji) za poměrnou část ceny, již si se zavazáním ve výhradě předkupního práva ujednal. Nelze však vyloučit, že – nesmluví-li si strany pravidlo pro vykoupení i ohledně části dělitelné věci – soud rozhodne s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, že výkupní cena má být rovna tomu, co nabídl koupěchtivý.

Vykoupit část věci za cenu nabídnutou koupěchtivým bude předkupník nucen, rozhodne-li se využít předkupní právo, ovšem i za situace, kdy ve výhradě předkupního práva nebylo o ceně nic ujednáno.

4. Prodej souboru věcí

1. Lze si také představit situaci, že předkupní právo vázne na jedné věci, ale koupěchtivý ji chce získat spolu s jinými věcmi, jichž se předkupní právo netýká. Pak se klade otázka, které případy z tohoto okruhu posoudit jako návrh podmínek koupě, jak ji koupěchtivý nabízí, na něž předkupník musí přistoupit (§ 606), nechce-li předkupní právo ztratit, a které nikoli.

Je např. myslitelná situace, že vlastník má akcie určitého emitenta, jejichž nominále představuje v součtu 3 % základního kapitálu akciové společnosti, předkupní právo je zřízeno k akciím reprezentujícím 1 % základního kapitálu společnosti, a koupěchtivý chce získat všechny akcie, které vlastník má, nabízí se souhrnnou cenu. Obecně platí, že podobné situace nemají na existenci předkupního práva vliv, neboť jimi nejsou předkupní práva oprávnění nijak dotčena. Vlastník tudíž musí učinit i za těchto okolností předkupníkovi nabídku k výkupu akcií, na nichž vázne předkupní právo, za cenu určenou poměrem ze souhrnné ceny. Vlastník však není oprávněn předkupníka nutit, aby koupil všechny akcie, jež má v úmyslu koupit koupěchtivý, a stejně tak ani předkupník není oprávněn nutit vlastníka, aby mu nabídl ke koupi všechny akcie.

2. Z obecného pravidla je namíste výjimka, odůvodní-li ji konkrétní okolnosti případu. Je-li věc, na níž vázne předkupní právo, účelem či hospodářsky spjata s ostatními věcmi tak úzce, že by její vyčlenění z celku popřelo účelnost či hospodářský význam toho, co chce koupěchtivý získat, anebo zmařilo-li by uplatnění předkupního práva širší obchod s koupěchtivým, třeba na nabídku koupěchtivého koupit více věcí hledět jako na další podmínku koupě ve smyslu druhé věty § 606. Tak tomu může

být, vázne-li předkupní právo jen na tovární budově, ale koupěchtivý ji chce koupit i s později zabudovaným technologickým zařízením, anebo vázne-li předkupní právo na třech obrazech z cyklu „Čtyři roční období“ určitého slavného malíře, ale koupěchtivý chce koupit – poté, co vlastník získal poslední ze série – celý cyklus čtyř obrazů.

Vzhledem k tomu, že se jedná o výjimku z pravidla, je namíste přistupovat k ní restriktivně a aplikovat ji vůči předkupníkovi co možná liberálně, neboť nelze pominout, že on je oprávněnou stranou obligace. Je tudíž namíste postupovat především tak, aby předkupník byl ve svém subjektivním právu chráněn a měl možnost je konzumat.

5. Doba k provedení výkupu

1. Stanoví se (§ 605), že předkupník musí vykoupit movitou věc do osmi dnů a nemovitou věc do dvou měsíců po nabídce. Doba pro vyplacení je stanovena jako podstatně delší než v někdejších ABGB, který vyžaduje pro výkup movitých věcí dvacet čtyři hodiny, pro výkup nemovitých věcí jeden měsíc. Doba výkupu je stanovena patrně podle vzoru BGB, který vymezuje k vykoupení movitých věcí týden a nemovitých věcí dva měsíce.

Předpis pro uplatnění předkupního práva je dispozitivní, strany si mohou ujednat dobu kratší, anebo delší.

Pro počítání času platí § 122.

2. Z konstrukce § 605 plyne požadavek vyplatit věc ve stanovené či ujednané době. Znamená to, že předkupník musí vyrovnat plnou kupní cenu podle okolností do osmi dnů, anebo do dvou měsíců, popř. v ujednané době.

To pro předkupníka platí i za situace, že se věc má koupěchtivému prodat na úvěr nebo na splátky. Strany si však mohou ujednat i něco jiného, tedy i že modality placení, ujednané případně v tomto smyslu s koupěchtivým, budou platit i pro předkupníka.

6. Specifika při zcizení v dobrovolné dražbě

1. Vlastník může věc či jiný objekt, na němž vázne obligační předkupní právo, zcizit také v dobrovolné veřejné dražbě podle zákona č. 26/2000 Sb.³⁵ Za těchto okolností nelze učinit předkupníkovi nabídku ohlášením všech podmínek podle § 605 ObčZ, neboť kupní cena, již má být vydražením věci dosaženo, není předem známa, ani není známo, kdo je koupěchtivým.

2. Dobrovolná veřejná dražba se vyhlašuje dražební vyhláškou; tu však nevyhlašuje zcizitel, nýbrž dražebník, který ze zákona nemá povinnost dražební vyhlášku předkupníkovi zaslat (§ 20 odst. 5 VeřDZ). Leč nelze dovodit, že předkupník nemá právo se o dražbě dozvědět. Naopak, nejméně z § 415 ve spojení s § 488 a 602 ObčZ plyne pro dlužníka povinnost zajistit tak včasnou vědomost předkupníka o dražbě, aby mu nic nebránilo v uplat-

³⁵ Pokud jde o souvislost s předkupním právem, hodí se zvláště uvést, že § 17 odst. 5 a 6 VeřDZ vylučuje z dražených věcí mj. ty, na nichž vázne zákonně předkupní právo, dále nemovité věci zatížené věcným předkupním právem zapsaným v katastru nemovitostí a konečně movité věci, k nimž je vlastnické právo omezeno předkupním právem zapsaným v listinách osvědčujících vlastnictví a nezbytných k nakládání s věcí (což v praxi – jak uvádějí Veselý, J. a kol. Zákon o veřejných dražbách, Komentář. I. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 82 – přichází v úvahu u lodí a civilních letadel).

nění jeho práv. Je tedy na dlužníkovi, aby dražebníka ve smlouvě o provedení dražby zavázal k doručení dražební vyhlášky i předkupníkovi, nebo aby mu konání dražby sám včas oznámil.

3. Dostaví-li se totiž předkupník k dražbě a doloží-li ještě před zahájením dražby dražebníku své předkupní právo, není jako účastník dražby vázán stanoveným příchodem; učiní-li předkupník podání ve stejné výši jako nejvyšší podání dalšího účastníka dražby, udělí licitátor příklep předkupníkovi (§ 23 odst. 1 VeřDZ).

X. Porušení předkupního práva

1. Panující doktrína

1. Ustanovení § 603 odst. 3 stanoví, že „bylo-li předkupní právo porušeno, může se oprávněný buď na nabyvateli domáhat, aby mu věc nabídl ke koupi, anebo mu zůstane předkupní právo zachováno“.

2. Převažuje snaha vykládat uvedené ustanovení restriktivně: tak, že dopadá jen na případy, kdy je předkupní právo sjednáno jako věcné. Toto stanovisko zaujali ve vztahu k aktuální úpravě J. Švestka a O. Jehlička.³⁶ Převzala je většina dalších autorů.³⁷

Uvedený názor ovlivnil rovněž právní a rozhodovací praxi. Zaujal ho i Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 265/98 z 19. října 1999,³⁸ když dospěl k závěru, že „osoba oprávněná z předkupního práva by mohla vůči zavázané osobě uplatňovat nárok na náhradu škody za podmínek § 420 občanského zákoníku. Vzhledem k pouhé závazkové (osobní) povaze předkupního práva se však oprávněná osoba nemůže na nabyvateli zcizené věci s úspěchem domáhat, aby jí nabyvatel koupenou věc nabídl ke koupi.“ Nález se dovolává „obecně uznávané literatury“, jejíž názor přejímá.³⁹

3. Tento názor nesdílím. Shodně s J. Fialou⁴⁰ ho nepokládám za správný. Jde o stanovisko opřené o historickou právní úpravu, mechanicky vztahenou k platnému ustanovení zákona. Svůj původ má v dogmatickém závěru vzniklém na podkladě občanského zákoníku z r. 1950, jak v učebnici,⁴¹ tak zvláště v obsáhlejší Švestkové studii z r. 1957⁴² zčásti nekriticky převzaté do již citované stati O. Jehličky a J. Švestky⁴³ jako nového přepracování staršího textu druhého z obou spoluautorů. Slabinou tohoto stanoviska je, že v tomto směru nepřihlíží k platné úpravě, která se obsahem i systematickým zařazením od předchozích zákonných úprav podstatně liší.

2. Výklad ustanovení

1. Při interpretaci § 603 je třeba vyjít z faktu, že celé ustanovení upravuje tři různé skutkové podstaty systematicky rozdělené do tří odstavců.

Odst. 1 se vztahuje k obligačnímu předkupnímu právu a stanoví, že povinnost založená dlužníkovi ujednáním na úrovni závazku zavazuje jen jeho. Naproti tomu odst. 2 se váže k věcnému předkupnímu právu a stanoví, jak se zřizuje, a že povinnost z výhrady předkupního práva s věcnoprávními účinky dopadá i na singulární nástupce dlužníka. Třetí odstavec se vztahuje se k oběma předchozím: stanoví sankci za porušení předkupníka subjektivního práva, aniž rozlišuje, zda oprávnění předkupníka vyvěrá z obligačního či věcného práva. Pravidlo je

totíž formulováno jako obecné. Nelze tudíž dovodit, že se váže jen na věcné předkupní právo, jehož se týká pouze odstavec druhý.

2. K uvedenému interpretačnímu výsledku vede gramatický, systematický i logický výklad zákona.

Proti tomu stojí argument opřený o „pouhou závazkovou povahu“ předkupního práva vzniklého jako nikoli věcné. Tento argument se opírá o právní dogmatiku, nikoli o zákonný text, a nelze jím popřít fakt, že zákon může stanovit něco jiného.

3. Nejzřetelněji to vyplývá z porovnání historických právních úprav, platných dříve na našem území, se zákonnou úpravou současnou.

ABGB stanoví v § 1079, že „nenabídne-li držitel oprávněné osobě výkupu, ručí jí za všechnu škodu. V případě věcného předkupního práva může být zcizená věc na třetí osobě požadována a s touto nakládá se podle toho, je-li držba poctivá nebo nepoctivá“. Z tohoto pravidla zřetelně vyplývá, že v něm rakouský zákoník jasně odlišil porušení předkupního práva obligačního a věcného a pro každý delikt stanovil jinou sankci.

Obdobně stanovil i občanský zákoník z r. 1950 v § 376: „Předkupní právo ukládá povinnost jen tomu, kdo slíbil věc nabídnout k výkupu. Má-li předkupní právo povahu

³⁶ Jehlička, O., Švestka, J. op. cit. sub 5, s. 165.

³⁷ Zejména Mikeš, J. in Knappová, M., Švestka, J. a kol. op. cit. sub 15, s. 190; Dvořák, J. in Holub, M. a kol. op. cit. sub 22, s. 932; Škárková, M. in Jehlička, O., Švestka, J., Škárková, M. a kol. op. cit. sub 5, s. 897 a násl.; Svoboda, L. op. cit. sub 13, s. 41 a násl. i s. 115 a násl. a patrně, jak se zdá vyplývat z kontextu nepřilís jasně pasáže ve slovenské učebnici, i J. Lazár – srov. Lazár, J. a kol. Základy občanského hmotného práva. 2. svazek. 2. vydání. Bratislava : Iura Edition, 2004, s. 106.

³⁸ Ústavní soud České republiky. Sbirka nálezů a usnesení, sv. 16. I. vydání. Praha : C. H. Beck, 2000, s. 77 a násl.

³⁹ Tamtéž, s. 77 a 80. Jmenovitě se odkazuje na pasáž in Jehlička, O., Švestka, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 1999, s. 648 (autorkou textu je M. Škárková) a na citovaný článek O. Jehličky a J. Švestky, s. 165.

⁴⁰ Fiala, J. op. cit. sub 12, s. 27–28. Rovněž Fiala, J. a kol. Občanské právo hmotné. 3. vydání. Brno : Masarykova univerzita & Doplněk, 2002, s. 262.

⁴¹ Srov. Knapp, V. a kol. Učebnice občanského a rodinného práva. Sv. II. 1. vydání. Praha : Orbis, 1954, s. 110: „Předkupní právo závazkové je účinné jen mezi stranami. Proto jakmile zavázaná strana zcizí věc třetí osobě, nerespektujíc předkupní právo, oprávněná osoba se nemůže domáhat na třetí osobě přenechání věci, ale může požadovat náhradu škody na povinné straně.“ Srov. i 2. vydání téhož díla (Praha : Orbis, 1955, s. 118).

⁴² Švestka, J. op. cit. sub 5, s. 708, kde se pro případ porušení práva předkupníka – a to ve vztahu k tehdejší právní úpravě správně – uvádí: „Okamžikem převodu vlastnického práva na třetí osobu k věci, k níž bylo smluveno předkupní právo, přistupují v případě, že nebyla oprávněnému učiněna řádná nabídka, stranám z předkupního práva další oprávnění a povinnosti. Jejich obsah je určen tím, jaké povahy předkupní právo bylo. Bylo-li závazkové povahy, pak původní závazek povinného ex contractu zaniká a na jeho místě vzniká závazek ex delicto, podle kterého oprávněný může požadovat na povinném náhradu vzniklé mu škody; a tento je povinen mu ji nahradit (...). V tomto případě však nelze žádat na právním nástupci osoby zavázaného přenechání věci, neboť jak bylo řečeno dříve, předkupní právo takovéto povahy proti právním nástupcům povinného nepůsobí.“

⁴³ Srov. cit. dílo, s. 165: „Bylo-li však předkupní právo smluveno pro určitý případ zcizení (...) a zavázaná osoba takto smluvně převzatou povinnost nerespektovala, tj. věc zcizila třetí osobě – nabyvateli způsobem, pro který bylo předkupní právo sjednáno, předkupní právo závazkové (osobní) povahy rovněž zanikne, neboť vůči třetí osobě nepůsobí. Protože však v tomto případě zavázaná osoba svou smluvní povinnost, tj. povinnost respektovat předkupní právo porušila, může oprávněná osoba z předkupního právního vztahu uplatnit vůči zavázané osobě s úspěchem případnou sankci náhrady škody za podmínek § 420 ObčZ. Vzhledem k pouhé závazkové (osobní) povaze předkupního práva se však oprávněná osoba nemůže na nabyvateli s úspěchem domáhat toho, aby jí nabyvatel koupenou věc nabídl ke koupi.“

práva věcného, působí však také proti jeho nástupci; podle toho, byla-li věc zcizena způsobem, pro který bylo předkupní právo umluveno, či jiným způsobem, může se oprávněný buď na nabyvateli domáhat, aby mu věc přenechal, anebo mu zůstane předkupní právo zachováno.⁴⁴

Odchylně však zákoník mezinárodního obchodu v § 393: „Smluví-li strany, že předkupní právo působí i vůči třetím osobám, může osoba z předkupního práva oprávněná požadovat vydání zboží od třetí osoby, která je nabytela, jestliže třetí osoba o předkupním právu věděla a jestliže jí nabídne prodávající totéž, co bylo naposled zapláceno.“ Vidíme tedy, že již zákoník mezinárodního obchodu prolomil dogma, podle něhož smlouva váže jen smluvní strany, průlom však podmínil jak nutností výslovně ujednat závaznost výhrady předkupního práva i pro třetí osoby, tak i důkazem o vědomosti dalšího nabytatele věci o existenci předkupního práva.

Vládní návrh novely č. 509/1991 Sb. sledoval v návrhu § 603 původně stanovil jen právní pravidla obsažená nyní v jeho prvních dvou odstavcích a podle vzoru zákoníku z r. 1950.⁴⁴ Třetí odstavec byl do § 603 doplněn později při parlamentním projednávání, čímž došlo ve smyslu celého ustanovení k obsahovému posunu, který je třeba hodnotit jako opatření zákonodárnou mocí zamýšlené a chtěné.

4. Je tudíž namístě souhlasit s J. Fialou, že „§ 603 odst. 3 je nutno hodnotit jako obecný, nikoliv jen jako vztahující se k odst. 2 téhož ustanovení. Jinými slovy, následky uvedené v § 603 odst. 3 se týkají všech druhů předkupního práva. Nemá velkého smyslu dohadovat se o úmyslu zákonodárce; jsme přesvědčeni, že závěry z toho vyplývající posilují princip smluvní volnosti a náležitým (lépe než dříve) způsobem chrání oprávněného. Pokud bylo záměrem zákonodárce něco jiného, mohl tak učinit daleko přesněji“.⁴⁵

5. Výslovná úprava obligačního předkupního práva byla, jak už řečeno, do současného ObčZ doplněna až k 1. 1. 1992 – sice s inspirací v zákoníku z r. 1950, ale jeho úprava nebyla recipována, nýbrž přetvořena k obrazu myšlenkového světa kodifikace z r. 1964. Logice kodexu by odpovídalo spojit porušení předkupního práva s neplatností právního úkonu, kterým se tak stalo.⁴⁶ Právě proto, aby byl odvrácen tento obecný následek a vyloučena námitka neplatnosti, stanovuje se v § 603 odst. 3 jiná obecná sankce spočívající v oprávnění předkupníka domoci se vykoupení věci nebo ponechat si předkupní právo i vůči singulárnímu právnímu nástupci dlužníka.

6. Koncept našeho občanského práva je přes četné posuny stále ovlivněn konkrétními reziduy někdejšího socialistického přístupu, že „je těžiště úpravy obsahu práva vlastnického v ustanoveních o jeho omezení“,⁴⁷ jakož i důsledným setrváním na zásadě *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*. I této logice odpovídá obsah § 603 odst. 3, jak je vyložen výše.

Ústavní konformita výkladu se odvozuje z direktivy čl. 11 odst. 3 Listiny zakazující zneužít vlastnické právo na újmu práv druhých. Zavázal-li se vlastník věci převést vlastnické právo určité osobě, ale ze své vůle je převede jinému, jedná proti zásadě *pacta sunt servanda* a zneužívá svoji vlastnickou svobodu co do subjektivního práva nakládat s věcí. Za těchto okolností musel zákonodárce vyřešit, jakou sankci pro takový případ zvolí.

Zvolil sankci mírnější, než jaká je použita u zpětné koupě (§ 609 odst. 2), leč – z pohledu osoby, jejíž sub-

jektivní právo bylo porušeno – efektivnější než právo na náhradu škody. Při uplatnění práva na náhradu škody je třeba prokázat, co vyžaduje § 420 ObčZ. To by pro předkupníka v řadě případů vyloučeno, anebo podstatně ztíženo, zejména co do důkazu o vzniku škody, a protiprávní čin zavázané osoby by zůstal v důsledku toho bez postihu. Naproti tomu konstrukce § 603 odst. 3, zachováající předkupníka jeho právo – vzhledem k dlužníkově deliktu – sleduje výraznou ochranu toho, kdo byl ve svém právu dotčen.

7. Je pravda, že právní pravidlo odst. 3, přisoudíme-li mu smysl, jaký skutečně má, obsahuje normativní opatření, obracející se primárně proti osobě, která věc v rozporu výhradou předkupního práva nabytela, aniž zákon bere v úvahu vědomost nabytatele o předkupníkově oprávnění. Ani nabytela však není bez ochrany, neboť má vůči zciziteli vedle práva na náhradu škody speciální postih. Byla-li mu věc přenechána za úplatu, byla se dovolat její právní vady (§ 499 i. f., § 503, 507), byla-li mu přenechána bezúplatně, náleží mu oprávnění podle § 629.

8. Konstrukce § 604 odst. 3 je speciální v tom smyslu, že stanoví zvláštní sankci pro případ porušení předkupního práva, i v tom smyslu, že stanoví sankci jen pro některé případy takového porušení. Toto ustanovení nelze např. použít za situace, kdy vlastník proti úmluvě s předkupníkem zmaří jeho právo zařazením věci do dobrovolné veřejné dražby.

XI. Zánik předkupního práva

1. Obecně

1. Některé případy zániku předkupního práva stanoví zákon přímo či nepřímo v § 602 až § 606. Jsou to: zcizení věci jinak než prodejem, popř. jiným způsobem, než pro který bylo předkupní právo ujednáno (§ 602), smrt předkupníka, nebyl-li ujednáno opak (§ 604). Zánik závazkového předkupního práva působí i marné uplynutí doby pro výkup (§ 605) a předkupníkovou neochota či neschopnost koupit věc nebo splnit či vyrovnat podmínky nabídnuté vedle kupní ceny.

2. Vedle toho však přicházejí v úvahu i způsoby další.

V systematickém přehledu se budeme zabývat nejprve důsledky vyplývajícími z dalších ustanovení práva soukromého, o nichž výše dosud řeč nebyla, a posléze veřejnoprávní úpravou.

2. Důvody zániku podle práva soukromého

1. Jakékoli předkupní právo – smluvené i zákonné – zanikne jeho vykonáním, dále zánikem věci, k níž se předkupní právo váže (jak jejím zničením nebo spotřebováním, tak i zpracováním věci ve věc novou), rovněž splynutím oprávněné a zavázané osoby (§ 584), a konečně vzdáním se předkupního práva (§ 574).

⁴⁴ V odst. 2 konkrétně: „Předkupní právo lze dohodnout i jako věcné právo, které působí i vůči nástupcům kupujícího. Nekoupil-li prodávající věc nabídnutou kupujícímu, zůstává mu zachováno předkupní právo i vůči jeho právnímu nástupci.“

⁴⁵ Fiala, J. op. cit. sub 12, s. 28.

⁴⁶ Srov. § 40a ve spojení s § 140 a rovněž zvláštní sankci za porušení práva zpětné koupě v § 609 odst. 2 i. f.

⁴⁷ Srov. důvodovou zprávu k § 108 až 110 občanského zákoníku č. 141/1950 Sb.

Vzdá-li se však předkupního práva osoba, již svědčí zákonné předkupní právo podle § 140, má vzdání se práva účinky jen vůči ní, nikoli vůči jejímu právnímu nástupci.

2. Předkupní právo zřízené z vůle stran, ať již jako věcné, anebo jako obligační, zanikne také, bylo-li založeno vedlejším ujednáním, pak – vzhledem k akcesoritě závazku – zrušením hlavní smlouvy.

Samotné předkupní právo lze zrušit dohodou stran; zaniknout může i uplynutím času, bylo-li sjednáno na určitou dobu, a – jak už řečeno – vzhledem k § 604 i smrtí předkupníka.

3. Obligační předkupní právo zanikne i tehdy, zcizí-li osoba zavázaná z výhrady předkupního práva vlastnické právo k věci jiným způsobem, než jaký jí zakládá povinnost nabídnout předkupníku věc ke koupi.

3. Důvody zániku podle práva veřejného

1. K zániku smluveného (obligačního i věcného) i zákonného předkupního práva dochází i uplatněním těch postupů podle práva veřejného, kdy sice věc nabývá také někdo jiný, ale bez vůle vlastníka prodat. Při některých veřejnoprávních opatřeních zákon předkupní právo šetří, při jiných dochází k jeho zániku bez dalšího.

2. Na základě vykonatelného exekučního titulu může být podle § 36 VeřDZ nařízena nedobrovolná veřejná dražba. Pak musí být předkupníci v dražební vyhláše upozorněni na své právo (zákon nesprávně mluví o povinnosti) prokázat dražebníkovi předkupní právo. Zúčastní-li se předkupník dražby, není vázán stanovením přihazem a učiní-li podání ve stejné výši jako nejvyšší podání, udělí licitátor příklep předkupníkovi; konkurence předkupníků se smluveným a zákonným předkupním právem spoluvlastníků má přednost uplatnění předkupního práva spoluvlastníkem. Neuplatní-li předkupník své právo tímto postupem, zanikne smluvené předkupní právo přechodem vlastnického práva k objektu dražby na vydražitele. Zákonné předkupní právo však trvá.

4. Při výkonu rozhodnutí (podle OSŘ i podle EŘ) je zapotřebí odlišit případ exekučního prodeje movitých věcí na straně jedné a nemovitých věcí i podniku na straně druhé.

Při prodeji movitých věcí nezakládají procesní ustanovení předkupníkovi žádná zvláštní oprávnění; § 329 odst. 3 OSŘ jen stanoví, že přechodem vlastnického práva na vydražitele movité věci zanikají závady vážnoucí na věci: v rámci toho tedy také předkupní právo. Má-li však předkupník předkupní právo k jednotlivým věcem, právům či jiným majetkovým hodnotám náležejícím k podniku, pamatuje na jejich uplatnění úprava výkonu rozhodnutí prodejem podniku nebo části podniku (§ 338x OSŘ). Totéž platí vzhledem k § 69 a 71 EŘ i pro zpeněžení movité věci či podniku exekutorem.

Naproti tomu úprava výkonu rozhodnutí prodejem nemovitých věcí nebo podniku na předkupní právo pamatuje (zejména § 336j a 338x OSŘ). Není-li předkupní právo vykonáno, zaniká okamžikem nabytí vlastnického práva vydražitelem. I to platí vzhledem k § 69 a 71 EŘ pro zpeněžení nemovitých věcí či podniku podle exekučního řádu.

5. Je-li na majetek osoby zavázané z předkupního práva prohlášen konkurs, není správce konkursní podstaty vázán ujednanými předkupními právy (§ 27 odst. 2 KV). Zda tato práva zanikají, anebo vážnou-li na věci i po zpe-

nění, závisí jednak na okolnosti, bylo-li předkupní právo zřízeno jako obligační, anebo jako věcné, jednak i na tom, jakým způsobem správce jednotlivý majetkový kus zpeněží. Další otázky týkající se osudu předkupního práva po prohlášení konkursu se posoudí podle obecných ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání (např. § 14 odst. 3 KV aj.).

6. Při vyvlastnění věci zaniká předkupní právo bez dalšího.

Vidimace a legalizace dle zákona č. 21/2006 Sb., o ověřování

Mgr. Jitka Veselá, Mgr. Jana Ghazaliová*

Ve Sbírce zákonů v částce 11, která byla rozeslána dne 26. 1. 2006, byl zveřejněn zákon č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů (zákon o ověřování). Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. března 2006 a zcela ruší dosud platný zákon č. 41/1993 Sb., o ověřování shody opisů nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu okresními úřady a o vydávání potvrzení orgány obcí a okresními úřady, ve znění pozdějších předpisů. Prováděcí předpis k zákonu o ověřování vyšel ve Sbírce zákonů v částce 17, a to jako vyhláška č. 36/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu s účinností od 1. března 2006.

V notářském řádu je vidimace a legalizace upravena v § 73 a 74. Jedná se o součást notářské činnosti zahrnované pod pojem osvědčování právně významných skutečností a prohlášení. Samotná ověřovací doložka je pak považována za veřejnou listinu ve smyslu § 134 OSŘ. Tato ustanovení notářského řádu, respektive zejména § 73, týkající se vidimace, prošla zásadní novelizací zákonem č. 18/2004 Sb. s účinností od 1. 5. 2004.

Úprava vidimace a legalizace v notářském řádu a v zákoně o ověřování se v mnohém překrývá. Rovněž platnost ověření podpisu či listiny notářem či obecním úřadem je na území České republiky naprosto rovnocenná. V notářské činnosti se při ověřovací agendě v některých věcech analogicky odkazuje na zákon o ověřování obecními úřady, a to s odkazem na § 52 NotŘ, kdy je notář, kromě jiného, v notářské činnosti vázán zákony a dalšími obecně závaznými právními předpisy. Podobně je například i v důvodové zprávě k novému zákonu o ověřování uvedeno, že v případech, kdy provedení vidimace nebo legalizace bude příslušným úřadem odmítnuto, může se žadatel s požadavkem obrátit na notáře.

Z textu nového zákona o ověřování jsme vybraly několik ustanovení, které stojí za pozornost.

I. Vidimace

- § 6 odst. 3 výslovně a jednoznačně určuje, kdo pořizuje a nese náklady spojené s pořizováním vidimované listiny „vidimovanou listinu pořizuje žadatel na své náklady“.

* Autorky jsou notářskými kandidátkami u JUDr. Ivana Ertelta, notáře v Praze.

- Ověřující osoba je po provedení vidimace povinna vidimovanou listinu označit tak, aby text na ní nemohl být po provedení vidimace doplňován; způsob označení stanoví prováděcí předpis (§ 7 odst. 2 a 3).

Dle § 2 odst. 3 a 4 vyhlášky se nepopsané strany listu vidimované listiny proškrtnou z levého horního rohu do pravého dolního rohu.

- Dle § 8 zákona musí ověřovací doložka obsahovat:
  - *nově* označení úřadu,
  - pořadové číslo, pod kterým je vidimace zapsána v ověřovací knize,
  - údaj, že vidimovaná listina se doslovně shoduje s listinou, z níž byla pořízena a *nově* i údaj o tom, zda tato listina je a) prvopisem, b) již ověřenou vidimovanou listinou, c) opisem nebo kopií pořízenou ze spisu, nebo d) stejnopisem písemného vyhotovení rozhodnutí nebo výroku rozhodnutí vydaného podle zvláštního předpisu, a z kolika stran se skládá (předchozí úprava vyžadovala vyznačení počtu listů nebo archů),
  - údaj o tom, z kolika stran se skládá vidimovaná listina (předchozí úprava vyžadovala vyznačení počtu listů nebo archů) – *tuto změnu hodnotíme jako velmi pozitivní, neboť označení počtu stran je mnohem přesnější, než pouhé vyznačení listů či archů listiny; a domníváme se, že by mohla být podnětem pro změnu úpravy vidimace v notářském řádu,*
  - údaj o tom, zda je vidimovaná listina opisem úplným nebo částečným nebo zda jde o kopii úplnou nebo částečnou – *nově* je zde rozlišováno mezi opisem a kopií listiny
  - *nově* pouze datum provedení vidimace, nikoli již místo vidimace,
  - *nově* namísto podpisu pověřeného pracovníka a otisku razítka se státním znakem, jméno, příjmení a podpis úředníka, starosty anebo místostarosty, nebo zaměstnance (dále jen ověřující osoby), který vidimaci provedl.

Dle § 7 zákona o ověřování se vidimace na vidimované listině nebo na listu pevně s ní spojeném vyznačí ověřovací doložkou a otiskem úředního razítka. Otisk úředního razítka již tedy není obsahovou náležitostí a součástí ověřovací doložky.

- Nový zákon *rozšiřuje výčet listin, u nichž se vidimace neprovede.* Kromě občanského průkazu, vojenského průkazu, pasu a jiného průkazu, vkladní knížky, šeku, losu, sázenky, geometrickému plánu, rysu a technické kresby, *nově* výslovně uvádí i zbrojní průkaz, řídičský průkaz, služební průkaz, průkaz o povolení k pobytu pro cizince, rybářský lístek, lovecký lístek, směnku a protest směnky. Navíc výslovně z vidimace vylučuje *listiny opatřené plastickým textem nebo otiskem plastického razítka.* Nadále se vidimace neprovede ani u listin v jiném než českém nebo slovenském jazyce, neovládá-li tento jazyk ověřující osoba, nicméně s výjimkou případů, kdy žadatel současně předloží úředně ověřený překlad do jazyka českého.

Notářský řád naopak novelou § 73 umožnil vidimaci cizojazyčné listiny, i jestliže ověřující nezná jazyk, není předložen překlad do českého jazyka tlumočnickem, ale je před ověřujícím opis této listiny pořízen prostřednictvím kopírovacího zařízení.

II. Legalizace

- V § 10 odst. 4 je upravena legalizace na listině, která je psána v jiném než českém nebo slovenském jazyce. Dle tohoto ustanovení se legalizace neprovede, je-li listina psána v jiném než českém nebo slovenském jazyce a není-li současně předložen úředně ověřený překlad do jazyka českého. *Zákonodárce nepočítá se situací, že by ověřující ovládal jazyk, v němž je listina pořízena.*

- Nadále zůstává zachováno dle našeho názoru značně problematické ustanovení týkající se *legalizace podpisů osob, které nemohou číst nebo psát.* Dle § 10 odst. 5 „Nemůže-li žadatel číst nebo psát, provede se legalizace za účasti dvou svědků“. Koho ale zákonodárce myslí „osobou, která nemůže psát“? Ze samotné podstaty legalizace (ověření, že žadatel listinu před ověřující osobou vlastnoručně podepsal nebo podpis na listině uznal za vlastní) plyne, že nezbytným předpokladem legalizace je, že žadatel listinu podepsal, tj. žadatel je nebo alespoň v minulosti byl schopen se podepsat. Použitím spojky „nebo“ jsou jako žadatelé vyloučeny osoby, které nemohou číst „a“ psát, bez ohledu na to, zda číst a psát vůbec neumí nebo jim v psaní i čtení brání jiná okolnost. Dle § 16 odst. 2 písm. f) obsahuje tiskopis ověřovací knihy „podpis žadatele, jehož podpis byl legalizován, popřípadě svědků, jde-li o legalizaci podle § 10 odst. 5“. Vzhledem k totožné formulaci § 12 písm. c) („ověřovací doložka obsahuje jméno, popřípadě jména, příjmení, datum a místo narození žadatele, popřípadě svědků, jde-li o legalizaci podle § 10 odst. 5“) lze jednoznačně dovodit, že „popřípadě“ má význam kumulativní a tudíž žadatel musí být schopen se podepsat (minimálně do ověřovací knihy, jedná-li se o uznání podpisu za vlastní) i v době, kdy je prováděna legalizace. „Osobou, která nemůže psát“ tedy dle našeho názoru nemůže být osoba, která není schopna žádného písemného projevu. Pak ovšem nejde o osobu, která nemůže psát... A jsme v začarovaném kruhu. Měl-li zákonodárce na mysli případy dočasné neschopnosti řádného psaní, kdy postačí např. křížek, se můžeme jen domýšlet.

Doslovná aplikace tohoto ustanovení by fakticky znamenala prolomení požadavku na sepsání notářského zápisu jako jedině možnosti řešení situace, kdy účastník při uzavírání písemného právního úkonu není schopen psát.

- K zamyšlení vede i § 11 odst. 2: „Je-li legalizován podpis žadatele na listině, která je nedílnou součástí souboru listin, jednotlivé listy se pevně spojí do svazku, požádá-li o to žadatel, jehož podpis je legalizován.“ Co má zákonodárce na mysli, mluví-li o souboru listin a následně o jednotlivých listech, které se spojí – jedná se zde o listinu o více stranách nebo skutečně o soubor listin? Případně kdo a podle jakých kritérií určí, které listiny jsou nebo nejsou nedílnou součástí souboru listin?

V důvodové zprávě k zákonu je tato úprava opírána o to, že „...vzhledem k tomu, že u legalizace, obdobně jako u vidimace, neodpovídá úřad za obsah listiny, na které je podpis legalizován, lze připustit i legalizaci podpisu na listině, která je nedílnou součástí souboru listin, aniž by byly tyto další listiny pevně připojeny k listině, na které se legalizace provádí...“ (pro srovnání je pojem listina vykládán tak, že se

jedná o ucelený text, který je ukončen způsobem prokazujícím jeho jedinečnost, což může být zejména podpis).

- Dle § 12 musí ověřovací doložka obsahovat:
  - nově označení úřadu,
  - pořadové číslo, pod kterým je legalizace zapsána v ověřovací knize,
  - jméno, příjmení, nově datum a místo narození žadatele (nikoli již rodné číslo), popřípadě
  - nově i svědků, jde-li o legalizaci podpisu osoby, která nemůže číst nebo psát dle § 10 odst. 5,
  - adresu místa trvalého pobytu nebo nově adresu místa pobytu na území ČR anebo adresu bydliště mimo území ČR žadatele, popřípadě svědků, jde-li o legalizaci podle § 10 odst. 5, je-li v předloženém dokladu uvedena; pokud předložený doklad tento údaj neobsahuje, zapíše se nově tento údaj dle ústního prohlášení žadatele, resp. svědka,
  - nově označení dokladu, na jehož základě byly shora uvedené údaje zjištěny, přičemž § 18 obsahuje *taxativní výčet dokladů*, které žadatel (svědek) předkládá k prokázání své totožnosti:
- občanský průkaz nebo cestovní doklad, jde-li o státního občana ČR
- průkaz o povolení k pobytu nebo cestovní doklad anebo průkaz totožnosti občana členského státu EU, jde-li o cizince
- průkaz žadatele o udělení azylu
- průkaz o povolení k pobytu azylanta
- průkaz žadatele o udělení dočasné ochrany
- průkaz cizince požívajícího dočasné ochrany (Zákon č. 41/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, vyžadoval v § 4 odst. 2, aby „fyzická osoba předložila k prokázání své totožnosti platný úřední průkaz vydaný státním orgánem“. Bližší specifikaci zákon neobsahoval.)
- údaj o tom, že žadatel listinu před ověřující osobou vlastnoručně podepsal, nebo že podpis na listině uznal za vlastní,
- nově pouze datum provedení legalizace, nikoli již místo provedení legalizace,
- nově namísto podpisu pověřeného pracovníka a otisku razítka se státním znakem, jméno, popřípadě jména, příjmení a podpis ověřující osoby, která legalizaci provedla.

Dle § 11 se legalizace na listině nebo listu s ní pevně spojeném vyznačí ověřovací doložkou a otiskem úředního razítka. Otisk úředního razítka již tedy není obsahovou náležitostí a součástí ověřovací doložky.

- Nový zákon rozšiřuje v § 13 výčet případů, kdy se legalizace neprovede. Kromě legalizace na listině, která neobsahuje žádný text, a legalizace na listině v jiném než českém nebo slovenském jazyce bez úředně uveřeného překladu, je legalizace vyloučena i v následujících případech: a) jde-li o legalizaci podpisu ověřující osoby, která legalizaci provádí, b) je-li *podpis vyhotoven jinými písmeny než písmeny latinské abecedy*. Vezmeme-li v úvahu, že v případě předložení úředně ověřeného překladu cizojazyčné listiny do českého jazyka, není důvod k neprovedení legalizace podpisu na ní, zdá se minimálně zarážející odmítnat legalizaci z důvodu, že podpis je vyhotoven písmeny odpovídajícími originálnímu textu listiny a nikoli písmeny latinské abecedy. Ve světle každodenní praxe, kdy převážná vět-

šina podpisů je zcela nečitelná a jen těžko bychom hádali, zda jde o písmena „vůbec nějaké abecedy“, se nám zdá požadavek podpisu písmeny latinské abecedy ještě absurdnější.

Za zvláštní zmínku stojí důvodová zpráva k této věci, která říká, že tento důvod pro neprovedení legalizace nabrazuje dosavadní ustanovení, že se legalizace neprovede, neovládá-li úředník jazyk, ve kterém je listina pořízena, neboť legalizaci se ověřuje pouze podpis žadatele!

Na závěr musíme konstatovat, že jsme se zaměřily spíše na perličky, které nás v nové úpravě zaujaly. Obecně však nový zákon o ověřování přináší mnoho upřesňujících ustanovení, jejichž analogická aplikace se pozitivně projeví i při provádění vidimací a legalizací v notářské činnosti.

Historie, současnost a budoucnost institutu společného jmění manželů

JUDr. Eva Cechlová, JUDr. Jana Trutnová*

V tomto článku se zamyslíme nad institutem společného jmění manželů, jeho historickým vývojem, aplikací v souvislosti s činností notáře zejména v agendě dědické a úpravou de lege ferenda. Příspěvek je rozdělen na jednotlivá vývojová stádia ve vazbě na vývoj lex generalis – občanského zákoníku.

I. etapa: do roku 1950

Vývoj novodobého soukromého práva na území našeho dnešního státu ukončila kodifikace rakouského Obecného zákoníku občanského (ABGB, OZO), jenž nabyl na našem území účinnosti v r. 1812.

Obecný zákoník občanský v první řadě rozeznával práva osobní, k nimž počítal především „práva z osobnosti plynoucí“ (např. způsobilost jedince držeti a vykonávat práva soukromá). Rovněž mezi osobní práva se zařazovalo právo rodinné. Nauka k tomu obvykle uváděla, že z postavení, jenž zaujímá osoba v rodině (otec, matka nebo dítě) plyne jistý počet práv a povinností, jako např. nárok na výživu, vychování, zaopatření, poslušnost atd. Souhrn těchto práv se tak nazývá právem rodinným.

Po vzniku ČSR bylo tzv. recepční normou (zákon č. 11/1918 Sb.) převzato dosavadní občanské právo platné na území bývalé rakousko-uherské monarchie, což pro Čechy, Moravu a Slezsko znamenalo převzetí Všeobecného občanského zákoníku (Allgemeine Bürgerliches Gesetzbuch) z roku 1811, ve znění pozdějších novel. Tato úprava platila do 1. ledna 1950, kdy nabyl účinnosti zákon o právu rodinném (zákon č. 265/1949 Sb.) a zákon o zatímních změnách v některých občanských věcech právních, který překlenuje období do vydání nového občanského zákoníku (zákon č. 141/1950 Sb.), s účinností

* JUDr. Eva Cechlová je notářkou v Bohumíně, JUDr. Jana Trutnová je notářskou kandidátkou u JUDr. Miroslava Michálka, notáře v Třebíči.

od 1. 1. 1951. Žena byla v manželství zcela majetkově samostatná, měla plné právo nakládat se svým majetkem. Vkladem nevěsty do manželství bylo věno. Jednalo se o peníze a statky, které žena přinášela do manželství a které se stávaly vlastnictvím manžela, jenž s tímto majetkem disponoval. V městských právech platilo, že zemřela-li manželka do 1 roku ode dne sňatku, zůstala muži celá výbava i věno. Zemřeli-li do roka manžel, bylo jí vráceno věno i vdovské věno, resp. vše, co do manželství vnesla. Jinak manželka dědila třetinu statku po manželovi, podobně jako manžel. Muž zajišťoval ženu v manželství pro případ své smrti tzv. vdovským věnem či obvěněním. Hodnota vdovského věna byla dvaapůlkrát větší než věno nevěsty. Vdovské věno nemohlo být pochopitelně hned vyplaceno, mělo charakter zástavního práva. V městských právech musel vdovec zřídit vdovské věno v trojnásobné výši. Vzdání se vdovského věna ve prospěch manžela se chápalo jako odporovatelný právní úkon.

Ukázka z pramenů:¹

Všeobecný občanský zákoník z roku 1811:

„§ 91. Muž jest blava rodiny. Jakožto tato blava má zvláště právo, řídit domácnost, ale také jest povinen manželku dle mohovitosti své slušně živiti, a ji v každé případnosti zastupovati.

§ 92. Manželka obdrží jméno mužovo a požívá práv stavu jeho. Ona jest povinna za manželem do jeho obydli jíti, jemu v hospodářství a v živnosti dle síly své pomáhati, a pokud pořádek domácí to žádá, nařazení od něho učiněná nejen sama plniti, ale k tomu přihlížeti, aby také od jiných byla plněna.

§ 93. Manželům není dovoleno svazku manželského, třeba se o to sjednotili, o své újmě zrušiti, necht' by pravili, že manželství jest neplatné, nebo by chtěli manželství rozloučiti, aneb jen se dají rozvést.“

II. etapa 1. 1. 1950–31. 3. 1964

Po politických změnách v r. 1948 byly majetkové vztahy mezi manžely vyřazeny z předmětu úpravy občanského práva a začleněny do nově vzniknuvšího práva rodinného, které se stalo samostatným právním odvětvím (zákon o právu rodinném č. 265/1949 Sb.). „Důvodem tohoto bylo jednak zrušit dělení práva na soukromé a veřejné, a dále oprostit manželství majetkových aspektů, a tak se rozejít s předchozím právním pojetím, které manželství chápalo jako smlouvu.“² Zákon o právu rodinném upravoval manželství (vznik, práva a povinnosti manželů, včetně jejich vzájemných práv majetkových), rozvod manželství, vzájemná práva a povinnosti rodičů a dětí, vyživovací povinnost, osvojení a poručenství, neměl však žádné ustanovení, které by odkazovalo na souvislost s občanským zákoníkem.

1. Rozsah zákonného společenství majetkového (ZSM)

ZSM tvořil majetek, který nabyl kterýkoliv z manželů v době uzavření manželství, vyjma dědictví, daru, a to co sloužilo jeho osobním potřebám nebo výkonu povolání, tvořilo jeho získaný majetek (§ 22 zákona o právu rodinném), a dále z něj byl vyloučen majetek získaný jako náhrada škody na samostatném majetku, majetek, který byl získán za jeho vlastnictví, majetek, který byl získán před uzavřením manželství, majetek vyloučen modifi-

kační dohodou manželů. Do ZSM dále patřily i závazky, mimo závazků, které vznikly některému z manželů před uzavřením manželství, a nebo týkající se jen majetku náležející manželovi. Zákon však nedopadal na případy, kdy majetkoprávní poměry mezi manžely byly upraveny platnou svatební smlouvou.³

2. Zúžení a rozšíření ZSM

Zajímavé je, že manželé si mohli dohodou ve formě soudního zápisu zúžit či rozšířit rozsah jmění určeného zákonem. Ve formě soudního zápisu si také mohli upravit i správu tohoto jmění popřípadě si vyhradit jeho vznik, až ke dni zániku manželství (§ 29 zákona o právu rodinném). „Soudním zápisem se mnil jak zápis celé dohody o stanovení jiného rozsahu jmění manželům společného do soudního protokolu, tak i připojení této dohody jako přílohy k soudnímu zápisu.“

3. Zrušení ZSM soudem

Na žádost jednoho z manželů mohlo být ZSM soudem zrušeno, soud však zkoumal, jestli k tomuto zrušení jsou dány závažné příčiny, pak majetek, který byl zahrnut do ZSM byl v podílovém spoluvlastnictví s rovností podílů jednoho z manželů.

4. Dopad na dodatečné projednání dědictví

Rozdělení majetku v ZSM nebylo v dědickém řízení prováděno, ani občanský zákoník (zákon č. 141/1950 Sb.), ani občanský soudní řád (zákon č. 142/1950 Sb.) to neumožňovaly, bylo nutno se tedy řídit § 26 odst. 2 zákona o právu rodinném, a to *podíly manželů jsou si rovné*. Jestliže byl zůstavitel zapsán sám v pozemkové knize jako vlastník nemovitostí, ale v době, kdy tento majetek nabyt, byl ženatý či vdaná, tak šlo o majetek v ZSM, pak do dědictví patřila polovina tohoto majetku.⁴ Jestliže majetek nabyt jeden z manželů nebo oba před dnem účinnosti tohoto zákona, tedy před 1. 1. 1950, pak nedošlo k transformaci v ZSM, zde nutno použít právní úpravu z obecného občanského zákoníku, tedy v podstatě každému z manželů patřilo dále vlastnický to, co sám nabyt. Pokud nebylo možno prokázat, kdo z manželů příslušnou věc nabyt, platila domněnka o nabytí mužem jakou hlavou rodiny (§ 91 a § 1237 OZO z roku 1811). Manžel ovšem nesl tzv. břemena manželství (zejm. byl povinen slušně se o manželku starat).

III. etapa 1. 4. 1964–31. 3. 1983

V roce 1963 došlo k přijetí zákona č. 94/1963 Sb., zákona o rodině, který nabyt účinnosti dne 1. 4. 1964. Jde o zákon dosud platný, byl několikrát v důležitých otázkách novelizován. Velmi podstatnou změnou ovlivněnou ideologií bylo, že vzájemná majetková práva a povinnosti manželů byla napříště upravena občanským zákoníkem (§ 143 ObčZ a násl.), a to v podobě tzv. *bezpodílového*

¹ Malý, K. Česká práva v minulosti. Praha, 1995, s. 215

² Důvodová zpráva k zákonu o právu rodinném.

³ Bílek, Šešina Dědické právo v předpisech let 1925-2001. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 81.

⁴ Tamtéž, s. 79.

spoluvlastnictví manželů. Občanský zákoník se postavil na stanovisku, že věci spadající do bezpodílového spoluvlastnictví manželů jsou především věci osobní spotřeby, protože hlavní formou spotřeby bylo osobní vlastnictví.

Osobní vlastnictví bylo dispozitivně vymezeno v § 127 ObčZ, do kterého náleželo: příjmy a úspory z práce a ze sociálního zabezpečení, věci domácí a osobní spotřeby, rodinné domky, rekreační chaty, garáže a jiné podobné objekty, i když nebyly výslovně vyjmenovány v tomto paragrafu. K tomu patřily dále byty v osobním vlastnictví (dle zákona č. 52/1966 Sb.).

Na rozdíl od spoluvlastnictví podílového zákonodárce spoluvlastnictví manželů koncipoval jako spoluvlastnictví bezpodílové. „Pro majetkové společenství manželů bylo zvoleno proto, že toto právně jednotné a nedělitelné společenství po majetkové stránce nejvýrazněji vyjadřuje trvalý svazek obou manželů a jejich postavení v manželství, v němž muž i žena jak ve vztahu k sobě, tak ve vztahu k dětem mají stejná práva a stejná povinnosti.“⁵

Bezpodílové spoluvlastnictví znamenalo, že míra účasti manželů není vyjádřena podíly, každý z manželů byl tedy úplným vlastníkem každé věci, která spadá do BSM, přičemž jeho vlastnictví bylo omezeno úplným vlastnictvím druhého manžela.⁶

1. Rozsah BSM

V bezpodílové spoluvlastnictví manželů bylo vše, co mohlo být předmětem osobního vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy sloužily osobní potřebě nebo výkonu povolání jednoho z manželů. Do BSM patřily proto především příjmy z pracovního poměru, příjmy z členství v JZD a výrobních družstev a příjmy ze sociálního zabezpečení. Do BSM nepatřily pohledávky či dluhy manželů, tedy všechna aktiva a pasiva manželů, které měly majetkovou povahu, a nešlo o věci, na něž se aplikovalo ustanovení § 496 ObčZ, podle kterého občanskoprávní vztahy, pokud nebyly zvláště upraveny ustanovením občanského zákoníku, se mají řídit těmi ustanoveními tohoto občanského zákoníku, která upravují vztahy obsahem a účelem jim nejbližší, a to byla opět ustanovení o BSM. Pohledávka věřitele jen jednoho z manželů, která vznikla za trvání manželství, mohla být při výkonu rozhodnutí uspokojena i z majetku patřícího do bezpodílového spoluvlastnictví manželů (§ 147 ObčZ). „Když se tedy jednalo o právní úkon týkající se společných věcí, odpovědnost manželů byla solidární, v případě že manželé převzatý závazek nesplnili, věřitel měl právo vést exekuci jak na jejich společný majetek tvořící součást BSM, tak na samostatný majetek každého z nich, a naopak pokud šlo o právní úkon, který se netýkal společných věcí a byl uzavřen jen jedním z manželů (právní možnost uzavírat smlouvy jen jedním z manželů nebyl existencí BSM nikterak omezena), stal se dlužníkem on sám, a odpovídal za splnění celým svým majetkem, tedy svým samostatným i majetkem v BSM.“⁷

2. Modifikace BSM nebyla možná

Tehdy platná právní úprava modifikaci vylučovala.

3. Zrušení BSM soudem

Na návrh jednoho z manželů soud zrušil ze závažných důvodů BSM, pokud by jeho další trvání odporovalo pravidlům socialistického soužití (§ 148 ObčZ). Závažné důvody bylo nutno posuzovat s konkrétním manželstvím a jeho podmínkami.

4. Dopad na dodatečné projednání dědictví

V případě, že zůstavitel zemřel v tomto období, provede se dodatečné vypořádání majetku náležející do bezpodílového spoluvlastnictví manželů s odkazem na § 35 zákona č. 95/1963 Sb., o státním notářství a řízení před státním notářstvím, tedy měl-li zůstavitel s pozůstalým manželem věci v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, *určí* státní notářství, které věci z těchto věcí, popřípadě jaká jejich část náleží do dědictví, nesouhlasil-li některý z účastníků s tímto rozhodnutím, státní notářství uloží ve stanovené lhůtě, aby účastník podal žalobu k soudu, až do soudního rozhodnutí v této věci řízení přeruší. Jestliže účastník nepodal ve stanovené lhůtě návrh k soudu, pokračuje v řízení a rozhoduje i o této skutečnosti (§ 18 zákona č. 95/1963 Sb., o státním notářství).

IV. etapa 1. 4. 1983–31. 12. 1991

1. Rozsah BSM

Zcela totožný s právní pravou účinnou od 1. 4. 1964.

2. Modifikace BSM

Opět nebylo možné smluvně upravit rozsah BSM odlišně od znění zákona.

3. Zrušení BSM soudem

Zrušení soudem bylo možné tak jak v předchozím období, nutno zdůraznit, že v zákoně byla ponechána formulace zrušení BSM soudem, jestliže by další trvání odporovalo pravidlům socialistického soužití.

Zavedení *nevyvratitelné domněnky o právním vypořádání* tam, kde po dobu tří let po zániku manželství ho neprovedli sami manželé. Tato tříletá lhůta byla svojí povahou hmotněprávní a prekluzivní. Důsledkem bylo, že bývalí manželé byli zavázáni či oprávněni ve vztahu mezi sebou rovným dílem.

4. Dopad na dodatečné projednání dědictví

Součástí dědického řízení v případě dodatečně objeveného majetku je vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů zůstavitele a pozůstalého manžela, pokud majetek spadl do BSM, a to dle právní úpravy účinné od 1. 4. 1964.

⁵ Kratochvíl, Z. a kol. Nové občanské právo. Praha: Orbis, 1965, s. 229.

⁶ Bičovský, J., Holub, M. Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou. 2. vydání. Praha: Linde, 1994, s. 154.

⁷ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 109.

V. etapa 1. 1. 1992–31. 12. 1992

S nástupem demokratizace a tržního hospodářství došlo k podstatným změnám v občanském zákoníku, a to zákonem č. 509/1991 Sb., který zachoval jádro právní úpravy BSM, ale provedl značné zásahy.

1. Rozsah BSM

V bezpodílovém spoluvlastnictví manželů je vše, co může být předmětem vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, vyjma věci získané darem, dědictvím, věci sloužící osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů, věci vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který byl vlastníkem této vydané věci před uzavřením manželství, nebo mu byla vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Došlo tedy k odstranění vymezení BSM, že jde o osobní vlastnictví, a dále novela připojila ustanovení závazná pro restituci majetku (např. zákon č. 87/1991 Sb., o mimo-soudních rehabilitacích, zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů).

2. Modifikace BSM

Poprvé manželé mohli dohodou ve formě notářského zápisu rozšířit či zúžit zákonem stanovený rozsah BSM, ale také si touto dohodou vyhradit vznik BSM ke dni zániku manželství. Došlo tedy k zavedení skutečné modifikační možnosti manželů ve vztahu k BSM. „Ustanovení pamatovalo jak na zájmy manželů, tak na zájmy třetích osob, pokud šlo o jistotu při právních jednání s manžely. Modifikační dohody byly však podmíněny existencí manželství a mohly být uzavírány jen ohledně majetku nabytého v budoucnu.“⁸

Právní jistota se projevila v tom, že dohody musely mít formu notářského zápisu, avšak ke své účinnosti nemusely mít vklad do katastru nemovitostí, i když se týkaly nemovitostí. Zavedení této zvláštní formy ještě neznamenalo, že třetí osoby budou vždy o existenci této dohody informovány. Proto se manželé mohli vůči třetí osobě dovolat existence takového majetkového ujednání jen tehdy, byl-li této osobě obsah této smlouvy znám. Uzavření této dohody mezi manžely mělo vliv i na uspokojení pohledávky věřitele jen jednoho z manželů, která vznikla za trvání manželství. Tato pohledávka nemohla být již uspokojena při výkonu rozhodnutí z majetku patřícího do bezpodílového spoluvlastnictví manželů, jestliže tato pohledávka vznikla při používání majetku, který nepatřil do BSM.

Novela dále vyřešila otázku použití majetku v BSM ve vztahu k podnikání a jasně stanovila, že je třeba pouze prvního souhlasu druhého manžela s použitím majetku v BSM k podnikání.

3. Zrušení soudem BSM

Byla odstraněna zcela nevyhovující formulace „odporování socialistickému soužití“, jako důvodu ke zrušení BSM a nahrazena termínem odpor proti dobrým mravům

(§ 148 odst. 2 ObčZ). Nově byl zaveden další způsob zrušení soudem, a to bylo získání podnikatelského oprávnění jedním z manželů (§ 148a odst. 2 ObčZ).

4. Dopad na dodatečně projednání dědictví

Provádí se dodatečně vypořádání BSM podle právní úpravy viz shora.

VI. etapa 1. 1. 1993–31. 7. 1998

1. Rozsah BSM, jeho modifikace BSM i zrušení BSM soudem

Nedošlo k žádné změně od předchozí právní úpravy.

Zákon č. 264/1992 Sb. zařadil pouze další ustanovení, upravující kogentně formu některých dohod mezi manžely, popř. bývalými manžely, pokud šlo o nemovitosti, musely mít písemnou formu, a nabývaly účinnosti až vkladem do katastru nemovitostí. „Bylo to velice závažné ustanovení, protože až do 1. 1. 1993 např. u dohody o modifikaci BSM stačila jen forma notářského zápisu, bez potřeby registrace či vkladu, a dále také u dohod o osudu nemovitosti po zániku BSM nemusela být písemná forma.“⁹

VII. etapa od 1. 8. 1998

Zákonem č. 91/1998 Sb. byl nahrazen institut BSM institutem *společné jmění manželů (SJM)*, tedy s účinností tohoto zákona došlo k transformaci BSM (pokud existovalo) do SJM. Jestliže však bylo BSM zrušeno soudem, nevzniklo k datu účinnosti tohoto zákona SJM.

Srovnání BSM a SJM – podle Nejvyššího soudu „jsou to dva rozdílné instituty, a to z hlediska názvu, rozsahu, předmětu, obsahu i zániku“ (Rozsudek NS ČR sp. zn. 30 Cdo 1803/2000 ze dne 26. 9. 2000), tedy do SJM patří i závazky, což vůbec nebylo v případě BSM. Subjektem společného jmění manželů mohou být pouze manželé, skutečnost, že spolu fakticky nežijí, nemá právní relevanci z hlediska trvání společného jmění (stejně jako u BSM).

1. Rozsah SJM

Dle § 143 ObčZ společné jmění manželů tvoří:

- majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím, darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věci vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka,*
- závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který ná-*

⁸ Bičoušský, J. Bezpodílové spoluvlastnictví manželů. Praha: Linde, 1994, s. 43.

⁹ Tamtéž, s. 25.

leží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.

„Předmět SJM jsou tedy tři základní kategorie předmětů v právním smyslu, pokud byly nabyty za trvání manželství. Jde o věci movité, práva, závazky a věci nemovité, a dále i byty a nebytové prostory.“¹⁰ Co se týče závazku, jehož míra přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, nutno vycházet u těchto závazků k okolnostem daného případu se znalostí majetkových poměrů manželů (tj. zejména k rozsahu majetku ve společném jmění manželů, ale také k hospodářským a majetkovým možnostem manželů). Stane-li se jeden z manželů za trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu, včetně akcií, ani nabytí členských práv a povinností členů družstva účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev. Toto ustanovení vyvolalo v odborné literatuře velkou pozornost a různost názorů. (*Obchodní podíl není věc, ale majetková hodnota, a proto samotné ustanovení § 143 ObčZ platného před 1. 8. 1998 bo z BSM vylučovala*). „Sám zákonodárce chtěl zřejmě vyloučit právo manžela, aby zasahoval do vedení společnosti, ale z právní úpravy není jasné, jaké toto vyloučení má mít majetkový dopad.“¹¹ „Z většiny publikované literatury vyplývalo, že obchodní podíl, byť i nabytý ze společných prostředků manželů, nepatří do SJM a je nadále ve výlučném vlastnictví manžela, který se stal společníkem v obchodní společnosti.“¹² Další názor byl ten, „jestliže by však obchodní podíl nabyli společně oba manželé, pak by zřejmě oba měli společný obchodní oddíl, který by byl součástí SJM“.¹³ Rozuzlení tohoto problému nastalo Rozsudkem Nejvyššího soudu České Republiky sp. zn. Cdo 700/2004 ze dne 20. 7. 2004, který jasně určil, že „obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným je součástí společného jmění manželů, byl-li nabyt jedním z manželů za trvání manželství z prostředků patřících do společného jmění manželů“.

2. Modifikace SJM

Opět možná pouze smlouvou ve formě notářského zápisu jako v případě platné právní úpravy od 1. 1. 1993, avšak s dvěma zásadními rozdíly, a to SJM tvoří i závazky, proto tato dohoda se může týkat i závazků, a dále došlo k odstranění pochybností o účincích do minulosti, tedy ve vztahu k majetku či závazkům, které již tvoří SJM. Současná právní úprava umožňuje jakékoliv změny těchto dohod, a také se mohou týkat jen konkrétních věcí či závazků.

Nově byla vložena také předmanželská smlouva, a to v § 143a odst. 3: „Muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství, mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu upravit své budoucí majetkové vztahy v manželství, obdobně.“ Toto ustanovení je podmíněno uzavřením manželství, jinak je bez účinků. Ustanovením § 149a bylo výslovně stanoveno pro dohody o nemovitostech manželů, snoubenců, bývalých manželů, že i pro ně platí ustanovení zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, tedy práva k nemovitostem na základě těchto dohod vznikají, mění se popřípadě zanikají vkladem do katastru nemovitostí.

3. Zúžení SJM soudem

Podle současně platných právních předpisů soud již nemůže zrušit SJM, tak jak tomu bylo v případě BSM, ale pouze zúžit SJM. Rozsah možností je vymezen rámcem, a to až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti, podmínky tohoto zúžení jsou: musí být podán návrh manželem, a dále buď jsou k tomu závažné důvody, a nebo získal druhý manžel oprávnění k podnikatelské činnosti, popř. se stal společníkem s neomezeným ručením v obchodní společnosti (společník ve veřejné obchodní společnosti či komplementář v komanditní společnosti). „Výklad pojmu věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti nespočívá v nějakém obecném typizovaném vzoru obvyklého vybavení společné domácnosti, nýbrž nutno ho chápat v konkrétní souvislosti s životní a majetkovou úrovní jednotlivého manželství.“¹⁴

4. Dědické řízení

Součástí dědického řízení je vždy vypořádání společného jmění manželů, pokud byl zůstavitel(ka) ženatý či vdaná, nutno zjistit, jestli zůstavitel neuzavřel s pozůstalým manželem během manželství modifikační dohodu, popřípadě zda soud neprovedl zúžení SJM nebo nenastala některá ze skutečností zániku SJM (trest propadnutí majetku § 53 odst. 2 TrZ a prohlášení konkursu § 14 KV). Manželé se nemohou mimosoudně dohodnout na opětovném obnovení společného jmění, je k tomu vždy třeba pravomocné rozhodnutí soudu.

VIII. De lege ferenda

Připravovaný nový civilní kodex je dílem natolik zásadním, že si zaslouží naši pozornost. Širší diskuse mezi odbornou veřejností nad ním může přispět k tomu, aby toto dílo ve své finální podobě bylo skutečně moderním kodexem, který krom toho, že vytvoří odpovídající legislativní základ pro širokou oblast soukromého práva, dá našemu soukromému právu stabilitu, která v dnešní době permanentních novelizací chybí.

V předloženém paragrafovaném znění připravovaného návrhu nového občanského zákoníku je manželské majetkové právo včleněno do *části druhé, do Rodinného práva*.¹⁵

IX. Ukázka z návrhu paragrafovaného znění občanského zákoníku

Manželské majetkové právo § 574

To, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právního obchodu, je součástí společného jmění manželů (dále jen „společné jmění“)

¹⁰ Holub, J. a kol. Komentář k občanskému zákoníku. 2. vydání. Praha : Linde, 2003, s. 349.

¹¹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. Praha : Linde, 1998, s. 398.

¹² Dvořák, T. Společné jmění manželů a obchodní podíl v s. r. o. Právo a rodina, 2000, č. 8, s. 18.

¹³ Dědič, J. Komentář k obchodnímu zákoníku. Díl II. Praha : Polygon, 2002, s. 1027.

¹⁴ Holub, J. a kol. op. cit. sub 10, s. 355.

¹⁵ Návrh občanského zákoníku – viz – Ministerstvo spravedlnosti České republiky.

podle ustanovení tohoto zákona (zákonný režim), to neplatí, dohodnou-li se snoubenci nebo manželé jinak (dohodnutý režim) nebo jinak rozhodne soud (režim založený rozhodnutím soudu), anebo společné jmění zanikne za trvání manželství na základě zákona.

K § 574: Manželské majetkové právo představuje soubor právních ustanovení týkajících se majetkových poměrů manželů v tom nejširším slova smyslu. Přesto jsou některé majetkové záležitosti manželů (výživné, bydlení a zejména pak dědické nároky manželů) upraveny zvlášť. Rozlišuje se na straně jedné tzv. zákonny režim, na straně druhé pak režimy modifikované – režim dohodnutý a režim založený rozhodnutím soudu. Modifikované režimy mají zásadně mít sbodnou právní relevanci a sbodné právní důsledky, zejména pokud jde o třetí osoby. Jinou povahu má případ, kdy je tzv. zákonny režim vyloučen v důsledku zákonného ustanovení, totiž tehdy, braje-li takové opatření roli zásadní zákonné ochrany jednoho z manželů v případě, kdy je vůči druhému aplikována ať již soukromoprávní, anebo veřejnoprávní sankce.

Zákonny režim

§ 575

(1) Součástí společného jmění je to, co nabyt jeden z manželů nebo co nabyli oba manželé společně za trvání manželství s výjimkou toho, co

- a) nabyt bezúplatně jeden z manželů, ledaže ten, kdo takto něco poskytl, nebo zůstavitel výslovně projevil jiný úmysl, a
- b) co slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů.

(2) Součástí společného jmění je zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů.

(3) Součástí společného jmění je majetková hodnota podílu manžela v obchodní společnosti, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti, družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství členem družstva, ledaže zvláštní zákon stanoví jinak.

§ 576

Součástí společného jmění jsou závazky převzaté za trvání manželství, ledaže:

- a) se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, anebo
- b) je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních či běžných potřeb rodiny.

§ 577

O nabytí a pozbytí jednotlivých součástí společného jmění platí obecná ustanovení tohoto zákona, částky výdělků, platu, mzdy, zisku apod. z pracovní a jiné výdělečné činnosti se stávají součástí společného jmění v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyt možnost s nimi nakládat, pohledávky z výhradního majetku jen jednoho z manželů, které se mají stát součástí společného jmění, se součástí společného jmění stávají dnem splatnosti.

K § 575 až 577: Právní úprava již nepřipomíná věci vydané v restitucích, neboť jsou zpravidla vlastnický ustáleny. Nepřipomíná ani tzv. surogáty, ale smísený majetku se řeší zvláštním ustanovením (§ 577). Pokud jde o surogáty (za peníze získané prodejem ojetého

vozu manžel koupí obraz, nebo vymění větší vůz starší za malý vůz novější apod.), nedostatek jejich výslovného připomenutí je třeba považovat za správný – šlo by o notorietu, která v zákonném textu nemá co dělat. Totéž pak platí o tom, co je nabyto výhradně z majetku jednoho z manželů, a tedy nebylo součástí společného jmění (příjmy z nemovitosti manžela do výše nákladů). Naproti tomu zisk (tj. výnos po odečtení nákladů) z výhradního majetku se stává součástí společného jmění.

Některé majetkové hodnoty, resp. jejich zvěcnělá podoba se uvádějí výslovně, pokud jde o jejich podíl vstupující do společného jmění (závazky), anebo pokud jde o okamžik, kdy se součástí společného jmění stávají (mzda). Výslovnou úpravu si zaslouží rovněž pohledávky vzniklé z výhradního jmění. Naopak výslovné právní úpravy není zapotřebí, pokud jde o řešení otázky o právech a povinnostech souvisejících s tím, že jeden z manželů zdědí nemovitost, závod apod., a své spoludědice vyplatí (z prostředků společného jmění). Tady stačí odkázat na pravidla o vypořádání společného jmění. Ustanovení o majetkové hodnotě účasti v korporaci a družstvu nelze považovat za nadbytečné vzhledem k významu takových účastí. V § 576 se výslovně mluví o převzatých závazcích. Jde tedy o závazky, které lze převzít, takovými jsou jen závazky soukromoprávní (nikoli veřejnoprávní), a jen závazky z řádného obligačního důvodu (nejde o závazky z porušení právní povinnosti). Pokud jde o účel, který byl převzetím závazku sledován, bude třeba vždy hodnotit, zda touto cestou měla být obstarána běžná potřeba rodiny. Nabytí a pozbytí součástí společného jmění se spravuje obecnými pravidly, totiž jak práva věcného, tak dědického, i závazkového.

§ 578

Není-li v této části zákona stanoveno jinak, použijí se pro společné jmění obdobně ustanovení tohoto zákona o společnosti, popřípadě ustanovení o spoluvlastnictví.

§ 579, § 580, § 581, § 582 upravují užívání, hospodaření, správu v zákoném režimu.

Dohodnutý režim

§ 583

ALTERNATIVA I:

Snoubenci se mohou dohodnout na manželském majetkovém režimu odlišném od zákonného režimu (dohodnutý režim), není-li některý z nich plně svéprávný, má smlouva právní účinky, schválí-li ji soud. Stejně se mohou dohodnout i manželé za předpokladu, že zároveň upraví své povinnosti a práva týkající se již existujícího společného jmění.

ALTERNATIVA II:

- (1) Snoubenci se mohou dohodnout na manželském majetkovém režimu odlišném od zákonného režimu (dohodnutý režim). Stejně se mohou dohodnout i manželé za předpokladu, že zároveň dohodou upraví své povinnosti a práva týkající se již existujícího společného jmění.
- (2) Smlouva podle odstavce 1 nemá zpětné účinky.

§ 584

- (1) Dohodnutý režim může spočívat v režimu oddělených jmění, v režimu vyhrazujícím vznik společného

jmění ke dni zániku manželství, jakož i režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu.

(2) Dohodnutý režim lze změnit smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, taková změna vyžaduje dohodu manželů nebo rozhodnutí soudu o součástech společného jmění v dosavadním režimu.

§ 585

(1) Smlouva může obsahovat jakékoli ujednání a týkat se jakékoli věci, ledaže to zákon zakazuje, může se týkat zejména rozsahu, obsahu, doby vzniku režimu společného jmění v rozsahu stanoveném zákonem nebo jiném, jednotlivých věcí i jejich souborů. Smlouvou lze změnit zařazení již existujících částí jmění i upravit zařazení budoucích součástí jmění rozdílně od zákonného režimu.

(2) Smlouvou lze rovněž uspořádat majetkové poměry na případ zániku manželství, jedná-li se o uspořádání na případ zániku manželství smrtí, považuje se smlouva za smlouvu dědickou, má-li její náležitosti.

(3) Smlouvou nelze vyloučit ani změnit ustanovení, jimiž se spravuje obvyklé vybavení domácnosti.

§ 586

(1) Smlouva o manželském majetkovém režimu nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu.

(2) Smlouva o manželském majetkovém režimu se nesmí svým obsahem a účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila.

(3) Smlouva o manželském majetkovém režimu i souhlas třetí osoby vyžadují písemnou formu a podpisy musí být úředně ověřeny.

§ 587

Smlouvy o manželském majetkovém režimu se evidují podle zvláštního zákona. Do evidence se zapisuje vše, co mění zákonný majetkový režim manželů.

K § 578 až 587: Nabízí se nové řešení ochrany třetích osob: bez ohledu na to, kdo by evidenci vedl (soud, Notářská komora, soukromí registrátoři v síťovém propojení apod.), obsahovala by úpnlý přehled manželských majetkových společností.

§ 588

(1) Smlouva snoubenců o manželském majetkovém režimu nabývá účinnosti uzavřením manželství. Týká-li se smlouva již existující nemovitosti, která se zapisuje do katastru nemovitostí, lze vklad do katastru nemovitostí provést až po uzavření manželství.

(2) Týká-li se smlouva manželů manželském majetkovém režimu již existující nemovitosti, která se zapisuje do katastru nemovitostí, nabývá v části týkající se nemovitosti účinky vůči třetím osobám vkladem do katastru nemovitostí, ledaže tento zákon stanoví jinak.

§ 589 a násl.

Upravuje režim založený rozhodnutím soudu.

• • •

Připravovaný nový kodex civilního práva má významným způsobem změnit tvář spousty zaběhlých institutů a zavést nové právní instituty, které jsou dosud známé z přednášek římského práva nebo právních dějin. Násťin

manželského majetkového práva de lege ferenda, neměl být vyčerpávající studií o budoucím manželském majetkovém právu, ale pouze krátký nástin předpokládané úpravy.

Pojištění odpovědnosti za škodu z výkonu činnosti notáře

Ing. Miroslav Hrabák*

Pojištění odpovědnosti z výkonu činnosti notáře je jedním ze základních předpokladů zahájení činnosti notáře [§ 9 odst. 1 písm. d) NotŘ]. Pro usnadnění této podmínky je sjednána prostřednictvím společnosti Greco International, s. r. o., rámcová pojistná smlouva 595037817-7, uzavřená mezi Kooperativou pojišťovnou, a. s., a Notářskou komorou České republiky. Úplné znění této smlouvy je zveřejněno na www.nkcr.cz v sekci pro notáře.

Účelem tohoto materiálu je upozornit na některá ustanovení smlouvy, kde dochází k často opakovaným dotazům a žádostem o výklad ustanovení smlouvy a okomentování principů smlouvy. Předpokládám, že věcný základ (rozsah pojištění, výše pojistného, ...) je možné zjistit z publikované pojistné smlouvy (viz výše).

U rozsahu pojištění bych rád okomentoval následující dva okruhy, kde se často opakují dotazy.

I. Bankrot banky, v jehož důsledku nemůže notář vydat peníze, cennosti svěřené do úschovy

Toto téma bylo několikrát diskutováno a Kooperativa pojišťovna, a. s. vydala oficiální vyjádření k tomuto problému, cituji:

„K dotazu ohledně případného krytí škody vyplývající z bankrotu banky, ve které měl notář uloženy peníze klienta (na základě protokolu o úschově, případně svěřenecké smlouvy) je nutno říci, že notářský řád neupravuje zvláštním způsobem odpovědnost notáře za škodu vzniklou na základě protokolu o úschově, resp. svěřenecké smlouvy. Je nutno se řídit ustanovením § 421 občanského zákoníku, kde platí princip objektivní odpovědnosti s možností liberace. Pojistná smlouva č. 595037817-7 včetně příslušných Všeobecných pojistných podmínek neobsahuje výluky, na základě které by bylo možno náhradu škody odmítnout.“

II. Pojištění notáře náhradníka

A v té souvislosti časté nejasnosti ohledně pojištění §15 odst. 2. Zde je trochu nešťastně zkombinováno pojištění spolu s dalšími předpoklady. Domnívám se, že následující vyjádření Kooperativy pojišťovny, a. s., vnese do tohoto bodu jasno, cituji:

„Dle čl. II odst. 1 pojistné smlouvy se pojištění sjednává pro případ právním předpisem stanovené odpo-

* Autor působí ve firmě GrECO, International, poradenství pro riziko a pojištění s. r. o., Praha.

vědností pojištěného za škodu vzniklou jinému v souvislosti s výkonem činnosti notáře podle notářského řádu.

Činnost, kterou notář vykonává jakožto náhradník jiného notáře považujeme za činnost notáře a v pojistné smlouvě není uvedeno žádné omezení, které by toto jeho konání vylučovalo z pojistného krytí."

Dovolím si zde vyjádření Kooperativy doplnit o komentář.

Povinnost pojištění notáře náhradníka ukládá § 15 odst. 2. Ale odpovědnost osoby (zde notáře náhradníka) je územně nedělitelná a odpovědnost za škodu může vyplynout vždy pouze z činnosti notáře dané notářským řádem. Je tedy zřejmé, že pokud má notář uzavřené pojištění odpovědnosti, toto *pojištění pokrývá i výkon činnosti notáře náhradníka a při jmenování náhradníkem není nutné uzavírat další pojištění.*

III. Princip pojistné smlouvy, pojistná částka

Dalším, často diskutovaným okruhem, je volba pojistné částky. Před komentářem k tomuto okruhu považují za nutné zmínit princip pojistné smlouvy a vysvětlit způsob práce s pojistnou částkou.

Pojistná smlouva umožňuje notáři zvolit pojistnou částku dle svého rozhodnutí na základě zvážení rizika, které mu případně hrozí. Smlouva je koncipována na možnost volby pojistné částky do výše 200 mil. Kč a počítá s možností individuálního rozšíření i nad tuto částku. Pro správné rozhodnutí je třeba zvážit několik věcí. První z nich je princip této smlouvy. Aktuální smlouva je uzavřena na principu pojištění odpovědnosti, který je dnes běžný a jediný nabízený nejen v rámci ČR, ale i v rámci EU.

Princip pojištění je obecně nazýván claims made. Pro případné plnění ze smlouvy je rozhodné datum vzniku škody, tj. datum kdy na pojištěném byl uplatněn nárok na náhradu škody. Podmínkou pro plnění ze smlouvy je nutné, aby notář byl pojištěn v době příčiny škody, v době vzniku škody a škoda byla nahlášena v termínu stanoveném pojistnou smlouvou (čl. II bod 5 pojistné smlouvy stanovuje lhůtu pro písemné uplatnění nároku na plnění vůči pojistiteli – podání hlášení škody – v délce dvou měsíců po skončení pojistného roku, ve kterém byl nárok na náhradu škody poprvé písemně uplatněn vůči pojištěnému notáři). Pro výši pojistného plnění je rozhodující částka, na kterou je sjednáno pojistné krytí v době vzniku škodní události, nebere se tedy v potaz výše sjednané pojistné částky v době, kdy je příčina vzniku škodní události. Tento princip umožňuje pojištěnému jasně a jednoznačně kontrolovat budoucí finanční závazky plynoucí ze smlouvy. Umožňuje upravit podmínky (výši pojistné částky) pro další období s ohledem na možnost kumulace škod hlášených v jenom pojistném období jejichž příčiny jsou rozvrstveny v minulých letech, tedy aktivní řízení krytí rizik v závislosti na výkonech předchozích let.

Před započítáním nového pojistného období (k 1. 1. kalendářního roku) je prostor na revizi pojistné částky a nahlášení její výše. Toto však není jediný možný termín pro změnu výše pojistné částky. Tuto lze měnit kdykoli v průběhu roku na základě doručení písemné žádosti. Pokud notář shledá standardní pojistnou částku v maximální výši 200 mil. Kč jako nedostatečnou, je možné sjednat připojištění i nad tuto částku. Zde je třeba zdůraznit ustanovení pojistné smlouvy o individuálním připojištění.

V praxi to znamená, že po předložení podkladů specifikovaných smlouvou je každá žádost posuzována samostatně. Při podání žádosti je třeba počítat s dobou nutnou na posouzení rizika a zpracování návrhu pojištění. Pojistitel podstupuje žádost zajistiteli mimo území ČR a doba pro posouzení a vystavení nabídky se běžně pohybuje v rozmezí 10–15 pracovních dní.

Vzhledem k výše uvedenému je nutné okomentovat dva nejčastější okruhy problémů, se kterými je možné se setkat.

IV. Připojištění jednotlivého úkonu

Tento častý dotaz, zda je možno připojistit odpovědnost za jednotlivý úkon notáře, lze odpovědět pouze záporně, nelze. Stejně tak, jako je nedělitelná činnost notáře, která je definována jako odpovědnost za škodu vzniklou jinému v souvislosti s výkonem činnosti notáře podle notářského řádu, je nedělitelná i pojištění této činnosti. Nelze tedy specifikovat jednotlivé případy (nebo okruhy činnosti) a pojišťovat je zvlášť. Je ale možné navýšit pojistnou částku, aby při zachování principu pojištění bylo pokryto riziko z výkonu činnosti notáře.

V. Pojištění po ukončení činnosti notáře

Zde je třeba rozlišovat 2 základní příčiny ukončení činnosti notáře a na jejich základě definovat možnost uplatnění nároku náhrady škody.

1. Uplatnění nároku na náhradu škody na zemědělném notáři

Pokud by byla řešena tato možnost, musela by být dána zákonná možnost tuto škodu uplatňovat. Dále cituji vyjádření prezidia NK ČR:

„U pojištění odpovědnosti z výkonu činnosti notáře bylo prezidiem NK ČR konstatováno, že podle této pojistné smlouvy nárok na náhradu škody, která vznikla po smrti notáře nelze uplatňovat. Náhradu škody, která vznikla po úmrtí notáře nelze požadovat ani po pozůstalých.“

Pro úplnost je nutné zmínit možnost uplatnit nárok na náhradu škody v rámci neukončeného dědického řízení, kde by poškozený mohl s nárokem uspět. V této souvislosti je ale třeba konstatovat, že pojistná smlouva se vztahuje na pojištěného notáře, práva a povinnosti (účinnost pojistného krytí) končí dnem úmrtí pojištěného. Z pojistné smlouvy nelze nahlásit škodní událost po ukončení pojištění (tedy i ukončení z důvodu úmrtí). Stávající právní úprava neumožňuje platnou smlouvu pojištění odpovědnosti ani smluvně upravit v oblasti vyplacení náhrady škody, která bude uplatněna po úmrtí notáře.

Tato otázka je diskutována nejen v souvislosti s pojištěním odpovědnosti notáře, ale i jiných profesních komor. Naše společnost za součinnosti NK ČR pracuje na možnostech pokrýt tuto oblast pojištěním pro příští období.

2. Uplatnění nároku na náhradu škody na notáři po skončení činnosti

Pokud notář ukončí činnost, nezaniká tím jeho odpovědnost za škodu způsobenou v době aktivní činnosti.

Pokud k ukončení činnosti došlo z důvodů uvedených v pojistné smlouvě, nabízí pojistitel možnost (nikoli povinnost) uzavřít pokračovací pojištění notáře. Podmínky jsou specifikované pojistnou smlouvou a dovolím si tedy pouze komentář.

Je na zvážení každého jednotlivého notáře, zda uzavře toto pokračovací pojištění a pokryje tak možnou újmu pojištěním nebo ponese riziko možné náhrady škody na svůj vrub. Doba tohoto pokračovacího pojištění je limitována 20 lety od ukončení činnosti notáře. Uzavírá se vždy na pojistné období 12 měsíců a lze ji kdykoli ke konci pojistného období vypovědět. Je tedy na volbě každého pojištěného, jakou dobu krytí považuje za dostatečnou, aby eliminoval možnost, že na něj bude uplatněn nárok na náhradu škody, kterou zapříčinil v době aktivní činnosti.

Poslední okruhem, který bych rád zmínil, je hlášení škod a upozornil na ustanovení v pojistné smlouvě a v pojistných podmínkách, která jsou často opomíjena.

VI. Vznik škody, hlášení pojistných událostí

Předem bych rád uvedl, že nedílnou službou nabízenou každému pojištěnému notáři je pomoc při řešení pojistných událostí. Jak vyplývá z dále uvedeného, pokud se na Vás obrátí poškozený (i domněle poškozený) kontaktujte mě neprodleně, dostane se Vám pomoci při řešení nepříjemné situace, kterou bezpochyby nárok na náhradu škody je. Spojení je uvedeno v pojistné smlouvě, v seznamu notářů ČR a uvádím je i v tomto článku.¹

Pojistná událost musí být nahlášena pojistiteli bez zbytečného odkladu po jejím vzniku. Vznikem pojistné události se rozumí okamžik, kdy je na pojištěném písemně uplatněn nárok na náhradu škody. Pojistnou smlouvou je dána možnost hlásit událost prostřednictvím naší společnosti nebo přímo na adresu pojistitele. Doporučuji se v první řadě obrátit na níže uvedené kontakty na naši společnost, a to i v případě, že nárok na náhradu škody nebyl učiněn písemně, ale např. ústním sdělením. Každému pojištěnému notáři se dostane doporučení jakým dalším způsobem postupovat. Dále se postaráme o naplnění formální stránky hlášení škody, pomoci při vyplnění formuláře hlášení škody, kompletování podkladů nutných k vyřízení škody, oznámení a sepsání žádosti o vyjádření legislativní komisi NK ČR a nahlášení Kooperativě pojišťovně, a. s. Dále poskytujeme součinnost při řešení škody.

VII. Uznání, uspokojení nároku ze strany notáře

Rád bych ještě zdůraznil několik bodů, kde dochází k dotazům případně nejasnostem při vzniku, šetření a odškodňování pojistných událostí.

Ustanovení pojistných podmínek čl. VI. odst. 4 stanovuje okruhy, kdy pojistitel není povinen plnit. Mimo jiné je zde uvedeno, že pojištěný nemůže být zčásti uznat nebo odškodnit vznesený nárok bez souhlasu pojistitele. Upozorňuji na toto ustanovení vzhledem k jeho závažnosti. Ze zkušenosti je patrné, že k tomuto kroku jsou vedení pojištění v případech, kdy nárok je v částce, která se jim zdá akceptovatelná a v rychlém uhrazení nároku vidí zjednodušení, urychlení vyřešení sporu. Ze zkušenosti s touto pojistnou smlouvou a i z ostatních pojištění uvádím, že pojišťovna se odškodnění ze strany škůdce

v oprávněných případech nebrání, ale je podmíněno právě jejím písemným souhlasem k tomuto kroku a tento je třeba předem vyžádat. Přímým uznáním, úhradou se nepodaří vyřešení nároku urychlit, ale tento krok je možný při zachování podmínek řádného nahlášení škody a vyžádání souhlasu pojistitele.

VIII. Náklady na právní zastoupení

Ustanovením pojistné smlouvy čl. VII. odst. 5 jsou dány podmínky, kdy pojišťovna hradí tyto náklady a jejich specifikace. Na místě je zde upozornění, že zároveň musí být splněny podmínky oznámení vzniku pojistné události.

Povinnost souhlasu pojišťovny, běžně zakotvená v pojistných podmínkách, je pro účely pojištění notáře vyloučena. Ovšem v souvislosti s hlášením škody je vhodné upozornit na skutečnost, že nárok je (případně bude) projednáván v soudním řízení a že notář bude zastupován právním zástupcem.

Nevěřím, že výše napsaným jsem zodpověděl všechny Vaše dotazy a osvětlil všechny aspekty sjednané pojistné smlouvy. Snažil jsem se postihnout nejčastější okruhy dotazů případně nejasností. Jsem Vám všem k dispozici pro další otázky a vysvětlení.

Doufám v další dlouhodobou spolupráci, která Vám pomůže zmenšit starosti s pojištěním a v případě škod efektivně přispěje k jejich vyřízení.

¹ GrECo, International, poradenství pro riziko a pojištění, s. r. o., Novodvorská 994, I-42 21 Praha 4. Tel.: +420 296 331 221, fax: +420 296 331 241, mailto: m.hrabak@greco.cz.

Notář a EU

Skupina expertů na manželský majetkový režim, jiné formy soužití a dědictví a závěti v Evropské unii („PRM III-IV“)

JUDr. Lenka Leszay, Ph.D., LL.M.*

Evropská komise v rámci svého generálního ředitelství Spravedlnost, svoboda a bezpečnost (DG Justice, Freedom and Security) zřídila Skupinu expertů na manželský majetkový režim, jiné formy soužití a dědictví a závěti v Evropské unii (Group of Experts on Property Consequences of Marriage and Other Forms of Union and on Succession and Wills in the European Union), označovanou též zkratkou „PRM III-IV“. Skupina vznikla na základě projektu obsaženého v Programu opatření k implementaci zásady vzájemného uznávání rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Programme of measures for implementation of the principle of mutual recognition of decisions in civil and commercial matters, PRM)¹, je-

* Autorka je notářkou v Praze.

¹ Úřední věstník C 12, 15. 1. 2001, s. 1-9.

hož části III a IV se týkají právě oblasti majetkových práv vzniklých v souvislosti s uzavřením manželství nebo jiné formy soužití a dědictví a závětí. Do této skupiny expertů byla Evropskou komisí jmenována i JUDr. Lenka Leszay, Ph.D., LL.M., notářka v Praze a členka mezinárodní komise prezidia Notářské komory České republiky. JUDr. Lenka Leszay je ve skupině jediným zástupcem nových členských států.

Úkolem skupiny expertů je vypracovat návrh nařízení v oblasti dědictví a manželských majetkových režimů s mezinárodním prvkem, a to na základě zmocnění obsaženého v článku 65 Smlouvy ES. Konkrétně se má jednat o nařízení, které by sjednotilo kolizní normy členských zemí určující rozhodné právo, kterým se budou řídit dědické právní poměry a poměry upravující manželský majetkový režim, resp. majetkový režim jiných forem soužití. Podle Haagského programu přijatého dne 5. 11. 2004², ve kterém Evropská rada představila svůj akční plán, by nařízení mělo vstoupit v platnost do roku 2011. Evropská komise, jako orgán s výlučným právem legislativní iniciativy, má za úkol návrh nařízení předložit do konce roku 2007.

V rámci Evropské unie dochází k početné migraci obyvatel. Komise odhaduje, že v současnosti více než 5,4 milionů občanů Unie žije na území jiného členského státu, než ve kterém se narodili. To vede k velkému nárůstu mezinárodních manželství i dědictví s mezinárodním prvkem. Pravidla upravující dědění jsou v jednotlivých členských státech, zvláště z historických důvodů, dosti rozdílná a jejich unifikace není možná. Proto je třeba nalézt instrument, který umožní vzájemné uznávání dědických rozhodnutí. Jedinou cestou je harmonizace kolizních norem jednotlivých členských států.

Kolizní normy jednotlivých členských států obsahují různá pravidla pro určení rozhodného práva. Často není jasné, kterého práva bude při projednávání dědictví použito. V jednotlivých členských státech se uplatňují různé hraniční určovatele, někdy je hraničním určovatelem státní příslušnost, jindy obvyklý pobyt zůstavitele. V některých státech se uplatňuje jednotný dědický statut, v jiných štěpený dědický statut.³

Pod záštitou Haagské konference pro mezinárodní právo soukromé bylo vypracováno několik úmluv upravujících různé aspekty dědictví s mezinárodním prvkem, a to:

- Úmluva z 5. 10. 1961, o kolizních normách vztahujících se k formám pořízení pro případ úmrtí (Convention on the Conflicts of Laws relating to the Form of Testamentary Dispositions)⁴,
- Úmluva z 2. 10. 1973, o mezinárodní správě pozůstalostí (Convention concerning the International Administration of the Estates of Deceased Persons)⁵,
- Úmluva z 1. 7. 1985, o právu použitelném na trusty a jejich uznávání (Convention on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition)⁶, a
- Úmluva z 1. 8. 1989, o použitelném právu na dědictví (Convention on the Law Applicable to Succession to the Estates of Deceased Persons)⁷.

Je zde i Washingtonská úmluva z 26. 10. 1973, o jednotném právu formy mezinárodní závěti (Convention Providing a Uniform Law on the Form of an International Will)⁸ a úmluva Rady Evropy z 16. 5. 1972, o vytvoření systému evidence závětí, tzv. Basilejská úmluva (Convention on the Establishment of a Scheme of Registraton of Wills)⁹.

Uvedené mezinárodní úmluvy však problémy vyplývající z rozdílnosti kolizních úprav jednotlivých členských států neřeší. Např. Haagskou úmluvu o právu rozhodném pro dědění z 1. 8. 1989 dosud podepsaly pouze čtyři státy (Argentina, Lucembursko, Švýcarsko, Nizozemí). Haagská úmluva o právu použitelném na trusty a jejich uznávání z 1. 6. 1985 vstoupila v platnost v roce 1. 1. 1992, ale je závazná jen pro šest členských zemí (Francie, Spojené království, Nizozemí, Itálie, Lucembursko, Malta). Pro Českou republiku je závazná jen úmluva z 2. 10. 1973, o mezinárodní správě pozůstalostí, publikovaná pod č. 218/1995 Sb., avšak jen pro vztahy mezi Českou republikou, Slovenskem a Portugalskem.

Úkolem skupiny expertů je proto vypracovat návrh nařízení v oblasti mezinárodního práva soukromého, tj. nařízení obsahující kolizní normy odkazující na použití práva toho či onoho státu a upravující pravomoc k projednání, uznání a výkon rozhodnutí. Nařízení by mělo dále zahrnovat hmotněprávní pravidla upravující dědické osvědčení a registr závětí.

S ohledem na skutečnost, že pro přijetí opatření v oblasti rodinného práva vyžaduje Smlouva ES jednomyslnost, je třeba pro nařízení nalézt přesvědčivá, jednoduchá a vyhovující pravidla, snadno použitelná v praxi.

První schůzka skupiny expertů, která se uskutečnila v Bruselu dne 9. 2. 2006, se zabývala otázkou rozsahu budoucí kolizní normy a otázkou, co by mělo být hraničním určovatelem pro volbu rozhodného práva. Skupina se zejména pokoušela nalézt odpověď na otázku, zda harmonizovaná kolizní pravidla budou vycházet z jednotného dědického statutu (*systeme unitaire*) nebo štěpeného dědického statutu (*systeme scissioniste*) a na otázku, zda vycházet z jednoho nebo více hraničních určovatelů (*facteurs de rattachements*).

I. K rozsahu budoucí kolizní normy

Příspěvky jednotlivých osob, které zpracovávaly odpovědi na Zelenou knihu Dědictví a závěti¹⁰ lze nalézt

² Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu - Prostor svobody, bezpečnosti a práva: zhodnocení programu z Tampere a budoucí směr vývoje, v konečném znění uveřejněnou pod KOM/2004/0401.

³ Blíže k této problematice *Kučera, Z.* Mezinárodní právo soukromé. 6. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2004, s. 119 a násl., *Šroboda, J.* Zelená kniha Dědictví a závěti. Ad Notam, 2005, č. 3, s. 98 a násl.

⁴ Text této úmluvy a informaci o tom, které státy jsou úmluvou vázány, lze nalézt na internetové adrese:

http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=40

⁵ Text této úmluvy a informaci o tom, které státy jsou úmluvou vázány, lze nalézt na internetové adrese:

http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=83;

v České republice byla úmluva publikována pod č. 218/1995 Sb.

⁶ Text této úmluvy a informaci o tom, které státy jsou úmluvou vázány, lze nalézt na internetové adrese:

http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=59.

⁷ Text této úmluvy a informaci o tom, které státy jsou úmluvou vázány, lze nalézt na internetové adrese:

http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=62.

⁸ Text této úmluvy a informaci o tom, které státy jsou úmluvou vázány, lze nalézt na internetové adrese:

<http://www.unidroit.org/english/conventions/1973wills/main.htm>.

⁹ Text této úmluvy a informaci o tom, které státy jsou úmluvou vázány, lze nalézt na internetové adrese: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=077&CM=8&DF=3/12/2006&CL=ENG>

¹⁰ „Zelená kniha“ představuje určitou formu sdělení Komise, ve kterém se shrnují stanoviska členských států k určitému problému; často je základem budoucího návrhu legislativního opatření. Text Zelené knihy Dědictví a závětí lze nalézt na: http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUri-Serv/site/en/com/2005/com2_005_0065en01.pdf

na internetových stránkách Evropské komise¹¹. Většina respondentů se vyslovila pro široký rozsah kolizní normy z důvodu právní jistoty a předcházení nebezpečí výskytu protichůdných rozhodnutí ve věci. Zejména britští respondenti a experti se vyslovili pro omezení rozsahu její aplikace s poukazem na rozdílnost právních úprav a s tím spojenými problémy, jako např. problémy administrátorů dědictví a vypořádání dědictví. V jejich systému dědicové nebo spíše „oprávnění z dědictví“ nemají žádná vlastnická práva k dědictví před tím, než je dědictví rozděleno tzv. osobním zástupcem (*personal representative*). V některých zemích je tedy přímo určeno, kdo je dědicem a v jiných zemích je nejprve určen administrátor dědictví a pak teprve je dědictví „likvidováno“, administrátor převádí jmění na dědice.

Ohledně rozsahu aplikace bude do příštího jednání skupiny v květnu 2006 zpracována zpráva (odpovědná osoba Domenico Damascelli, notář a spolupracovník Právnické fakulty University v Bari). K této zprávě bude využito příspěvků, které jednotliví experti odpovědně osobě zaslali. Bude též zpracována zpráva na téma „Uznání pravomocí administrátorů dědictví“ (odpovědná osoba Ulf Bergquist, advokát, člen švédské advokátní komory, činný jako administrátor dědictví).

II. K hraničnímu určovateli

Ve většině členských států je hraničním určovatelem státní příslušnost. Jen ve třech státech je hraničním určovatelem místo obvyklého pobytu (*résidence habituale, habitual residence*). Většina států se přiklonila k tomu, aby budoucí právní úprava vycházela z jednotného dědického statutu s tím, že pro občany Unie je jednodušší se vypořádat s dědictvím v rámci jednoho řízení.

Nejvíce států se přiklání k tomu, aby hraničním určovatelem bylo místo obvyklého pobytu. Je ale třeba brát v úvahu specifické procedury vyžadované dotčenými úřady. Většina expertů se rovněž vyslovila pro možnost zůstavitele zvolit si rozhodné právo. Tři nebo čtyři členské státy již volbu práva připouští.

Bylo konstatováno, že „obvyklý pobyt“ je již zavedeným institutem mezinárodního a evropského práva soukromého, a že lépe vyhovuje potřebám volného pohybu osob. V souvislosti s termínem „*habitual residence*“ byl pan Paul Matthews (solicitor a barister v Anglii a Walesu) požádán o vypracování krátké zprávy, která má objasnit význam britského „*domicil*“.

Domenico Damascelli navrhl, aby pojmu „*habitual residence*“ bylo užíváno ve smyslu komunitárního práva podle judikatury Evropského soudního dvora, tento návrh podpořil i Paul Lagarde, profesor mezinárodního práva soukromého na Universitě v Paříži.

Do příštího jednání skupiny v květnu 2006 bude ohledně hraničního určovatele zpracována zpráva (odpovědná osoba Paul Lagarde). K této zprávě bude využito příspěvků, které jednotliví experti odpovědně osobě zastali.

III. Komentáře, které jsem ohledně výše uvedených otázek skupině expertů zaslala

1. *Hraniční určovatel* by měl být jasný a určitý. Podporuji myšlenku, že hraničním určovatelem by měl být „obvyklý pobyt“ zůstavitele ve smyslu judikatury ESD

s možností zůstavitele určit si rozhodné právo (*profesio juris*). V České republice se za velice dobré řešení považuje úprava belgického zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním ze 16. 7. 2004¹². Tato úprava je považována za vhodnější řešení, než úprava obsažená v Haagské úmluvě z roku 1989. Volba práva by neměla vést k použití žádného „exotického práva“ třetí země a volba práva by měla být omezena na právo země obvyklého pobytu nebo státní příslušnosti zůstavitele.

Pokud bude zvolen hraniční určovatel obvyklého pobytu, je třeba vzít v úvahu zvláštní procedury týkající se zvláště nemovitého majetku (různé způsoby vedení evidence a zápisů do příslušných registrů). Je zde nebezpečí, že orgány, resp. úřady cizího státu nebudou mít dostatečné znalosti k tomu, aby správně vyhotovily rozhodnutí týkající se nemovitého majetku. V některých případech bude k dosažení zamýšleného výsledku zapotřebí součinnosti domácích orgánů, resp. úřadů.

2. *Co do rozsahu* by se budoucí kolizní norma měla vztahovat též na otázky týkající se správy a vypořádání dědictví. Dobré východisko k určení jejího rozsahu lze nalézt v článku 7 Haagské úmluvy z roku 1989.

Východisko pro řešení otázek vztahujících se k administrátorům dědictví a uznání jejich pravomocí lze nalézt v Haagské úmluvě z 2. 10. 1973, o mezinárodní správě pozůstalostí.

¹¹ http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/consulting_public/suc_cessions/news_contributions_successions_en.htm

¹² <http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/welcome.pl>

Diskuse

Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku V.

JUDr. Martin Šešina*

Přinášíme dalších 19 paragrafů včetně důvodové zprávy z návrhu nového občanského zákoníku.

Oddíl 5

Započtení na povinný díl a na dědický podíl

§ 1400

Započtení na povinný díl nebo na dědický podíl nezakládá povinnost něco vydat, ledaže se jedná o případ uvedený v § 1735.

§ 1401

Při započtení se počítá hodnota toho, co bylo poskytnuto a co podléhá započtení, podle doby odevzdání. V případech hodných zvláštního zřetele může soud rozhodnout jinak.

K § 1400 až 1401:

Účelem zákonné úpravy je dosáhnout spravedlivého rozdělení majetkového přínosu, který přechází od zůstavitele k dědici. Tomu slouží úprava započtení na povinný díl a započtení na dědický podíl (*collace*). Pro-

* Autor je notářem v Benešově.

tože se jedná o zvláštní případy kompenzace (a při úpravě započtení na povinný díl dokonce o případ kompenzace obligačního nároku), bylo by teoreticky čisté přiřadit tuto pasáž k obecné úpravě započtení v části čtvrté občanského zákoníku. Důvody, proč se k tomu nepřistupuje, jsou jak historické, tak především praktické, neboť tato úprava navazuje na úpravu předchozí a recipient ji logicky očekává právě zde. Z těchto důvodů osnova soustředila na jedno místo a do jednoho oddílu úpravy dvou v podstatě heterogenních institutů, protože započtení na povinný díl se od započtení na dědický podíl právní povahou podstatně liší. Nicméně i sbrnutí obou problematik započítávání na jedno místo má pragmatické příčiny: již vládní návrh občanského zákoníku z r. 1937 poukázal, že „rozložení látky nebylo by jinde systematicky o mnoho správnější“, a navíc by „vedlo buď k četným odkazům na jiné paragrafy nebo k rozmnožení paragrafů nutným opakováním téže věci“.

Dvě úvodní ustanovení tohoto oddílu stanovují dvě společné zásady. Předně z faktu započtení nevzniká nikomu povinnost něco vydat jiné osobě (jedinou výjimkou je možnost odvolání daru pro zkrácení povinného dílu v případě, že pozůstalost pro vyrovnání povinného dílu nebude stačit.) Druhé ustanovení řeší ocenění toho, co má být započteno: zásadně má být brána v úvahu hodnota, kterou mělo plnění v době odevzdání. Vyskytnou-li se však okolnosti hodné zvláštního zřetele – např. jestliže půjde o plnění, jež hodnota se v mezidobí z vnějších příčin významně zvýší nebo poklesne – má být soudci umožněno, aby k těmto okolnostem přihlédl.

Započtení na povinný díl

§ 1402

Na povinný díl se započte vše, co nepominutelný dědic z pozůstalosti skutečně nabyt odkazem nebo jiným zůstavitelovým opatřením. Hledí-li se při výpočtu povinného dílu k darům, započtou se dary, které od zůstavitele nepominutelný dědic dostal a které se k pozůstalosti připočítávají podle § 1398, na to, oč je tím povinný díl zvýšen.

§ 1403

(1) Na povinný díl potomka se započte to, co mu zůstavitel dal za svého života na úlevu v nákladech spojených se založením samostatné domácnosti, se založením manželského či obdobného soužití nebo s nástupem povolání či se zahájením podnikání. Stejně tak se na tento povinný díl započte i to, co zůstavitel použil na úhradu dluhů zletilého potomka.

(2) Potomkovi, který vstupuje na místo svého předka, se započte na povinný díl i to, co takto od zůstavitele dostal jeho rodiče, na jejichž místo vstupuje.

K § 1402 a 1403:

Dožaduje-li se nepominutelný dědic vyplacení povinného dílu, připočtou se mu k tíži plnění uvedená v § 1400 a 1401. (Podle těchto ustanovení se nepostupuje, domáhá-li se nepominutelný dědic dědického podílu jako dědic povolany závětí.) Předně se vpočte vše, co tento dědic nabyt od zůstavitele *mortis causa*. Za podmínek § 1398 se započtou také dary, které nepominutelný dědic od zůstavitele dostal.

Pravidlem je, že se k tíži povinného dílu započte jen to, co nepominutelný dědic dostal osobně. Za určitých okolností se však započte potomkovi nepominutelného dědice to, co obdrželi jeho rodiče.

Započtení na dědický podíl

§ 1404

(1) Dědické podíly se vypočtou stejným způsobem jako povinný díl.

(2) Při posloupnosti dědiců podle pořízení pro případ smrti se provede započtení na dědický podíl osoby zůstaviteli blízké, jen nařídil-li to zůstavitel v pořízení, anebo v prohlášení učiněném stejným způsobem, jakým se pořizuje závět.

(3) Při zákonné posloupnosti dědiců se na dědický podíl započtou plnění uvedená v § 1402 a 1403. Zůstavitel může prominout započtení na dědický podíl osoby blízké. K platnosti prominutí je třeba prohlášení učiněného stejným způsobem, jakým se pořizuje závět.

§ 1405

Co dal rodič dítěti a nevytkl výslovně, že to bylo dáno na účet jeho dědického podílu, nezapočte se. To neplatí v případech uvedených v § 1403.

§ 1406

Plněním nebo výhodou podle předchozích ustanovení nelze zkrátit nepominutelnému dědici jeho dědický podíl pod míru povinného dílu.

K § 1404 až 1406:

Hledisko adekvátního prospěchu z pozůstalosti se sleduje i při úpravě započtení na dědický podíl. Ujmají-li se pozůstalosti dědicové podle svých podílů – ať již jim je zůstavitel vyměřil pořízením pro případ smrti, nebo ať vyplývají z ustanovení o zákonné posloupnosti – má být vzat ohled na bezúplatná plnění, která některý z dědiců od zůstavitele případně dostal.

Zároveň se bere v úvahu hledisko pořizovací volnosti zůstavitele, které je omezeno zaručenými právy nepominutelného dědice, k nimž se přiblíží i zde (§ 1406). Protože zůstavitel může o svém majetku pořádit závěti v podstatě libovolně, a může tedy těm dědicům, jimž nesvědčí práva dědiců nepominutelných, zanechat podíly z pozůstalosti podle své úvahy, nelze mu ani bránit, aby rozhodl i o případném započtení na dědické podíly jinak, než ukazuje zákonná dispozice. Z toho důvodu se započtení u dědiců povolaných pořízením pro případ smrti má provést jen, nařídí-li to zůstavitel v projevu poslední vůle. Také za situace, kdy zůstavitel o svém majetku pořádit nechce, společně se na posloupnost dědiců podle zákona, není důvod zůstaviteli bránit, aby případně započtení na dědický podíl zakázal. Ustanovení § 1405 je zvláštní povahy a zohledňuje specifické okolnosti, pokud jde o poměry rodičů k dětem.

Díl 6

Právo některých osob na zaopatření

§ 1407

(1) Kdo by jinak byl nepominutelným dědicem, ale nemá právo na povinný díl, ten má právo na nutnou výživu, pokud se mu takové výživy nedostává a není scho-

pen sám se žít. Takto však nemůže dostat z pozůstalosti více, než kolik by činil jeho povinný díl.

(2) Toto právo nemá ten, na jehož místě dědí jeho potomci, nebo jsou-li potomci na jeho místě povoláni k povinnému dílu.

§ 1408

(1) Pozůstalému manželu, jemuž byl zákonný dědický podíl odepřen nebo zkrácen, náleží až do uzavření nového manželství nutně zaopatření, pokud se mu ho jinak nedostává a není schopen sám se žít. Takto však nemůže dostat z pozůstalosti více, než kolik by činila polovina jeho zákonného dědického podílu. Právo na zaopatření nenáleží manželu, který bez vážných důvodů se zůstavitelem nesdílel společnou domácnost.

(2) Pozůstalému manželu náleží z pozůstalosti slušná výživa šest týdnů po smrti manžela. Je-li vdova těhotná, náleží jí slušná výživa až do konce šestého týdne po slehnutí. Stejně právo má matka dítěte zůstavitele, která za něho nebyla provdána.

(3) Zaopatření podle odstavce 1 lze poskytnout, jen nezkortí-li se jím právo na nutnou výživu podle § 1407. Bylo-li by právy podle odstavce 2 bylo zkráceno právo na nutnou výživu podle § 1407, zkrátí se všechna tato práva tak, aby se vdově nebo matce zůstavitelova dítěte i nepominutelným dědicům dostalo stejně.

§ 1409

Na pozůstalého manžela přechází vlastnické právo k věcem, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti, a to i když není dědicem.

§ 1410

(1) Pozůstalému rodiči, jemuž byl zákonný dědický podíl odepřen nebo zkrácen, náleží nutně zaopatření, pokud se mu ho jinak nedostává a není schopen sám se žít. Takto však nemůže dostat z pozůstalosti více, než kolik by činila třetina jeho zákonného dědického podílu.

(2) Právo na zaopatření nemá rodič, který se dopustil činu uvedeného v § 1385 odst. 3.

§ 1411

Osobám, které požívaly až do smrti zůstavitele bezplatné zaopatření v jeho domácnosti, přísluší stejně zaopatření ještě tři týdny.

K § 1407 až 1411:

Život se smrtí zůstavitele nezastaví a v některých situacích nelze pokládat převzetím dědictví a odkazů a zapravením případných dluhů zůstavitele majetkové záležitosti za uzavřené. Při úpravě dědění podle zákonné posloupnosti se pamatuje na zabezpečení osob zůstaviteli blízkých v míře, v jaké na to pozůstalost stačí.

Ustanovení o zaopatření některých osob pamatují na případy, kdy zůstavitel pomínl výslovně některé osoby, které na něho byly odkázány výživou, ač by vůči nim byl zůstavitel za svého života k takové výživě povinen, nebo se zřetelem k hledisku slušnosti. Obě skupiny případů se posuzují odlišně.

Předně se jedná o nejbližší příbuzné zůstavitele, totiž jeho potomky, manžela a rodiče. Společný znak v těchto případech je v tom, že těmito příbuzným vzniká právo na zaopatření, pokud nebyli náležitě

zabezpečeni poskytnutím majetkového prospěchu z pozůstalosti, nejsou schopni sami se žít a nedostává se jim nutně výživy jinak. Nenastupuje tedy právo na zaopatření zejména za té situace, kde je po smrti zůstavitele někdo další, kdo má povinnost nutnou výživu bradit a v tom rozsahu, jakou má možnost ji bradit.

Rozdíl v rámci této skupiny je v tom, že potomkům náleží za těchto podmínek právo na zaopatření vždy, ať již nenabylí povinný díl z jakéhokoli důvodu. Naproti tomu u pozůstalého manžela je právo na zaopatření zásadně podmíněno sdílením společné domácnosti. Právo na zaopatření je vyloučeno tehdy, jestliže manžel nedědil z toho důvodu, že byl nezpůsobilý dědit, zřekl se dědictví, anebo dědictví odmítl. Z týchž důvodů nemá právo na zaopatření náležet ani rodiči zůstavitele. U rodiče dochází ke ztrátě práva na zaopatření i tehdy, dopustil-li se činu, který je u nepominutelných dědiců důvodem vydědění. (Stejná podmínka není u manžela stanovena proto, že uzavření manželství a setrvávání v něm je – na rozdíl od pokrevního příbuzenství – věcí volby člověka.)

Díl 7

Přechod pozůstalosti na dědice

Oddíl 1

Dědická přihláška

§ 1412

Dědic nabývá dědictví smrtí zůstavitele. Nabytí dědictví potvrzuje soud. Soud potvrdí nabytí dědictví tomu, jehož právo bylo prokázáno.

§ 1413

(1) O osobě, s níž soud zahájil řízení o dědictví a která dědictví včas neodmítla, platí, že se k dědictví přihlásila se zachováním možnosti uplatnit výhradu soupisu.

(2) Kdo o sobě tvrdí, že je dědicem, se o dědictví může vůči soudu na jeho výzvu nebo z vlastního podnětu sám přihlásit v přiměřené lhůtě, kterou soud stanoví. Kdo takto podal přihlášku, nemůže ji odvolat.

(3) Podmínky, výhrady a omezení nelze v přihlášce učinit, ledaže je dovoluje zákon. Stejně tak se nelze přihlásit jen k části dědického podílu.

§ 1414

Přihlášku lze podat po smrti zůstavitele.

§ 1415

(1) Dědické právo osoby, která nepodá přihlášku ve lhůtě určené soudem, nezaniká, avšak při projednání dědictví se k němu nepřihlíží. To platí i o dědickém právu neznámého dědice, který byl o svém dědickém právu v rozumně vyhláškou soudu a v určené lhůtě nedal o sobě vědět.

(2) Má-li neznámý nebo nepřítomný dědic opatrovníka, nemůže opatrovník učinit prohlášení, že tento dědic dědictví odmítá, nebo že je neodmítá či přijímá.

K § 1412 až 1415:

Dosavadní bipartici stavěnou v dosud platném dědickém právu na pojmech „neodmítnutí dědictví“ a „odmítnutí dědictví“ je nahrazena pojmy „přijetí dědictví“ a „odmítnutí dědictví“. Protože se zavádí možnost nabytí dědictví s výhradou soupisu pozů-

stalosti a bez uplatnění takové výhrady, což má význam pro rozsah povinnosti dědiců bradit zůstavitelovy dluhy, využívá se k tomu institut příblášky o dědictví. Jak pro přijetí dědictví, tak pro přiblížení o dědictví se nevyžaduje nutně aktivní projev vůle dědice. Ve většině případů vyplývá skutečnost přijetí dědictví (§ 1243) i přiblížení se o ně (§ 1413) přímo ze zákonné úpravy. Zákonnou fikcí lze konstruovat samotný fakt příblášky, nelze jí však – až na výjimky (§ 1418) – nabrátit vyjádření, zda se dědic přiblíží s výhradou soupisu či nikoli. Tyto otázky řeší § 1418.

Ustanovení § 1415 přejímá pojetí § 468 platného občanského zákoníku.

§ 1416

Sejdou-li se přihlášky, které si odporují, odkáže soud toho z dědiců, jehož důvod je slabší, aby své právo uplatnil žalobou. Nepodá-li tento dědic žalobu ve lhůtě soudem určené, nezaniká sice jeho dědické právo, avšak při projednání dědictví se k němu nepřihlíží.

§ 1417

(1) Proti dědici, který se opírá o dědickou smlouvu nepopřenou co do pravosti, se odkáže k podání žaloby každý dědic ze závěti nebo dědic zákonný. Proti dědici, který se opírá o závět nepopřenou co do pravosti, se odkáže k podání žaloby každý zákonný dědic.

(2) Uvede-li zůstavitel důvod vydědění, odkáže se k podání žaloby potomek, který tvrdí, že byl vyděděn neprávem. Není-li důvod vydědění uveden, odkáže se k podání žaloby ten, kdo má dědit na jeho místě.

K § 1416 a 1417:

Pravidlem je, že úřad, který vede matriku, oznámí pozůstalostnímu soudu úmrtí, jež nastalo v jeho obvodu, a soud pak zabývá řízení o dědictví s těmi, o nichž lze mít za to, že jsou dědici. Může nastat situace, že si u těchto osob jejich tvrzená práva na dědictví odporují, anebo že o dědictví usiluje také někdo další, kdo se z vlastní iniciativy o dědictví přihlásil (§ 1414, 1415), a že rovněž jeho tvrzené právo odporuje tvrzeným právům ostatních účastníků řízení. V těchto případech je potřebné vyřešit konflikt příblášek a navržené ustanovení upravuje jednak postup k odstranění tohoto konfliktu, jednak stanoví pořadí dědických titulů (důvodů) podle jejich síly.

§ 1418

Výhrada soupisu

(1) Zůstavitel nemůže dědici odejmout právo na přihlášku s výhradou soupisu. Vzdají-li se tohoto práva strany dědické smlouvy, nepřihlíží se k tomu.

(2) Dědici, o němž platí, že podal přihlášku, a dědici, který podal přihlášku, aniž se vyjádří, zda se k dědictví přihlašuje s výhradou soupisu nebo bez ní, stanoví soud lhůtu k vyjádření. Ustanovení § 1250 platí obdobně.

(3) O svéprávném, známém a přítomném dědici, který není manželem, dítětem, anebo rodičem zůstavitele a ve lhůtě se nevyjádřil, platí, že se přihlásil bez výhrady soupisu. Od ostatních dědiců si soud vyžádá po jejich předvolání výslovné vyjádření, ledaže vůči svéprávnému manželu, dítěti nebo rodiči zůstavitele nastal účinek podle § 1423.

(4) Kdo se k dědictví přihlásí bez výhrady soupisu, nemůže si soupis pozůstalosti dodatečně vyhradit.

K § 1418:

Dědici je volno, přihlásí-li se o dědictví s výhradou soupisu, čili nic. Právo této výhrady je nezadatelné právo dědice. Dědic se jej nemůže vzdát, a ani zůstavitel mu je nemůže odejmout. K ochraně dědice se stanovuje, že se musí výslovně vyjádřit, přiblíží-li se s výhradou soupisu, anebo bez této výhrady. Uplatní-li však příblášku bez výhrady soupisu, nemůže následně své rozhodnutí změnit. Toto výslovné vyjádření – pokud nebylo učiněno již dříve – si musí soud vyžádat a poučit dědice o následcích uplatnění či neuplatnění výhrady.

Nevyjádřil-li se dědic ve lhůtě – případně prodloužené – kterou mu poskytl soud, nastupuje u dědiců svéprávných, známých a přítomných nevyvratitelná domněnka, že se přihlásil bez výhrady soupisu. Z tohoto obecného pravidla je namístě učinit výjimku stran nejbližších příbuzných zůstavitele, pravidelně oťresených smrtí blízkého člověka, a také u osob pod zvláštní ochranou (srov. § 1427).

Ověřování doktorských diplomů v latině

JUDr. Karel Wawerka*

Vidimace opisů vysvědčení, vysokoškolských diplomů a podobných dokumentů tvoří již tradičně nezanedbatelnou část činnosti notáře. Ve své poznámce se chci věnovat pouze úzkému výseku této činnosti, a to ověřování správnosti opisu doktorských diplomů, které na základě úspěšného vykonání rigorózní zkoušky vydávají univerzity. Co je na této problematice tak zvláštního, že by zasluhovala samostatné pojednání?

Jsou to dvě skutečnosti. Předně jsou tyto diplomy sepsány v latině a dále pak jsou vydávány ve značných rozměrech, to jest v takových rozměrech, že na pořízení jejich kopie nepostačí běžný kopírovací přístroj, který má většina notářů k dispozici.

V takové situaci se notáři dostávají do konfliktní situace.

Jsou nuceni se vyrovnat se zněním nedávno novelizovaného § 73 odst. 2 písm. b) NotŘ. Podle tohoto ustanovení notář odmítne vidimaci provést, jestliže ověřující nezná jazyk, ve kterém je listina, z níž je opis pořízen, vyhotovena, a není předložen její překlad do českého jazyka tlumočnickem. To neplatí jen tehdy, jestliže je před ověřujícím opis této listiny pořízen prostřednictvím kopírovacího zařízení. Tato zákonná úprava je motivována požadavkem, aby ověřující byl vůbec schopen posoudit shodu kopie s originálem a dále pak zřejmě také nutností, aby ověřující byl schopen posoudit listinu z hlediště § 53 odst. 1 písm. a) NotŘ.

Odpovíme-li si na otázku, jaké množství notářů či jejich zaměstnanců zná latinský jazyk, domnívám se, že nebudu daleko od pravdy, že jen malý zlomek z nich. Dobrá, možná však na to odvěti mnozí z Vás, že přece právě na

* Autor je notářem v Praze.

tento případ pamatuje nedávná novela notářského řádu ve shora uvedeném ustanovení, která nevyžaduje tlumočnický překlad v případě, že je opis listiny pořízen prostřednictvím kopírovacího zařízení. Jenže – a to je další navazující problém technického charakteru – doktorské latinské diplomy jsou většinou tak velkého formátu, který naprosto přesahuje možnosti běžných kopírovacích zařízení a nelze proto v daném případě této benevolence zákona využít.

Upřímně řečeno, zaměstnanci notáře, kteří jsou pověřeni prováděním vidimací, jsou v řadě případů nuceni řešit neobvyklé situace, a je na nich, jak si v takové situaci – kdy musí reagovat především rychle – poradí. Nemají čas situaci pořádně zvážit a přezkoumat a mohou jednat zkratkovitě.

Domnívám se, že ti, kteří kopii bez dalšího ověří, nedělají dobře. Možná si myslí, že rozpoznat relativně krátký latinský text na diplomu není žádný problém. Nesouhlasím s nimi ze dvou důvodů. Doktorský diplom nepředstavuje jen tak ledajakou listinu, ale představuje výsledek nemalého dlouholetého úsilí dotčeného jedinice. V latinském textu se používá latinských číslic, které většině současníků již nejsou běžně známy. A přitom právě rok vydání diplomu hraje klíčovou roli, takže případnému falšovatelovi by stačila nepatrná – a tomu, kdo dobře neovládá latinské číslování, obtížně zpozorovatelná – změna v označení roku získání doktorského titulu na předkládané kopii diplomu, a snadno by tak mohl dosáhnout svých – zajisté nekalých – cílů.

Proto se domnívám, že platnou právní úpravu nelze opomíjet ani v tak zdánlivě bagatelní záležitosti, jakou představuje ověřování doktorských diplomů v latině. Domnívám se, že správný postup je následující.

Jestliže notář či jeho pověřený zaměstnanec neovládá latinský jazyk a notář nedisponuje příslušně vybaveným kopírovacím přístrojem, pak bohužel nezbyvá, aby ověřující s žadatelem navštívil nejbližší provozovnu poskytující kopie a byl osobně přítomen pořízení kopie takového diplomu velkých rozměrů. Je to nepříjemné, ale platné znění § 73 NotŘ jinou variantu nepřipouští, hodlá-li ověřující využít přednosti nové úpravy.

Jinou – značně nepraktickou – variantou je uspořádat pro notáře a jejich zaměstnance kursy latinského jazyka. Přichází také v úvahu vybavit notářské kanceláře dokonalejším, avšak současně cenově nepřístupnějším, kopírovacím přístrojem. Vědomě neuvádím variantu pořízení tlumočnického překladu, neboť takový postup by se nutně setkal s oprávněným odporem žadatelů o tento úkon.

Jsem přesvědčen, že situaci by mohla změnit drobná změna příslušného zákonného ustanovení. Smysl požadavku notářského řádu, aby listiny pořízené v cizím jazyce, který ověřující neovládá, byly pro potřebu jejich vidimace opatřovány tlumočnickým překladem, není podle mého názoru nutné uplatňovat bezvýjimečně, a to právě v případě listin svým rozsahem omezených, jako jsou vysvědčení, diplomy a podobné listiny. Taková úprava by ovšem nemohla slevit z požadavku důkladného porovnání originálního a ověřovaného znění takové listiny ověřujícím.

Jak jsem se ve své poznámce snažil naznačit, rozhodně nejsem zastáncem byrokratického postupu. Při vidimaci výše popsaných listin je však platná právní úprava ve svých nárocích jednoznačná.

Rozpaky nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR ve vztahu k rejstříku zástav

JUDr. Petr Bílek*

Je těžké polemizovat s rozhodnutím Nejvyššího soudu z pozice notáře zabývajícího se v podstatě pouze každodenní aplikací našeho rozkošatělého práva a nevím, zda je to vůbec patřičné. Snem všech praktikujících právníků však je, aby právní úprava byla přehledná, jednoznačně aplikovatelná a aby soudy judikovaly srozumitelně a (jak se dnes říká) předvídatelně. Minimálně na rozpacích jsou v současné době notáři, kteří v rámci své praxe sepisují zástavní smlouvy k věcem movitým, resp. ti z nich, kterým se dostal do rukou judikát Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 4. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2099/2004 (SoJ. 2005, 6:409, ASPI 27064 JUD). Toto rozhodnutí zabývající se problematikou zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu se dá charakterizovat jako překvapivé a dokumentuje nereálnost onoho zmíněného snu „prvoliniových pěšáků“ svádějících každodenní boj o zákonnost a stabilitu právních vztahů, na jejichž vzniku se podílí.

I. K právnímu způsobu vzniku zástavního práva k silničnímu vozidlu

Nejvyšší soud ČR se na základě dovolání v dané věci zabýval (mimo jiné) otázkou vzniku zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu a otázkou vztahu obecné právní úpravy zástavního práva k movitým věcem dle občanského zákoníku a speciální úpravy dle zák. č. 56/2001Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích v této konkrétní věci. V publikované právní větě se však zároveň vyslovil i ke vztahu těchto právních úprav obecně, a to způsobem, který dává prostor pro polemiku.

První právní věta citovaného rozhodnutí zní:

„I. Zástavní právo zřízené na základě zástavní smlouvy k silničnímu motorovému vozidlu nebo přípojnému vozidlu vzniká zápisem zástavního práva do technického průkazu těchto vozidel a do registru silničních vozidel, ustanovení § 158 odst. 1 a 2 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2001 (nyní § 157 odst. 2 a 3 a § 158 obč. zák.), upravující právní způsob nabytí zástavního práva k movitým věcem se zde neuplatní.“

Z toho vyplývá, že současná obecná úprava způsobu vzniku zástavního práva k movitým věcem, tj. odevzdáním věřiteli (§ 157 odst. 2 ObčZ), předáním do úschovy či ke skladování (§ 157 odst. 3 ObčZ) či zápisem do rejstříku zástav (§ 158 ObčZ) se neuplatní, je-li movitou věcí vozidlo podléhající režimu zákona č. 56/2001 Sb.

Obávám se, že stávající praxe naprosto nekoresponduje s tímto právním názorem Nejvyššího soudu ČR a pamatují-li si správně, ani v rámci odborných diskusí či vystoupení v době zrodu právní úpravy rejstříku zástav, (a to i za účasti soudců NS ČR), které současnou praxi

* Autor je notářem v Praze.

v podstatě nasměrovaly, tento právní závěr nezazněl. To však samozřejmě není argument.

Předmět polemiky je nyní již jasný a nezbytné vstupní informace jsou následující.

1. Zástavní smlouva, kterou se NS ČR zabýval, byla uzavřena dne 10. 12. 2001 a týkala se zřízení zástavního práva k vozidlu Ford Transit.

2. *Právní úprava dle zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, účinného od 1. 7. 2001 ve vztahu k zástavnímu právu je následující:*

§ 4 (výňatek)

Registr silničních vozidel

(1) Registr silničních vozidel je evidencí silničních motorových vozidel, přípojných vozidel a provozovatelů těchto vozidel.

...

(5) Do registru silničních motorových vozidel a přípojných vozidel se kromě údajů uvedených v odstavci 4 dále zapisují tyto údaje:

...

b) zástavní práva vážnoucí na silničním motorovém vozidle a přípojném vozidle,

...

Právo zástavní k silničnímu vozidlu

§ 8

Pokud z tohoto zákona nevyplývá jinak, platí o právu zástavním k silničnímu motorovému vozidlu a přípojnému vozidlu ustanovení občanského zákoníku a obchodního zákoníku o zástavním právu k věcem movitým.

§ 9

(1) Žádost o zapsání zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu a přípojnému vozidlu podává vlastník silničního vozidla nebo zástavní věřitel se souhlasem vlastníka. Žádost musí být doložena smlouvou nebo rozhodnutím o zřízení zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu a přípojnému vozidlu.

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností provede zápis zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu a přípojnému vozidlu do technického průkazu silničního motorového vozidla a přípojného vozidla. Současně zaeviduje zástavní právo do registru silničních vozidel.

3. Obecná právní úprava způsobu vzniku zástavního práva k movitým věcem dle občanského zákoníku ve znění platném do 31. 12. 2001 byla následující:

§ 158

(1) Zástavní právo k věcem movitým vzniká, nestanoví-li zákon dále jinak, jejich odevzdáním zástavnímu věřiteli. Místo odevzdání zástavnímu věřiteli vznikne zástavní právo i předáním movité věci do úschovy nebo ke skladování pro zástavního věřitele i zástavního dlužníka u třetí osoby, je-li to dohodnuto.

(2) Místo odevzdání věci vzniká zástavní právo k movitým věcem též jeho vyznačením v listině, která

osvědčuje vlastnictví věci a bez níž nelze s věcí nakládat nebo ji používat, anebo viditelným označením movité věci, které musí trvat po dobu zástavního práva, provedeným za účasti zástavního věřitele; z tohoto označení musí být zřejmé, že věc je zastavena a kdo je zástavním věřitelem.

(3) Zástavní právo k souboru movitých věcí vzniká účinností zástavní smlouvy.

4. Obecná právní úprava způsobu vzniku zástavního práva k věcem dle občanského zákoníku platná od 1. 1. 2002 je následující:

§ 157

(1) Zástavní právo k nemovitým věcem a k bytům nebo nebytovým prostorům ve vlastnictví podle zvláštního právního předpisu vzniká vkladem do katastru nemovitostí, nestanoví-li zákon jinak.

(2) Zástavní právo k movitým věcem vzniká jejich odevzdáním zástavnímu věřiteli, nestanoví-li zákon jinak.

(3) Odevzdání movité věci zástavnímu věřiteli podle odstavce 2 může být nabazeno jejím předáním do úschovy nebo ke skladování pro zástavního věřitele nebo pro zástavního dlužníka u třetí osoby, je-li to dohodnuto v zástavní smlouvě.

§ 158

(1) Zástavní právo k nemovitým věcem, které nejsou předmětem evidence v katastru nemovitostí, zástavní právo k věci hromadné, zástavní právo k souboru věcí a zástavní právo k movitým věcem, k nimž má podle zástavní smlouvy vzniknout zástavní právo, aniž by byly odevzdány zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě (§ 157 odst. 2 a 3), vzniká zápisem do Rejstříku zástav vedeného Notářskou komorou České republiky; to neplatí, bylo-li zástavní právo zřízeno rozhodnutím soudu nebo správního úřadu.

(2) Zápis zástavního práva do Rejstříku zástav provede notář, který sepsal zástavní smlouvu ve formě notářského zápisu, bezodkladně po uzavření zástavní smlouvy.

5. Přechodná ustanovení k zákonu č. 317/2001 Sb., kterým došlo ke změně úpravy zástavního práva v občanském zákoníku s účinností od 1. 1. 2002 zní takto:

Čl. IV

Přechodná ustanovení

1. Ustanoveními čl. I tohoto zákona se řídí i právní vztahy vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; vznik těchto právních vztahů, jakož i nároky z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

6. NS ČR v citovaném rozhodnutí ve své argumentaci pro posuzování vzniku smluvního zástavního práva se dovolává teorie titulu a modu, tedy „dvoufázového“ vzniku tohoto právního vztahu, kdy je třeba rozlišovat právní důvod vzniku (tzv. titulus) a právní způsob vzniku (tzv. modus). Právním důvodem vzniku je zde zástavní smlouva. Způsobem vzniku je další zákonem předepsaný postup (lišící se podle předmětu zástavy). Právní vztah

vzniká, je-li zde smlouva (titul) a je-li dovršen předepsaný způsob vzniku (modus). Svůj závěr ke vztahu obecné úpravy dle občanského zákoníku a speciální úpravy dle zákona č. 56/2001 Sb. odůvodňuje doslovně takto:

„Podle zákona č. 56/2001 Sb. se do registru silničních motorových vozidel a přípojných vozidel zapisuje zástavní právo vážnoucí na silničním motorovém vozidlu nebo přípojném vozidlu [srov. § 4 odst. 5 písm. b) tohoto zákona], a to na základě žádosti vlastníka vozidla nebo zástavního věřitele se soublasem vlastníka, která musí být doložena smlouvou nebo rozhodnutím o zřízení zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu nebo přípojnému vozidlu (srov. § 9 odst. 1 tohoto zákona); příslušný okresní úřad, který vede registr silničních vozidel, provede zápis zástavního práva do technického průkazu silničního motorového vozidla nebo přípojného vozidla a současně zaeviduje zástavní právo do registru silničních vozidel (srov. § 9 odst. 2 tohoto zákona). Výmaz zástavního práva z technického průkazu a registru silničních vozidel provede příslušný okresní úřad na žádost vlastníka vozidla, která musí být doložena smlouvou nebo jiným dokladem o zániku zástavního práva (srov. § 10 tohoto zákona).

Tím, že zákon č. 56/2001 Sb. předepisuje, že zástavní právo k silničnímu motorovému vozidlu nebo přípojnému vozidlu se zapisuje do technického průkazu těchto vozidel a do registru silničních vozidel, současně stanovuje ohledně těchto movitých věcí zvláštní (odlišný) právní způsob nabytí zástavního práva založenébo zástavní smlouvou. Zápis zástavního práva do technického průkazu silničního motorového vozidla nebo přípojného vozidla a do registru silničních vozidel totiž nelze považovat jen za evidenční záležitost. Svědčí o tom zejména podmínky, za nichž se zápis zástavního práva provede; zápis zástavního práva zřízenébo zástavní smlouvou se zapíše do technického průkazu a registru silničních vozidel – jak vyplývá z ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 56/2001 Sb. – jen na základě smlouvy, aniž by bylo potřebné dokládat zástavní právo některým z právních způsobů, kterým podle ustanovení § 158 odst. 1 a 2 obč. zák. vzniká, což by jinak (kdyby zápis měl mít jen evidenční povahu) nebylo možné.

Protože o zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu a přípojnému vozidlu platí ustanovení občanského zákoníku, jen jestliže ze zákona č. 56/2001 Sb. nevyplývá jinak, a protože zákon č. 56/2001 Sb. upravuje právní způsob nabytí zástavního práva (tzv. modus adquirendi) k těmto vozidlům odlišně (jinak) od ustanovení občanského zákoníku, dospěl Nejvyšší soud ČR k závěru, že zástavní právo zřízené na základě zástavní smlouvy k silničnímu motorovému vozidlu nebo k přípojnému vozidlu vzniká zápisem zástavního práva do technického průkazu těchto vozidel a do registru silničních vozidel a že ustanovení § 158 odst. 1 a 2 obč. zák. upravující právní způsob nabytí zástavního práva k movitým věcem se zde neuplatní.“

II. Stav k 31. 12. 2001

Předchozí (v době vzniku posuzované zástavní smlouvy platná) obecná právní úprava dle občanského zákoníku za způsob vzniku smluvního zástavního práva

k jednotlivé movité věci považovala alternativně tyto způsoby:

- odevzdání věci zástavnímu věřiteli, nestanoví-li zákon jinak,
- předání věci do úschovy nebo ke skladování u třetí osoby (bylo-li to dohodnuto),
- vyznačení zástavního práva v listině, která osvědčuje vlastnictví věci a bez níž nelze s věcí nakládat nebo jí používat,
- označení věci, ze kterého je patrné, že věc je zastavena a kdo je zástavním věřitelem.

Zdůrazňuji, že zákon zde používá výslovně přesné formulace, že „zástavní právo vzniká“ způsoby shora uvedenými.

Vedle této obecné úpravy však již od 1. 7. 2001 platí pro zástavní právo k silničním motorovým vozidlům a přípojným vozidlům speciální právní úprava zákona č. 56/2001 Sb., který ji v § 8 uvozuje odkazem na subsidiární použití občanského a obchodního zákoníku, pokud není tímto zákonem stanoveno jinak. Jinak je stanoveno hned v následujícím ustanovení § 9, jehož odst. 1 zní takto: **„Žádost o zapsání zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu a přípojnému vozidlu podává vlastník silničního vozidla nebo zástavní věřitel se soublasem vlastníka. Žádost musí být doložena smlouvou nebo rozhodnutím o zřízení zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu a přípojnému vozidlu“** a jehož odst. 2 zní takto: **„Obecní úřad obce s rozšířenou působností provede zápis zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu a přípojnému vozidlu do technického průkazu silničního motorového vozidla a přípojného vozidla. Současně zaeviduje zástavní právo do registru silničních vozidel.“**

Ze shora citovaného odůvodnění rozhodnutí NS ČR jinými slovy vyplývá, že z formulace § 9 odst. 1 NS ČR dovedl, že je-li k žádosti o zápis zástavního práva dokládána pouze existence titulu – tedy zástavní smlouvy a ne-li třeba dokládat též splnění způsobu vzniku zástavního práva (modu) dle úpravy občanského zákoníku, není proces vzniku zástavního práva v době podání, resp. vyřízení žádosti dovršen. Protože obecní úřad není nadán žádnou přezkumnou pravomocí a nemůže požadovat doplnění žádosti o důkazy splnění způsobu vzniku, nelze ze shora uvedeného důvodu mít za to, že zápis zástavního práva do technického průkazu a registru silničních vozidel má pouze evidenční povahu – a contrario je konstitutivní. Zjednodušeně řečeno, NS ČR se zřejmě řídil úvahou, že nemůže-li si obecní úřad opatřovat pro zápis důkazy o způsobu vzniku, musí být způsobem vzniku sám zápis. Způsobem vzniku zástavního práva k silničnímu vozidlu je tedy dle názoru NS ČR zápis do technického průkazu a registru silničních vozidel a právní úpravu dle § 158 ObčZ ve znění platném v době uzavření smlouvy (10. 12. 2001) tedy nelze pro vznik zástavního práva použít.

III. Stav po 1. 1. 2002

Platná obecná právní úprava dle občanského zákoníku za způsob vzniku smluvního zástavního práva k movitým věcem považuje alternativně tyto způsoby:

- odevzdání věci zástavnímu věřiteli, nestanoví-li zákon jinak,
- předání věci do úschovy nebo ke skladování u třetí osoby (bylo-li to dohodnuto),

c) zápis do rejstříku zástav, jde-li o věci k nimž má podle zástavní smlouvy vzniknout zástavní právo, aniž by byly odevzdány zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě. Formulace, že „zástavní právo vzniká...“ způsoby shora uvedenými, nebyla změněna.

Speciální právní úprava pro zástavní právo k silničním motorovým vozidlům a přípojným vozidlům dle zákona č. 56/2001 Sb. platí v nezměněné podobě.

Dle názoru NS ČR (vyjádřeného však pouze v publikované právní větě) nelze zřejmě ze stejných důvodů pro vznik zástavního práva k silničnímu vozidlu použít ani platnou úpravu § 157 odst. 2 a 3 a § 158 ObčZ.

IV. Polemika s argumentací NS ČR

Polemizovat lze jednak s eliminací předchozí obecné úpravy dle občanského zákoníku na zástavní právo k silničním vozidlům. Citovaná ustanovení zákona č. 56/2001 Sb. jsou typickým legislativním zmetkem současné doby a lze v nich najít prostor i pro jinou interpretaci, než ke které došel NS ČR. Zákonodárce zřejmě s ohledem na způsob zápisu zástavního práva obecními úřady, který se neprovádí v rámci správního řízení, ignoroval fáze vzniku zástavního práva, vůbec nepočítal s konstitutivním účinkem zápisu a tedy nepovažoval za nutné komplikovat zákonnou úpravu (potažmo i práci úředníků obecních úřadů) prokazováním splnění jednotlivých způsobů vzniku zástavního práva dle předchozí úpravy občanského zákoníku uvedených shora pod písmeny a), b) a d). Způsob pod písmenem c) zde nepřicházel v úvahu, neboť technický průkaz vozidla není listinou osvědčující vlastnictví věci. Proto z hlediska evidenčního zápisu zjednodušil situaci tím, že obecní úřad musí mít vždy k dispozici souhlasný projev vůle vlastníka věci se zápisem zástavního práva, neboť dle § 9 odst. 1 žádost o zápis může podat buď vlastník, nebo zástavní věřitel se souhlasem vlastníka. Žádost věřitele bez souhlasu vlastníka je vyloučena. Z toho jednoznačně vyplývá zřejmá ochrana vlastníka věci, která by neměla logiku, pokud by proces vzniku zástavního práva nebyl dovršen. *Shodný projev vůle vlastníka i věřitele z hlediska titulu zástavního práva je totiž již obsažen v samotné zástavní smlouvě a není tedy důvod jej v rámci žádosti požadovat znovu.* Jelikož zájem věřitele na vzniku zástavního práva je evidentní a není třeba jej prokazovat, je požadovaný souhlasný projev vůle vlastníka věci se zápisem nutně považovat za informaci, že proces vzniku zástavního práva mají obě strany za dovršený i z hlediska naplnění způsobu vzniku a obecní úřad může bez dalšího zástavní právo zaevidovat zápisem do registru silničních vozidel. Zápis do technického průkazu v této souvislosti pak může mít pouze povahu informace pro třetí osoby pro případ dispozice s předmětem zástavy.

Aktuálnější je však polemika s názorem, že z hlediska způsobu vzniku zástavního práva k silničnímu vozidlu nelze použít současnou ani právní úpravu občanského zákoníku, tj. zejména úpravu rejstříku zástav. Argumentace je stejná. Domnívám se však, shora uvedenou interpretaci § 9, že zápis do registru silničních vozidel má evidenční povahu, posiluje od 1. 1. 2002 platné znění § 156 odst. 2 a 3 ObčZ, které zní:

§ 156

...
 (2) Zástavní smlouva musí obsahovat označení zástavy a pobledávky, kterou zástava zajišťuje.

(3) Jsou-li zástavou nemovité věci, které se neevidují v katastru nemovitostí, věci bromadné, soubory věcí nebo movité věci, k nimž má zástavní právo vzniknout, aniž by byly odevzdány zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě (§ 157 odst. 2 a 3), musí být zástavní smlouva sepsána ve formě notářského zápisu.

Zákon č. 56/2001 Sb. formu zástavní smlouvy neupravuje a v § 8 odkazuje na občanský zákoník. Z § 156 odst. 2 vyplývá, že zástavní smlouva nemusí obsahovat ujednání o způsobu vzniku zástavního práva. To může vzniknout odevzdáním věřiteli či třetí osobě nebo zápisem do rejstříku zástav. Z § 156 odst. 3 vyplývá, že v případě odevzdání věci věřiteli či třetí osobě postačí smlouva v prosté písemné formě. V případě, kdy věc zůstává v dispozici vlastníka, musí však mít zástavní smlouva formu notářského zápisu. Argumentace NS ČR, že „podmínky, za nichž se zápis zástavního práva provede“ svědčí konstitutivní povaze zápisu do registru silničních vozidel, se mi ve světle ust. § 156 odst. 3 ObčZ jeví jako velmi nedokonalá. Podmínky zápisu odůvodňují spíše opačný závěr, neboť obecní úřad provádí zápis pouze na základě žádosti a zástavní smlouvy. Nemá však k dispozici informace podmiňující formu smlouvy potažmo i její platnost. Neví, zda v dané konkrétní věci postačí prostá forma, či zda zde musí být notářský zápis a nemá pravomoc ověřovat skutečnosti podstatné z hlediska formy smlouvy. Svěření konstitutivních účinků zápisu zástavního práva do registru silničních vozidel za situace, kdy *orgánu, který zástavní právo tímto faktickým úkonem zřizuje, nezbyvá než rezignovat na zodpovězení otázky, zda předložená smlouva má potřebnou formu a zda je tedy vůbec schopna založit předmětný právní vztah*, mi připadá velice odvážné. Tento postup, na rozdíl od v praxi používaného postupu dle § 158 ObčZ (zápis do rejstříku zástav), příliš nepřispívá žádoucí stabilitě právních vztahů.

Navíc připustíme-li, že zástavní právo k silničnímu vozidlu může vzniknout jen způsobem dle speciální úpravy § 9 zákona č. 56/2001 Sb., byl by jeho vznik prakticky znemožněn v případech, kdy zástavní smlouva je uzavřena, avšak vlastník věci (většinou v postavení dlužníka) v souladu se svým přirozeným zájmem dále nekooperuje a tedy nepožádá o zápis, případně nedá souhlas k žádosti o zápis zástavního práva. Svou pasivitou pak lehce zabrání vzniku zástavního práva, resp. jej zdrží natolik, že zmaří účel zástavní smlouvy. Zde je zřejmě nerovné postavení smluvních stran z hlediska realizace smluvního vztahu, což posiluje mé přesvědčení, že zápis do registru silničních vozidel může mít pouze evidenční charakter. Tomu též odpovídá i doslovné znění poslední věty § 9 odst. 2, že obecní úřad „současně zaeviduje zástavní právo do registru silničních vozidel“.

Z uvedeného vyplývá, že NS ČR pouhým výkladem předpisu (navíc velmi polemickým) svěruje dovršení procesu vzniku zástavního práva k této kategorii věcí do rukou dlužníka, což je vzhledem k naprosto opačné tendenci vývoje právní úpravy docela paradoxní situace.

Argumentaci proti závěrům NS ČR bych chtěl ještě dopřít srovnáním zákonných úprav, kdy zákon kromě exi-

stence smlouvy podmiňuje dovršení vzniku zástavního práva naplněním předepsaného způsobu vzniku. Vždy se zde používá výslovná formulace, že smluvní zástavní právo vzniká až tehdy, je-li naplněn předepsaný způsob. V občanském zákoníku jsou takto koncipována ustanovení § 157 a § 158. V zákoně č. 455/1991 Sb., o civilním letectví, je takto koncipováno ustanovení § 5a odst. 5: „Smluvní zástavní právo k letadlu vzniká dnem zápisu zástavního práva do leteckého rejstříku.“ Obdobná formulace je použita v zákoně č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, v ustanovení § 23 odst. 4: „Smluvní zástavní právo k námořnímu plavidlu vzniká dnem zápisu této skutečnosti do námořního rejstříku.“

Opačným příkladem je právní úprava dle zákona č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, kde zápis zástavního práva k plavidlu podléhajícímu režimu tohoto zákona do plavebního rejstříku má nepochybně evidenční charakter [§ 14 odst. 2 písm. f)] a v praxi je pro tento zápis požadován jako příloha žádosti doklad o zápisu plavidla do rejstříku zástav dle § 158 ObčZ.

Nevím, nakolik jsou mé shora uvedené závěry přesvědčivé, domnívám se však, že by mohly přispět k ospravedlnění současné praxe vycházející z názoru, že zápis zástavního práva k silničnímu vozidlu do registru silničních vozidel není z hlediska jeho vzniku konstitutivní.

Na závěr této polemiky bych si chtěl postesknout nad situací, kdy je na vrcholné justiční úrovni rozhodováno na základě evidentně legislativně nepodařeného předpisu bez ohledu na existující praxi, která se vzhledem k možnosti obojakého výkladu ubírá naprosto opačným směrem, a to v řádech tisíců smluvních vztahů. Domnívám se totiž, že interpretace vztahu mezi úpravou občanského zákoníka a úpravou zákona č. 56/2001 Sb., ke které jsem došel, není právně nemožná.

V. K právnímu důvodu vzniku zástavního práva k movité věci z hlediska formy smlouvy

V souvislosti s rozbořením právního způsobu vzniku zástavního práva k movitým věcem považuji za vhodné (již bez souvislosti s rozhodnutím NS ČR) se zmínit i o (pro mě nově najevo vyšlých) poznátcích k problematice formy zástavní smlouvy. Zásadní význam pro posouzení formy smlouvy má vztah dle obecné úpravy dle občanského zákoníku a speciálních úprav dle již zmíněných zákonů. Obchodní zákoník již od roku 2000 úpravu smluvního zástavního práva k věcem neobsahuje.

Obecná úprava dle občanského zákoníku ve znění platném od 1. 1. 2002 je obsažena v ustanovení § 156 odst. 1 a 3 a ve vztahu k smluvnímu zástavnímu právu zní takto:

(1) Zástavní právo vzniká na základě písemné smlouvy.

(3) Jsou-li zástavou nemovité věci, které se neevidují v katastru nemovitostí, věci bromadné, soubory věcí nebo movité věci, k nimž má zástavní právo vzniknout, aniž by byly odevzdány zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě (§ 157 odst. 2 a 3), musí být zástavní smlouva sepsána ve formě notářského zápisu.

Není-li zákonem stanoveno jinak, platí obecná úprava občanského zákoníku pro všechny zástavní smlouvy ve vztahu k věcem movitým. Výslovný odkaz na subsidiární požití občanského zákoníku je navíc obsažen v § 8 zá-

kona č. 56/2001 Sb., a v § 23 zákona č. 61/2000 Sb. Zbývající speciální zákony č. 49/1997 Sb. a č. 114/1995 Sb. tyto výslovné odkazy nemají, což však nemá vliv na platnost obecné úpravy zástavní smlouvy i na vztahy dle těchto zákonů.

Žádný ze zmíněných speciálních zákonů obsahujících úpravu zástavního práva k movitým věcem, tj.:

- a) zákon č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě,
  - b) zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví,
  - c) zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě,
  - d) zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu na pozemních komunikacích,
- však speciální úpravu ve vztahu k formě zástavní smlouvy nemá.

Z ust. § 156 odst. 3 ObčZ a contrario vyplývá, že u věcí, u nichž by zástavní právo mělo vzniknout odevzdáním věřiteli či třetí osobě, není třeba smlouvy ve formě notářského zápisu. Postačí tedy prostá písemná forma smlouvy. Možnost vzniku zástavního práva odevzdáním věci je však omezena v § 157 odst. 2 ObčZ na případy, kdy zákon nestanoví jinak. Jinak je výslovně stanoveno v zákoně č. 61/2000 Sb., dle kterého zástavní právo k námořnímu plavidlu vzniká zápisem do námořního rejstříku a v zákoně č. 49/1997 Sb., dle kterého zástavní právo k letadlu vzniká zápisem do leteckého rejstříku.

U námořních plavidel a letadel je tedy vyloučen vznik zástavního práva odevzdáním a tedy je vyloučena i prostá písemná forma zástavní smlouvy. Takže logicky docházím k překvapivému závěru, že u těchto věcí ze zákonné úpravy platné od 1. 1. 2002 vyplývá povinná forma notářského zápisu.

U vnitrozemských plavidel a ve smyslu shora uvedeného jsem přesvědčen, že i u silničních vozidel je třeba rozlišovat z hlediska formy smlouvy, zda zástavní právo má vzniknout, aniž by byly odevzdány věřiteli či třetí osobě, nebo jejich odevzdáním. V prvním případě je nutný notářský zápis, ve druhém případě postačí prostá písemná forma smlouvy.

Pokud tyto mé závěry vyvolají další polemiku, bude to jen ku prospěchu věci.

Problematika účastenství v řízení o dědictví

Pavel Kolesár*

Jednou z prvních otázek, kterou se musí soud zabývat po zahájení řízení, je určení okruhu osob účastníků. Občanský soudní řád stanoví tři způsoby¹, jak tyto osoby určit, přičemž rozhodujícím kritériem je, o jaký typ soudního řízení se jedná, tedy zda jde o řízení sporné či nesporné.

Řízení o dědictví je v současnosti v českém právním řádu upraveno jako nesporné řízení, které se zahajuje na návrh nebo i bez návrhu. Proto by na vymezení okruhu účastníků připadal postup podle druhé nebo třetí definice. Ustanovení § 94 odst. 2 OSŘ, které vymezuje defi-

* Autor je studentem PF UK v Praze.

¹ Pro tyto způsoby procesualistika užívá termín *definice účastníků*. Zákon tohoto označení neuvádí, ale uvádí je v § 90, 94 odst. 1 a 2 OSŘ.

nici *druhou*, označuje za účastníky *navrhovatele a ty, které za účastníky považuje zákon*. Očekává se, že *lex specialis* sám výslovně uvede, kdo je v tom kterém řízení účastníkem. Naopak podle *třetí* definice účastníků, která je upravena v § 94 odst. 1 OSŘ, je účastníkem opět *navrhovatel a dále pak ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno*.

Pokud bychom citovaná ustanovení interpretovali výlučně metodou gramatického výkladu, vzhledem ke slovu „také“ v odstavci druhém bychom museli dojít k závěru, že definice, která je procesualistikou označována jako *třetí*, je považována za základní definici účastenství v nesporných řízeních, zatímco definice druhá se uplatní *spolu s* definicí *třetí*, a to pouze v případech, kdy procesní předpis sám výslovně okruh účastníků rozšíří. Jediným způsobem, jak aplikaci *třetí* definice vyloučit, by bylo taxativním výčtem uvést okruh účastníků, což se však de lege lata neděje. Nicméně převážná část teorie² pohlíží na definice jako na sobě nezávislé a naopak v případech, kde by bylo možné aplikovat obě definice, upřednostňuje užití druhé a výslovně vylučuje možnost jejich vzájemného kombinování. Praxe už tak rigorózní není a za určitých okolností připouští i kombinaci těchto definic³.

Otázka účastenství pro řízení o dědictví je upravena sice výslovně v § 175b OSŘ, a tak by nemělo být pochyb o tom, že se jedná o vymezení druhou definicí a účastníky budou pouze ti, kteří jsou vyjmenováni v tomto ustanovení, a to:

1. ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici,
2. není-li takových osob, stát,
3. dále pak v určitých případech zůstavitelův věřitel a ten, kdo se postaral o pohřeb, jakož i pozůstalý manžel, přestože není zároveň dědicem.

O druhé a *třetí* skupině účastníků není pochyb, o první dle mého názoru ano, neboť přiznání či nepřiznání účastenství je závislé pouze na tom, kdo se soudu jeví být účastníkem podle hmotného práva. Záměrně užívám slova *jeví*, neboť právě ono zjištění, kdo je dědicem, je vedle potvrzení dědictví jedním nebo více dědicům předmětem řízení o dědictví.

Okolnost, zda někdo je či není dědicem, soud usuzuje ze skutečností, které jsou významné podle hmotného práva. Dědicem je ten, komu svědčí dědický titul. Podle naší právní úpravy je dle § 461 odst. 1 ObčZ tímto titulem zákon, závět nebo oba tyto tituly najednou.

Není sporu o tom, že dědickým titulem musí být titul platný, v důsledku čehož účastenství není možné přiznat někomu, kdo je uveden za dědice v závěti, která např. není podepsaná, je jiným způsobem zneplatněna nebo nikdy platná ani nebyla. Zatímco řešení těchto případů nečiní praxi problémy, v případě, kdy došlo ke vzniku platné závěti, nicméně ta byla posléze na základě některé ze skutečností uvedených § 480 ObčZ zrušena, se již četná praxe soudů, resp. notářů jakožto jejich soudních komisařů v řízeních o dědictví, ubírá cestou extenzivního výkladu 175b OSŘ, která je dle mého názoru naprosto nepřijatelná, neexistuje k ní jakýkoli zákonný důvod a je v rozporu především se zásadou hospodárnosti řízení. Přibíráním množství účastníků i z těchto zrušených závětí bezdůvodně zvyšuje náklady řízení o dědictví a především se neúměrně prodlužuje doba tohoto řízení⁴, neboť je rozhodováno až po průtazích, které jsou způsobeny poskytováním lhůt pro vyjádření „dědiců“ ze zrušených závětí. Argumentace notářů na obranu tohoto

postupu spočívá převážně v tom, že jsou vázáni pokyny soudu⁵ a pokud skutečně soudu neprokáží, že splnili svou povinnost oběslání všech důvodných dědiců, kterou jim ukládá zákon⁶, soud údajně odmítá vydat usnesení o potvrzení dědictví a tím ukončit řízení. Tento postup soudů však nemá oporu ani v občanském soudním řádu, ani v Jednacím řádu soudů a dle mého názoru jej není možno dovodit z jakéhokoli jiného právního předpisu. Tento postup si však již vytvořil – řešeno slovy mezinárodního práva – *usus longaevis* a tím pádem i *opinio iuris*⁷ a není mi známo, že by byl někdy v praxi zpochybňován v soudním řízení.

Činnost některých notářů jde v této oblasti tak daleko, že dokonce obesílají a vyzývají k vyjádření zástupce státu, přestože existuje několik závětí psaných formou notářského zápisu, které byly sice s výjimkou té poslední vždy zrušeny z titulu § 480 odst. 1 OSŘ, nicméně po formální stránce byly platné. V těchto případech je naprosto zřejmé, že stát by jako dědic přicházel v úvahu až poté, co by bylo prokázáno, že všechny tyto notářské zápisy (a jsou případy, byť nikoli časté, kdy takových závětí je i kolem deseti) jsou neplatné z formálních důvodů a přesto tím, že stát vyzývají k vyjádření, považují jej tím za dědice ve smyslu § 175i odst. 1 OSŘ, a to již od samého počátku řízení. Nejen, že tento postup je v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu⁸, ale je to asi stejně alibistický způsob vedení řízení, jako kdyby jedním z prvních úkonů soudu ve sporném řízení bylo zajištění všech navrhovaných důkazů notářskými či exekutorskými zápisy, a to pouze pro případ „co kdyby náhodou“. Nehledě na výše uvedené skutečnosti v případech, kdy skutečně soud či jeho komisař postupuje v řízení takto opatrnicky, dovádí zásadu vyšetřovací ad absurdum.

Netvrdím, že je takový postup nepochopitelný, protože je to typický střet kontradiktorních právních principů. Soudy a jejich komisaři se snaží maximálně zjistit materiální pravdu, což jim nemůže být přidáváno k tíži, nicméně v tomto případě by měl převážet princip hospodárnosti a vzhledem k počtu řízení o dědictví jako takových, snaha o co nejrychlejší vydání konečného rozhodnutí ve věci samé a soud by neměl hledat problémy tam, kde nejsou.⁹

² Např. *Winterová A. a kolektiv* Civilní právo procesní. 3. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 166.

³ K tomu viz S I s. 512–513.

⁴ Což je v rozporu zejména s čl. 38 odst. 2 Listiny, v neposlední řadě pak i s právem na spravedlivý proces, in concreto čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť není rozhodnuto ve lhůtě, která by byla přiměřená vzhledem k naší právní úpravě účastenství v řízení o dědictví. Rychlý postup při soudním rozhodování ukládá i § 6 a § 100 OSŘ.

⁵ § 175zd odst. 2 OSŘ.

⁶ § 175i odst. 1 OSŘ.

⁷ Srovnání s instituty mezinárodního práva veřejného je míněno pouze jako určitá nadsázka. *Usus longaevis* je míněno vytvoření kvalifikovaného zvyku díky dlouhodobému užívání a *opinio iuris* představuje jeho právní závaznost (srov. např. *Malenovský J.* Mezinárodní právo veřejné. 3. vydání. Brno: MU/Doplňek, 2002, s. 109 a násl.). Tato právní závaznost je vzhledem k našemu vnitrostátnímu právnímu řádu samozřejmě míněna pouze jako nepřímá, působící na základě síly přesvědčivosti tak, jak je pohlíženo na judikaturu jako takovou v systému kontinentálního soukromého práva.

⁸ Srov. např. S IV s. 808, S IV s. 810.

⁹ Přestože nelze zpochybňovat určité ratio opatrnického postupu určitých soudů, které je typické obzvláště pro řízení nesporná, která jsou ovládnuta zásadou vyšetřovací, měly by se soudy právě vzhledem k tomu, že agenda dědictví vždy byla, je a bude jednou z nejpoužívanějších mezi nespornými řízeními, více spokojit se skutečnostmi, které se jeví nespornými, nesnažit se naprosto vše dokazovat, nečinít veškeré úkony, které mají v pravomoci a neopomíjet i zásadu *vigilantibus iura*, která, přestože je svou povahou typičtější pro řízení sporná, by měla mít své místo v přiměřené míře i mezi řízeními, která nejsou kontradiktorní.

Ze života krajských komor

Ještě jednou o Notářské komoře pro hl. m. Prahu

JUDr. Václav Kouba*

Notářská komora pro hl. m. Prahu sdružuje notáře v obvodu Městského soudu v Praze a sídlí v Praze 1, Nové Město, Vladislavova 8. Jde o prostory v nájmu sestávající z jedné zasedací místnosti, jedné kanceláře, kuchyňky, skladu a příslušenství. Tajemnicí NK pro hl. m. Prahu je od roku 1995 paní Jana Nachtigalová.

V současném volebním období pracuje sedmičlenné prezídium Notářské komory pro hl. m. Prahu ve složení JUDr. Václav Kouba – prezident, JUDr. Miluše Peterková – viceprezidentka a členové JUDr. Jan Hofmann, JUDr. Olga Křemenová, JUDr. Tomáš Oulík, JUDr. Jiří Svoboda a JUDr. Karel Wawerka. Prezídium se schází zpravidla jedenkrát za měsíc. Revizní komise Notářské komory pro hl. m. Prahu je tříčlenná a pracuje ve složení JUDr. Věra Sábliková – předsedkyně, členky JUDr. Daniela Jarošová a JUDr. Eva Nohejlová.

Notářská komora pro hl. m. Prahu pořádá kromě několikadenních školení notářů a notářských kandidátů i tématické panelové diskuse, které se konají aktuálně podle potřeby, vždy v Praze a přístup na ně mají všichni regionální notářští koncipienti, notářští kandidáti a notáři. Konaly se panelové diskuse na témata zástavní smlouvy, Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových a dědické řízení, notář a exekuce, řízení před obchodním rejstříkem, dědické řízení se zaměřením na likvidaci dědictví a notářské zápisy dohod se svolením k vykonatelnosti.

V roce 2005 ukončila činnost koordinačně-právní komise Notářské komory pro hl. m. Prahu a nově byla ustavena legislativní komise Notářské komory pro hl. m. Prahu, jejím předsedou se stal JUDr. Karel Wawerka a členy JUDr. Aleš Březina, JUDr. Jan Hofmann, JUDr. Václav Kouba, Mgr. Erik Mrzena a JUDr. Miloslav Peterka.

Velikost jednotlivých notářských úřadů v obvodu Notářské komory pro hl. m. Prahu závisí na poptávce po notářských službách. Postupně převládly větší notářské úřady, kde kromě notářských tajemnic je zaměstnáno i několik notářských koncipientů a notářských kandidátů a uvnitř takovýchto úřadů dochází ke specializaci zaměstnanců na některé notářské činnosti. V současné době je v obvodu Notářské komory pro hl. m. Prahu 74 notářských koncipientů a 40 notářských kandidátů (z toho 5 notářských kandidátek je na mateřské dovolené).

V roce 2005 byly nově obsazeny dva notářské úřady, které byly zřízeny rozhodnutím Ministra spravedlnosti ČR v roce 2004, a to v obvodu Obvodního soudu pro Prahu 4 notářem JUDr. Miloslavem Peterkou a v obvodu Obvodního soudu pro Prahu 5 notářkou JUDr. Lenkou Leszay. V roce 2006 se uskutečnil konkurs na notářský úřad v obvodu Obvodního soudu pro Prahu 6, kde notářka JUDr. Věra Holišová odešla do důchodu.

Naplnění poptávky po notářských službách v hlavním městě Praze dosvědčuje i skutečnost, že za celý rok 2005 se ve smyslu na stránkách tohoto časopisu již popsáno

usnesení prezidia komory na Notářskou komoru pro hl. m. Prahu obrátilo pouhých 50 žadatelů o zajištění notářské služby v případech, kdy jim nemohl vyhovět jimi oslovený notář. Většinou šlo o úkony prováděné mimo kancelář notáře, ve večerních hodinách, kdy měl být notář objednan jen s velmi malým předstihem a i přesto se Notářské komoře pro hl. m. Prahu podařilo ve všech případech takovýmto žádostem vyhovět.

Notáři z obvodu Notářské komory pro hl. m. Prahu se podílí i na činnosti komisi Notářské komory ČR. JUDr. Jiří Svoboda je předsedou mezinárodní komise NK ČR, JUDr. Lenka Leszay a JUDr. Bohdan Hallada jsou členy mezinárodní komise NK ČR, JUDr. Karel Wawerka je předsedou komise dohledu NK ČR, JUDr. Václav Kouba je členem komise dohledu NK ČR, JUDr. Věra Sábliková a JUDr. Karel Wawerka jsou členy legislativně-právní komise NK ČR, JUDr. Aleš Březina je členem kárné komise NK ČR.

* Autor je prezidentem NK pro hl. m. Prahu a notářem v Praze.

Ze zahraničí

Vietnam – setkání českých a slovenských notářů s vietnamskými kolegy

Mgr. Petra Papežová*

V měsíci lednu 2006 se konal pracovní-poznávací zájezd českých a slovenských notářů do Vietnamské socialistické republiky. Jednalo se o zájezd organizovaný Notářskou komorou v Brně, stejně tak jako úspěšný pracovní-poznávací zájezd pořádaný v minulém roce do Petrohradu.

První pracovní setkání se uskutečnilo na severu Vietnamu v hlavním městě Hanoji a poté další setkání na jihu Vietnamu v Ho-Či-Minově Městě (nazývaným často jeho původním jménem Saigon).

Účastníci zájezdu v čele s JUDr. Jiřím Fleischerem, prezidentem Notářské komory v Brně a JUDr. Jiřím Svobodou, předsedou Mezinárodní komise NK ČR, byli vietnamskými kolegy velmi vřele přivítáni. Ti se zajímali především o organizaci českého i slovenského notářství, o hlavní náplň činnosti našich notářů stejně tak, jako o zásady výkonu notářského povolání u nás. Pan JUDr. Jiřík Fleischer seznámil vietnamské kolegy s principy českého a slovenského notářství. Na jeho slova navázal představitel vietnamské strany a podal stručný výklad o jejich notářství.

Ve Vietnamu existují nyní jen státní notáři. Současný systém notářství je svým způsobem obdobou způsobu organizace notářství v naší zemi před rokem 1989. Nahlédneme-li stručně do dějin notářství Vietnamu, nalezneme rozdíl mezi severem a jihem země. Do roku 1945, tedy v době francouzské koloniální moci, existovali no-

* Autorka je notářskou kandidátkou u JUDr. Miroslavy Papežové, notářky v Českém Brodě.

táři pouze na území jižního Vietnamu, nikoliv však na území severního Vietnamu. Po skončení II. světové války byli na počátku 50. let ovšem notáři zrušeni i na jihu země a prakticky do roku 1989 ve Vietnamu notáři neexistovali vůbec.

V roce 1989, v době počínajícího uvolnění, byla v Ho-Či-Minově Městě založena první notářská kancelář (v podobě jako naše bývalé okresní státní notářství). V současné době působí ve Vietnamu několik notářských kanceláří, které sdružují na 75 notářů. Přímo v Ho-Či-Minově Městě působí 30 notářů v 5 notářských kancelářích. Nutno podotknout, že Ho-Či-Minovo Město, jako nejlidnatější město Vietnamu, má okolo 6 milionů obyvatel (i přes povinnou registraci není přesný počet obyvatel znám). Od sjednocení Severního a Jižního Vietnamu v roce 1975 je však jeho hlavním městem Hanoj s cca 3 milióny obyvatel, ve které působí 4 notářské kanceláře. Každá z provincií má též vždy jednu notářskou kancelář.

Jak již bylo zmíněno výše, ve Vietnamu jsou pouze státní notáři. Notářství obecně ve Vietnamu nemá takovou tradici jako v naší zemi a větší rozvoj ho v budoucnu nejspíše teprve čeká. Notář je ve Vietnamu zaměstnancem státu, na rozdíl od advokátů, kteří mohou být státními zaměstnanci, ale nemusí. Notáři, se kterými jsme se setkali, doufají, že i oni budou mít jednou možnost otevřít si soukromou praxi. Zatím však ke změnám nedošlo. Za první, i když nepatrný náznak lepších zítřků považují notáři skutečnost, že zhruba před 4 měsíci bylo vypuštěno slovo „státní“ a užívá se jen pojem „notář“.

Předpoklady pro povolání notáře jsou následující:

- členství v komunistické straně,
- vysokoškolské právnické vzdělání (výjimka může být udělena, má-li dotyčná osoba dostatečnou odbornou praxi u notáře a doplní-li si vzdělání formou večerní školy),
- věk vyšší 30 let (advokát může být i mladší),
- jmenování ministrem spravedlnosti.

Zajímavá pro nás byla informace, že pokud v souvislosti s notářskou činností spáchá notář trestný čin, může být odsouzen k trestu odnětí svobody, případně však až k trestu smrti. Hlavní náplní činnosti notáře je ve Vietnamu osvědčování, zejména vidimace a legalizace (kromě notářů mohou provádět ověřování i „národní komitety“, obdoba našich místních úřadů), a dále také sepisování listin o převodech užívacího práva či o převodech vlastnického práva k nemovitostem. Ve Vietnamu vlastní veškeré pozemky stát a ten je pak pronajímá (či zřizuje k nim právo osobního užívání, pokud bychom chtěli použít právní termín známý u nás do roku 1991), narozdíl od staveb, které mohou být i v soukromém vlastnictví a mohou tedy být i předmětem např. prodeje. Pozemky mají jejich uživatelé jen v nájmu. V případě smrti uživatele pozemku místní úřad rozhodne o přechodu tohoto práva na dědice zůstavitele.

Další významnou činností notáře je sepisování závětí, které mají, tak jako v našem právním řádu, přednost před zákonem. Jde o dva druhy závětí

- závěť holografní a
- závěť sepsaná ve formě formuláře.

Příslušný formulář obdrží pořizovatel závětí u notáře a ten osvědčí na formuláři pravost jeho podpisu. Smyslem je především uvedení veškerých potřebných údajů a skutečností, které jsou na formuláři přesně vyznačeny, k doplnění. Originál závětí poté zůstane u notáře, kopie

závěti u pořizovatele, a proto v případě smrti pozůstalá rodina ví, na kterého notáře se má obrátit.

Zemře-li zůstavitel bez zanechání závětí, dochází k dědění ze zákona. Dědické skupiny jsou tři. V první dědické skupině dědí rovným dílem rodiče, manžel a děti zůstavitele. Ve druhé dědické skupině dědí sourozenci, prarodiče zůstavitele, a pokud tito nežijí, dědí jejich děti, tedy pozůstalí vnuci. Ve třetí dědické skupině dědí zůstavitelovi strýcové a tety a pokud tito nežijí, tak jejich děti, tzn. bratrance a sestřenice. Nezanechal-li zůstavitel závěť a nenabyl-li dědictví žádný z dědiců ze zákona, dědictví připadne státu, tak jako u nás tzv. odúmrtí. Dědictví je někdy projednáváno na notářství, ne však vždy.

Obecně lze říci, že ve vietnamském notářství jsou na většinu věcí předepsány úřední formuláře. Spíše výjimečně nastávají situace, kdy notář řeší věc případ od případu, což se může stát například ve věcech obchodních.

Během pobytu v této nám většině neznámé, ale o to pro nás zajímavější zemi, měli všichni možnost seznámit se nejen s pracovní náplní a problémy vietnamských kolegů notářů, ale též poznat život obyvatel Vietnamu. Přestože z názvu „Vietnamská socialistická republika“ stále cítíme závan z naší nedávné minulosti před rokem 1989 a tyto pocity nás přepadaly občas i na místě samém, Vietnam se pomalu ubírá cestou liberalizace ekonomického trhu a svůj vzor vidí v Číně. Od konce osmdesátých let mají jeho obyvatelé možnost cestovat do zahraničí a naopak cizinci navštěvovat jejich zemi. Zahraničním subjektům je umožněno na území Vietnamu investovat. S tím samozřejmě přichází a bude přicházet stále větší rozvoj turismu a nárůst obchodu.

S vietnamskými kolegy jsme se měli možnost setkat dvakrát, jednou v Hanoji a po druhé v Ho-Či-Minově Městě. V Hanoji jsme byli přijati Dr. Pham Hong Hai, který je profesorem na hanojské univerzitě. V Ho-Či-Minově Městě jsme se setkali se dvěma notáři, z nichž jeden byl pan Nguyen Chính, notář a advokát z právní kanceláře Nghi#m & Chính se sídlem v Ho-Či-Minově městě, který na dotaz JUDr. Svobody vysvětlil, že dvoustranná smlouva o právní pomoci, kterou uzavřela ČSSR s Vietnamskou socialistickou republikou, není fakticky ze strany Vietnamu dodržována (smlouva byla uveřejněna pod číslem 98/1984 Sb.). Nguyen Chính se dále zmínil o tom, že jsou velice vytíženi – je běžné, že jediný den ověří přes 3 000 podpisů. Uvedl, že všech 5 notářských kanceláří v Ho-Či-Minově Městě „vydělá“ za jeden rok přibližně 2 milióny amerických dolarů a že z této sumy mohou použít cca 10 % na vybavení notářských kanceláří. Nicméně, jak zdůraznil, notářům přísluší pevný fixní plat od státu.

Jsem si jistá, že nebude trvat dlouho a o Vietnamu, třinácté nejlidnatější zemi světa s 82,5 milióny obdivuhodně pracovitých lidí, ještě nemálo uslyšíme.

Přijetí u prezidenta Rakouské republiky, dr. Heinze Fischera

JUDr. Martin Foukal*

Po přijetí zástupců notářství prezidentem Itálie Ciampim v prezidentském paláci Quirinale při příležitosti

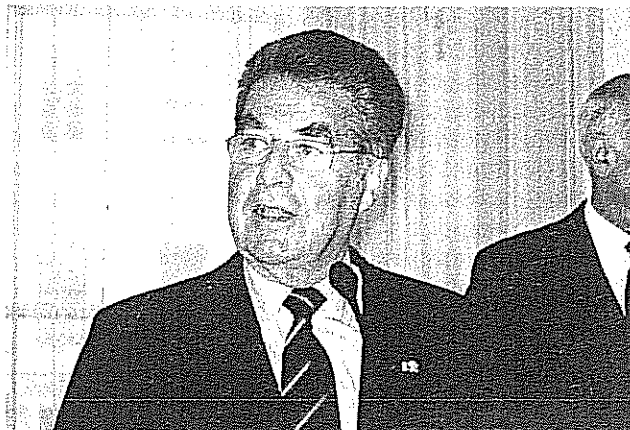
* Autor je prezidentem NK ČR.

I. evropského notářského kongresu v listopadu roku 2005 v Římě se dostalo reprezentantům notářství z celého světa velké cti i v rámci zasedání Výkonné rady UIN a dalších jejích orgánů ve Vídni. Dne 24. února 2006 v 11.00 hod. v Hofburgu¹ se u spolkového prezidenta Rakouské republiky, Dr. Heinze Fischera², uskutečnilo slavnostní společné přijetí delegace UIN a delegace 34. evropského zasedání prezidentů národních advokátních komor. Notářská komora ČR byla zastoupena jejím prezidentem JUDr. Martinem Foukalem, Česká advokátní komora JUDr. Mandákem – mimo jiné šéfredaktorem advokátního časopisu Bulletin advokacie.

Po přivítání spolkovým prezidentem se ujal nejprve slova Dr. Woschnak, prezident Rakouské notářské komory, který ve svém vystoupení přiblížil úkoly UIN a celosvětovou dimenzi notářství.

Za účastníky přijetí z řad advokacie poděkoval prezident Rakouské advokátní komory, Dr. Ben-Ibler, který zdůraznil tradici a důležitost spolupráce národních advokátních komor v Evropě a nezávislost advokátů při jejich práci, která dle jeho názoru zaručuje i práva občanů.

Po přijetí, které proběhlo v příjemné atmosféře, setrval pan prezident H. Fischer v přátelském osobním rozhovoru s účastníky setkání.

Prezident Rakouska Dr. Heinz Fischer

¹ Hofburg – a zvláště pak tzv. Leopoldský trakt – je od r. 1946 sídlem rakouských spolkových prezidentů. Přijetí se uskutečnilo v bývalých soukromých místnostech císařovny Marie Terezie, které nyní slouží pro audience.

² Dr. Heinz Fischer byl zvolen spolkovým prezidentem 25. 4. 2004 a do svého úřadu nastoupil 8. 7. 2004 (v minulosti působil jako ministr vědy a výzkumu, poslanec za SPÖ, předseda Rakouské národní rady a docent politických věd).

Soudní rozhodnutí

Vypořádání dříve zúženého společného jmění manželů

Předmětem vypořádání společného jmění manželů, které bylo zúženo smlouvou uzavřenou jejími účastníky ve smyslu ustanovení § 143a odst. 1 ObčZ, již není majetek a závazky, ohledně kterých bylo společné jmění zúženo, v případě, že zúžení se týkalo majetku a závazků nabytých či vzniklých po uzavření předmětné smlouvy, které si manželé již vypořádali nebo na něž se vztahuje nevratitelná domněnka vypořádání ve smyslu ustanovení § 150 odst. 4 obč. zák.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. 30 Cdo 681/2004

Z odůvodnění: Usnesením ze dne 28. 7. 1999 okresní soud zahájil řízení o dědictví po M. S., zemřelém dne 26. 6. 1999 (dále též jen „zůstavitel“). Provedením úkonů v řízení o dědictví pověřil JUDr. A. B., notáře.

Usnesením ze dne 28. 2. 2003 okresní soud určil obecnou cenu majetku ve společném jmění zůstavitele a jeho manželky R. S. částkou 3 481 745,12 Kč, „výši pasiv majetku ve společném jmění“ částkou 0 Kč a „čistou hodnotu tohoto majetku“ částkou 3 481 745,12 Kč (výrok I.); určil, že z majetku ve společném jmění zůstavitele a jeho manželky R. S. převezme manželka zůstavitele R. S. celý zůstatek vkladu na účtu č. 1, vedeném na jméno zůstavitele u pobočky Č. banky, a. s., celý zůstatek vkladu na účtu č. 2, vedeném na jméno zůstavitele u pobočky Č. banky, a. s., celý zůstatek vkladu na účtu č. 3, vedeném na jméno zůstavitele u pobočky Č. banky, a. s., celý zůstatek vkladu na účtu č. 4, vedeném na jméno zůstavitele

u pobočky Č. banky, a. s., celý zůstatek vkladu na účtu č. 5, vedeném na jméno zůstavitele u pobočky K. banky, a. s., ve výši 946 030,55 Kč, celý zůstatek vkladu na účtu č. 6, vedeném na jméno manželky zůstavitele R. S. u pobočky K. banky, a. s.; že „do aktiv dědictví připadne část zůstatku vkladu na účtu č. 7, vedeném na jméno zůstavitele u pobočky K. banky, a. s., ve výši 2 070 122,56 Kč“ (výrok II.); určil obecnou cenu „dědictví“ částkou 2 070 122,56 Kč, výši „pasiv“ dědictví částkou 21 839,10 Kč a čistou hodnotu dědictví částkou 2 048 283,46 Kč (výrok III.). Při rozhodování o vypořádání společného jmění zůstavitele a jeho manželky R. S. vycházel mimo jiné ze závěru, že „je povinností manželky vyplatit na podíl připadající do aktiv dědictví po zůstaviteli polovinu hodnoty majetku ze společného jmění, o níž bylo společné jmění zúženo“, tj. v daném případě částku 329 250 Kč, jako polovinu hodnoty automobilů, o které bylo společné jmění zúženo „dohodou ze dne 6. 5. 1999, sepsanou formou notářského zápisu JUDr. B. H., notáře“ s tím, že výlučným vlastníkem automobilů se stala R. S.

K odvolání R. S. krajský soud usnesením ze dne 30. 6. 2003 rozhodl, že „usnesení soudu prvního stupně se mění ve výroku II. jen v tom, že ze zůstatku vkladu na účtu č. 5 u K. banky, a. s., připadá pozůstalé manželce R. S. část ve výši 1 275 280,55 Kč a do dědictví připadá část ve výši 1 740 872,56 Kč, a ve výroku III. se mění jen v tom, že obecná cena majetku zůstavitele se určuje částkou 1 740 872,56 Kč a čistá hodnota dědictví částkou 1 719 003,46 Kč;“, že „jinak se napadené usnesení potvrzuje a že „v nenapadeném výroku I. zůstává usnesení nedotčeno“. Uvedl, že „nesdílí názor soudu prvního stupně, že samotné zúžení či rozšíření společného jmění manželů je ve smyslu ustanovení § 149 odst. 2 ObčZ investicí ze společného majetku na výlučný majetek (v při-

padě zúžení) nebo z vylučného majetku na majetek společný (v případě rozšíření), a při vypořádání společného jmění manželů je třeba tento majetek vyúčtovat“. Vycházel ze závěru, že „byla-li uzavřena smlouva o zúžení či rozšíření společného jmění manželů, pak platí to co bylo dohodnuto, tzn. že předmětem společného jmění manželů je to, co odpovídá dohodnuté úpravě, a nikoliv to, co jím bylo podle § 143 ObčZ před takovou úpravou nebo dokonce to, co podle § 143 ObčZ mohlo být předmětem společného jmění manželů v budoucnosti, kdyby k dohodě o zúžení či rozšíření nedošlo;“, že „smlouva o zúžení či rozšíření společného jmění manželů je zvláštní smlouvou, výslovně upravenou v zákoně, se kterou nelze spojovat jiné důsledky než právě jen zúžení či rozšíření společného jmění manželů v porovnání se zákonnou úpravou;“, že „při zúžení společného jmění manželů žádný z manželů nic nenabývá (byl již vlastníkem celé věci, neboť společné jmění manželů nerozlišuje podíly) a při rozšíření společného jmění manželů o majetek, který byl vlastnictvím jednoho z manželů, tento manžel nic nepozbývá, neboť zůstává vlastníkem i nadále (v režimu společného jmění manželů);“, že „opačný výklad by ve svých důsledcích oslaboval smysl zúžení či rozšíření společného jmění manželů, neboť to, o co bylo smlouvou podle § 143a ObčZ společné jmění manželů zúženo či rozšířeno, by se při vypořádání společného jmění manželů zase ‚vracelo‘, sice nikoliv přímo (in natura), ale formou náhrady“.

Proti usnesení odvolacího soudu podala B. C. dovolání. Namítá, že se „v žádném případě nemůže právně ztotožnit s názorem odvolacího soudu, že zúžením či rozšířením společného jmění manželů zůstává velikost podílů manželů nedotčena;“, že „takovýto výklad odporuje principům právního státu, který by mimo jiné ve svém důsledku umožňoval obcházení daňových předpisů při skrytých převodech majetku, jakož i ‚legální‘ vyloučení dětí jako neopomenutelných dědiců z realizace jejich zákonných práv“. Navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu „jako právně vadné“ zrušil.

Vzhledem k tomu, že pro postup soudu prvního i druhého stupně v řízení o dědictví je určující okamžik smrti zůstavitele (srov. část dvanáctou hlavu I bod 12. a 15. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dále jen „zákon č. 30/2000 Sb.“) a zůstavitel M. S., zemřel dne 26. 6. 1999, tedy před 31. 12. 2000, je třeba dovolání v posuzovaném případě i v současné době projednat a rozhodnout (srov. část dvanáctou hlavu I bod 17. zákona č. 30/2000 Sb.) podle „dosavadních právních předpisů“, tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a OSŘ) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníci řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 OSŘ a že jde o usnesení, proti kterému je dovolání přípustné [§ 238a odst. 1 písm. a) OSŘ], přezkoumal usnesení odvolacího soudu bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první OSŘ) ve smyslu ustanovení § 242 OSŘ a dospěl k závěru, že dovolání není důvodné.

V posuzovaném případě bylo z hlediska skutkového stavu zjištěno, že zůstavitel uzavřel se svou manželkou R. S. dne 6. 5. 1999 dohodu sepsanou formou notářského

zápisu JUDr. B. H., notáře, podle níž se „manželé S. dohodli na zúžení svého společného jmění manželů ohledně osobního automobilu MERCEDES-BENZ C 250 D 202.125, a osobního automobilu PEUGEOT 106 XTD“, s tím, že „podpisem této dohody“ se vylučným vlastním obou popsaných automobilů stává R. S. Současně se jmenovaní dohodli, že „i jakýkoliv další automobil, který v budoucnosti nabydou z prostředků, tvořících společné jmění manželů, se v okamžiku koupě stane vylučným vlastnictvím R. S.“.

Podle ustanovení § 175l odst. 1 věta první OSŘ měl-li zůstavitel s pozůstalým manželem majetek ve společném jmění, soud rozhodne o obecné ceně tohoto majetku v době smrti zůstavitele a podle zásad uvedených v občanském zákoníku určí, co z tohoto majetku patří do dědictví a co patří pozůstalému manželovi.

Podle ustanovení § 175m věta první OSŘ soud zjistí zůstavitelův majetek a jeho dluhy a provede soupis aktiv a pasív.

Podle ustanovení § 175o odst. 1 OSŘ na podkladě zjištění podle § 175m OSŘ určí soud obecnou cenu majetku, výši dluhů a čistou hodnotu dědictví, popřípadě výši jeho předlužení v době smrti zůstavitele.

Podle ustanovení § 143a odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, mohou manželé smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah společného jmění manželů. Takto mohou manželé změnit rozsah majetku a závazků nabytých či vzniklých v budoucnosti, ale i majetku a závazků, které již tvoří jejich společné jmění. Předmětem této smlouvy mohou být i jednotlivé majetkové hodnoty a závazky. Jestliže je předmětem smlouvy nemovitost, která již náleží do společného jmění manželů nebo do vylučného majetku jednoho z nich, nabývá smlouva účinnosti vkladem do katastru nemovitostí.

Podle ustanovení § 149 odst. 1 ObčZ společné jmění manželů zaniká zánikem manželství.

Podle ustanovení § 149 odst. 2 ObčZ zanikne-li společné jmění manželů, provede se vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Stejně tak se vychází z toho, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným dílem.

Podle ustanovení § 149 odst. 3 ObčZ při vypořádání se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti.

Podle ustanovení § 149 odst. 4 ObčZ v případech uvedených v § 143a odst. 1 a § 148 odst. 1 se použijí ustanovení odstavců 2 a 3 obdobně.

Podle ustanovení § 150 odst. 1 věta první ObčZ dohoda o vypořádání společného jmění manželů musí mít písemnou formu.

Podle ustanovení § 150 odst. 4 ObčZ nedošlo-li do tří let od zániku společného jmění manželů k jeho vypořádání dohodou nebo nebyl-li do tří let od jeho zániku podán návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu, platí ohledně movitých věcí, že se manželé vypořádali podle

stavu, v jakém každý z nich věci ze společného jmění manželů pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá. O ostatních movitých věcech a o nemovitých věcech platí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví a že podíly obou spoluvlastníků jsou stejné; totéž platí přiměřeně o ostatních majetkových právech, pohledávkách a závazcích manželům společných.

Manželství zaniká smrtí nebo prohlášením jednoho z manželů za mrtvého (§ 22 odst. 1 zákona o rodině). Zánikem manželství zaniká společné jmění manželů (§ 149 odst. 1 ObčZ). Měl-li zůstavitel s pozůstalým manželem majetek ve společném jmění, zjišťuje soud (soudní komisař) jeho rozsah a obecnou cenu v době zániku společného jmění (v době smrti zůstavitele) a provádí jeho vypořádání podle zásad uvedených v občanském zákoníku (§ 149 odst. 2 a 3 ObčZ).

Při zjišťování, které věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty patřily do společného jmění, jaké měli manželé společné závazky, co každý z manželů vynaložil ze svého na společný majetek nebo co bylo ze společného majetku vynaloženo na jejich ostatní majetek, vychází soud ze shodných tvrzení účastníků (dědiců a pozůstalého manžela). Zůstala-li některá z těchto okolností mezi pozůstalým manželem a dědici nebo mezi dědici po skutkové stránce sporná, postupuje soud (soudní komisař) podle ustanovení § 175k odst. 3 OSŘ, tj. omezí se jen na zjištění jejich spornosti a při vypořádání společného jmění k ní nepřihlíží. Účastníci (dědici nebo pozůstalý manžel) se pak mohou domáhat svých práv k tomuto majetku nebo ohledně těchto dluhů žalobou mimo řízení o dědictví (§ 175y odst. 1 OSŘ). Cenu věcí patřících do společného jmění soud (soudní komisař) zjišťuje z odhadu provedeného znalcem, ledaže jde o věci, na jejichž ceně se účastníci shodnou a odhad není zjevně nepřiměřený jejich hodnotě.

Při vypořádání společného jmění soud určí, co z tohoto majetku patří do dědictví a co patří pozůstalému manželovi; vychází přitom z ustanovení § 149 odst. 2 a 3 ObčZ. Smyslem vypořádání je určit, které z věcí, práv nebo z jiných majetkových hodnot náležejících do společného jmění, popřípadě jaká jejich část (podíl), tvoří předmět dědictví a které z nich, popřípadě jaká jejich část (podíl), připadají pozůstalému manželovi; případný rozdíl je třeba vyrovnat tzv. náhradovou pohledávkou, která se zařadí do soupisu aktiv nebo pasív dědictví. Při tomto určení je třeba dát, pokud je to dobře možné, přednost rozdělení jednotlivých věcí, práv a jiných majetkových hodnot mezi dědictví a pozůstalého manžela před příkazováním podle ideálních podílů na těchto věcech nebo jiných majetkových hodnotách. Cílem je zabránit nežádoucímu podílovému spoluvlastnictví mezi dědici a pozůstalým manželem a případným sporům, které by z takového vypořádání mohly v budoucnu vzniknout.

Předmětem vypořádání společného jmění manželů nejsou majetek a závazky, ohledně kterých bylo společné jmění zúženo smlouvou uzavřenou manželi ve smyslu ustanovení § 143a odst. 1 ObčZ, ovšem pouze v případě, že zúžení se týkalo majetku a závazků nabytých či vzniklých po uzavření předmětné smlouvy nebo majetku a závazků, které společně jmění v době uzavření smlouvy již tvořily, a byly již mezi manžely vypořádány (§ 149 odst. 4 ObčZ) nebo se na ně vztahuje nevyvratitelná domněnka vypořádání ve smyslu ustanovení § 150 odst. 4 ObčZ.

V důsledku takového postupu při vypořádání společného jmění manželů může dojít k tomu, že jednotlivá dílčí vypořádání spolu s vypořádáním prováděným při úmrtí zůstavitele nebudou jako celek zcela v souladu se zásadami vypořádání uvedenými v ustanovení § 149 odst. 2 a 3 ObčZ. Bude tomu tak ovšem jen tehdy, když se na vypořádání nerespektujícím zásady uvedené v ustanovení § 149 odst. 2 a 3 ObčZ dohodnou sami manželé (§ 150 odst. 1 OSŘ). Není na místě, aby takový projev shodné vůle manželů o vypořádání majetku a závazků, o které bylo jejich společné jmění zúženo, byl při vypořádání společného jmění po smrti jednoho z manželů (§ 175l odst. 1 OSŘ) soudem přehodnocen a uveden do souladu s ustanovením § 149 odst. 2 a 3 ObčZ, byť cestou vypořádání majetku, který ve společném jmění manželů zůstal po jeho zúžení a byl jím i ke dni smrti jednoho z manželů.

V posuzovaném případě bylo – jak výše uvedeno – společné jmění zůstavitele a jeho manželky R. S. zúženo smlouvou ze dne 16. 5. 1999 o dva osobní automobily, které již do společného jmění v době uzavření smlouvy patřily, a o případné další automobily, jež by zůstavitel a R. S. nabyli ze společných prostředků v době po uzavření předmětné smlouvy. Současně se zúžením společného jmění manželů došlo citovanou smlouvou i k vypořádání jmění, jehož se zúžení týkalo, když bylo ujednáno, že manžely již vlastněné a případně v budoucnosti ze společných prostředků nabyté automobily se stávají výlučným vlastnictvím R. S. Při vypořádání společného jmění manželů zaniklého smrtí zůstavitele proto již není na místě přihlížet k automobilům, o které bylo společné jmění zůstavitele a R. S. smlouvou ze dne 16. 5. 1999 zúženo, ani ke způsobu, jak byl tento majetek po zúžení mezi manžely vypořádán.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu je, z hlediska důvodů, pro které bylo proti tomuto usnesení podáno dovolání, správné. Protože nebylo zjištěno, že by usnesení odvolacího soudu bylo postiženo vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 OSŘ, nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání B. C. podle ustanovení § 243b odst. 1 části věty před středníkem OSŘ zamítl.

Informace

Pracovní porada k vyššímu ověřování listin

JUDr. Jiří Svoboda*

Dne 7. 2. 2006 se uskutečnila na Ministerstvu spravedlnosti České republiky neformální pracovní porada k vyššímu ověřování listin, které mají být použity v cizině, jejímž cílem byla výměna zkušeností s projednáváním problematikou, a která navazovala na podobnou poradu konanou v roce 1998.

* Autor je notářem v Praze.

Porady se zúčastnily zástupkyně Ministerstva spravedlnosti České republiky mezinárodního odboru (na počátku jednání byla přítomna i ředitelka tohoto odboru JUDr. Ing. Martina Šourková), Ministerstva vnitra České republiky a Ministerstva zahraničních věcí České republiky, z legalizačního oddělení konzulárního odboru. Za Notářskou komoru České republiky se porady zúčastnil autor tohoto příspěvku.

Vyšší ověřování se může uskutečňovat jednak na základě dvoustranných či vícestranných úmluv, jednak podle ust. § 62 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „MPSaP“).

I. Vícestranné úmluvy

Problematika vyššího ověřování je upravena v Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin¹, dále jen *Haagská úmluva*. Podle článku I Haagské úmluvy se tato úmluva bude používat na veřejné listiny, které byly vydány na území jednoho ze smluvních států a které musí být předloženy na území jiného smluvního státu.

Jediným formálním úkonem podle Haagské úmluvy, který může požadován za účelem potvrzení pravosti podpisu, oprávněnosti osoby listinu podepsat a případně pravosti pečeti nebo úředního razítka, jimiž je opatřena, je připojení doložky, tj. *Apostille*, kterou připojí příslušný orgán státu, v němž byla listina vydána.

Zástupkyně mezinárodního odboru ministerstva spravedlnosti zdůraznily, že i když je příslušný stát smluvním státem Haagské úmluvy, přesto jeho orgány někdy vyžadují tzv. superlegalizaci ve smyslu § 62 MPSaP.

II. Problematika dvoustranných smluv o právní pomoci

JUDr. Andrea Boleslavská, z mezinárodního odboru Ministerstva spravedlnosti České republiky, uvedla, že některé státy, se kterými Česká republika či dříve ČSSR, uzavřela smlouvu o právní pomoci, fakticky takovou smlouvu nedodržují a vyžadují vyšší ověření buď podle Haagské úmluvy, jsou-li jejím smluvním státem, nebo vyžadují vyšší ověření obdobné našemu ust. § 62 MPSaP. Zmínila se především o Španělsku, Maďarsku, Slovinsku, Polsku, Řecku, Kypru, Rusku, Bělorusku a Vietnamu².

Rád bych se zmínil také o tom, že Česká republika uzavřela v nedávné době smlouvy o právní pomoci s Ukrajinou³ a s Uzbekistánem⁴.

JUDr. Andrea Boleslavská dále uvedla, že např. Moldávie a Gruzie prohlásily, že se sice cítí být vázány smlouvou o právní pomoci, kterou uzavřela ČSSR se SSSR⁵, přesto však oba státy vyžadují vyšší ověření podle Haagské úmluvy.

Mgr. Věra Krajánková vysvětlila, že u některých smluv o právní pomoci uzavřených ČSSR v minulosti se nepodařilo od některých států získat vyjádření o tom, zda se cítí být příslušnou smlouvou vázány i po vzniku samostatné České republiky (např. Afghánistán, Kuba).

Přehled všech dvoustranných smluv o právní pomoci je uveřejněn na portálu ministerstva spravedlnosti.

III. Vyšší ověřování listin

Zástupkyně Ministerstva vnitra vysvětlila, že principem vyššího ověřování je ověřit:

- podpis a úřední razítko toho orgánu, který příslušnou listinu vydal,
- podpis a úřední razítko orgánu „nadržitého“ orgánu, který příslušnou listinu vydal.

Např. u matričních dokladů vystavených matrikou v České republice je následující postup. Matriční doklad, např. oddací list, si nechá žadatel ověřit (podpis a razítko matrikáře) na příslušném krajském úřadu a poté si nechá provést vyšší ověření podpisu a úředního razítka pracovníka krajského úřadu na konzulárním odboru Ministerstva zahraničních věcí. Je-li stát, ve kterém bude matriční doklad užít, smluvní stranou Haagské úmluvy, pracovník našeho konzulárního odboru provede vyšší ověření tím, že na matriční doklad připojí *Apostillu*. Poté by žadatel nechal matriční doklad přeložit do příslušného cizího jazyka. Tento postup lze uskutečnit tehdy, pokud se pro vyšší ověření použije prvopis (originál) matričního dokladu.

Pokud žadatel použije namísto prvopisu jeho kopii ověřenou notářem, postup bude stejný jako v prvním případě (včetně toho, že pracovník krajského úřadu, podle vyjádření zástupkyně Ministerstva vnitra, může ověřit fotokopii podpisu matrikáře a razítka matričního úřadu) s tím, že bude třeba vedle *Apostilly* (pokud se bude postupovat v souladu s Haagskou úmluvou), kterou připojí pracovník konzulárního odboru, ještě provést vyšší ověření podpisu notáře, které v tomto případě provede pracovník mezinárodního odboru Ministerstva spravedlnosti. Teprve poté by bylo vhodné nechat vypracovat překlad do příslušného cizího jazyka.

V případě, že stát, ve kterém má být matriční doklad užít, není smluvním státem Haagské úmluvy (z Evropských států např. Dánské království), bude postupováno podle § 62 MPSaP. Žadatel, po absolvování shora uvedeného postupu, navíc navštíví příslušný zastupitelský úřad státu, ve kterém má být ověřovaná listina užita (např. velvyslanectví Dánské království), a nechat si ověřit podpis a úřední razítko příslušného pracovníka konzulárního odboru Ministerstva zahraničních věcí (např. u matričních dokladů) nebo mezinárodního odboru Ministerstva spravedlnosti (u soudních listin nebo v případě notářských ověřování či notářských zápisů).

Účastníci pracovní porady se závěrem shodli, že je velice užitečné si vzájemně vyměňovat zkušenosti z projednávané oblasti a že by bylo vhodné poradit na obdobné téma v budoucnu zopakovat.

¹ Haag 5. 10. 1961, vyhlášena pod č. 45/1999 Sb.

² Srov. Lokayová, M. Ověřování cizích veřejných listin. Ad Notam, 2005, č. 4, s. 117–119.

³ Vyhlášena pod číslem 123/2002 Sb. m. s. – vstoupila v platnost 8. 11. 2002.

⁴ Vyhlášena pod číslem 133/2003 Sb. m. s. – vstoupila v platnost 1. 12. 2003.

⁵ Vyhlášena pod č. 95/1983 Sb.

⁶ <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?o=23&k=386&j=33&d=11319>.

Nový děkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Dne 31. ledna 2006 ukončil své působení ve funkci děkana Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze Doc. JUDr. Vladimír Kindl, přední český právní historik, autor mnoha významných děl z oblasti českých a českoslo-

venských právní dějin. Funkci děkana právnické fakulty UK zastával po dobu dvou funkčních období od 1. února 2000. Delší působení ve funkci děkana zákon o vysokých školách již neumožňuje.

Pod vedením děkana V. Kindla dosáhla Právnická fakulta UK významných úspěchů v pedagogické i vědecké práci. Došlo rovněž jak k prohloubení kontaktů se zahraničními univerzitami, tak – a to považujeme za obzvláště významné – k zintenzivnění styků akademické obce s právní praxí. V této souvislosti vyjadřujeme jménem notářské obce poděkování děkanu V. Kindlovi za intenzivní a mimořádně užitečnou úroveň vzájemných vztahů, která našla i svůj odraz v pedagogickém působení některých notářů na právnické fakultě UK. Osobní angažovanost děkana V. Kindla je nepřehlédnutelná i v oblasti legislativní činnosti, v níž opakovaně neváhal rázně vystoupit proti nekoncepčním a nepromyšleným zásahům do právního řádu.

Novým děkanem Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze zvolil Akademický senát Právnické fakulty s účinností od 1. února 2006 Prof. JUDr. Aleše Gerlocha, CSc., vedoucího katedry teorie práva a právních učení. Prof. A. Gerloch se řadí k předním českým právním teoretikům a právním filosofům. Širší právnické veřejnosti je prof. Gerloch známý svými mnoha erudovanými teoretickými pracemi, učebnicemi z teorie práva, jakož i rozsáhlou a úspěšnou pedagogickou činností.

Nové vedení Právnické fakulty v čele s novým děkanem prof. Gerlochem čeká bezprostředně řada významných úkolů, z nichž lze uvést na prvním místě zejména zavedení evropského kreditního systému. Kreditní systém, který je již standardně uplatňován na vysokých školách v zahraničí i na řadě českých vysokých škol, umožní propojení studia na tuzemských a zahraničních vysokých školách a současně zvýší kontrolu studia a přispěje tak k jeho zkvalitnění.

Redakční rada časopisu Ad Notam se připojuje k četným blahopřáním prof. A. Gerlochovi k jeho zvolení do funkce děkana právnické fakulty UK a do této odpovědné činnosti mu přeje pevné zdraví, hodně tvůrčích sil a úspěchů.

Redakce

Společenská rubrika

Frak

Letošní plesová sezona už je skoro za námi, ale asi si pamatujete, jaká panika se vás zmocnila, když jste na pozvánce v dolním rohu objevili poznámku „white tie“. A pokud jste podobné pozvání zatím neobdrželi, nikdy si nemůžete být jisti, že se tak nestane třeba hned zítra. Dá se říct, že poznámka white tie za vás řeší dilema, co si na danou akci obléct. A to doslova a do písmene, protože white tie, cravate blanche nebo jednoduše „velký společenský oblek“ znamená značně formální oděv, jehož základem je málo tradiční frak.

Formální ovšem neznamena nehezky nebo nepohodlný. Naopak, zasvěcení tvrdí, že jde o nejelegantnější ob-

lečení pro muže a postát, třeba jen na chvíli v perfektně ušitém fraku a krásných naleštěných lakyřkách, je prý nezapomenutelný pocit.

Velký společenský oblek je skutečně reprezentativní součást šatníku určená pro speciální příležitosti, jako jsou velké galapremiéry a oficiální velké plesy, kupříkladu slavný vídeňský Ples v opeře. Frak má ovšem i svá tabu, není totiž zásadně určen na svatby a společenské podniky konané před 18. hodinou.

Dnes nosí frak nejčastěji politici a členové diplomatického sboru. Náš pan prezident si nechal například jeden frak ušít pro oficiální přijetí u španělského krále. U něj se ovšem muselo ještě vyřešit upevnění státních řádů, což jsme nakonec společně s protokolem vyřešili našitím důmyslných poutek.

Jak takový frak vlastně vypadá? Rozhodně musí být vždy černý a zásadně jednořadový. Sako je vpředu krátké, vzadu dlouhé po kolena s vlašťovčím ocasem. Vysoko tvarované klopky jsou potažené hedvábím, vždy se nosí rozepnuté a na vlašťovčí ocas se nikdy nesedá. Na úzkých černých kalhotách nesmí chybět dvojité hedvábné lampasy po obou stranách bočního švu, čímž se odlišují od kalhot smokíngových, které mají lampas jen jeden. Kalhoty nemají také nikdy manžetu, a jelikož nemají v pase poutka, není možné nosit pásek. Pohodlné na těle je tak drží důmyslná stahovačka na bocích nebo také šle, které jsou schovány pod vestou. Právě bílá dvojřadá vesta z bavlněného piké je v barevném kontrastu s černým sákem. K tomu je potřeba obléci bílou a hladkou bavlněnou košili s tvrdým límčkem s ohnutými růžky, vyztuženou náprsenkou a na rukávu dvojitou manžetou zapnutou ozdobnými manžetovými knoflíčky. Podobně bílý motýlek je ušitý ze stejného materiálu jako vesta a ideální je ho ručně uvázat.

K fraku se zásadně nosí dokonale vyleštěné černé lakyřky. Doplnkem může být bílá šála a cylindr. Velmi užitečnou se může ukázat také pláštěnka proti dešti. A pokud chcete být úplně dokonalí, vyměňte své náramkové hodinky za kapesní nebo se jich rovnou vzdejte, protože čekání na dámský protějšek bude tentokrát ještě delší než obvykle. Nám ženám bude oblékání trvat opravdu déle, protože vybraná toaleta musí odpovídat významu celé akce a v tomto případě se podřizuje typu oblečení muže. Dámy oblékají tzv. velkou večerní toaletu, ovšem výběr šatů je otázkou osobního vkusu nositelky. Etiketa pouze předpokládá dlouhou sukni, ideálně velký dekolt, sako, pelerínu nebo ozdobnou kožešinou štolu přes odhalená ramena, večerní rukavice, malou kabelku a nákladné šperky. Barva a střih včetně výstřihu a ostatní doplňky zůstávají ryze na ženě. Pouze pozor na pečlivé vyzkoušení šatů předem, včetně několika tanečním krokům, abychom se ujistily, že ramínka perfektně sedí a sukne se nám nezamotává při tanci do kroku. Elegantní lodičky by měly být pohodlné, ideální jsou s krytou špičkou. Účes volíme slavnostní a může být ozdoben tiárou, tedy ozdobnou čelenkou.

Závěrem je nutno podotknout, že pořízení fraku nebo velké večerní toalety je dosti nákladná investice a pokud tyto společenské události navštěvujete pouze sporadicky, mohou doporučit půjčovny společenského oblečení, kde najdete velký výběr. Tak prosím, dámy a pánové, ples začíná, příjemnou zábavu!

Jitka Richtrová
www.obleknise.cz

Stojí za pozornost

Právní rozhledy

2006, č. 2

Spáčil, J. Současné problémy vlastnického práva (intabulační princip, nad ustanovením § 123 ObčZ, předmět vlastnického práva, sousedská práva, nabytí vlastnického práva k věcem nalezeným, náměty do další diskuse)

2006, č. 3

Spáčil, J. Zánik a promlčení věcných břemen v občanském zákoníku (zánik věcného břemene dohodou, zánik věcného břemene v důsledku pomnutí jeho hospodářského významu a nemožnosti plnění, zánik věcného břemene rozhodnutím soudu pro změnu poměrů, zánik věcného břemene v důsledku splnutí práv a povinností v jedné osobě, zánik věcného břemene v důsledku úmrtí oprávněné osoby nebo zánikem oprávněné právnické osoby, zánik věcného břemene uplynutím doby a splněním podmínky, zánik věcných břemen v konkursním řízení a v řízení o výkonu rozhodnutí, promlčení věcného břemene)

Baudyš, P. Intabulační princip (k významu intabulačního principu)

2006, č. 4

Dvořák, T. Rozdělení družstva (základní otázky; - kolik způsobů rozdělení družstva je dovoleno, - jednotlivé druhy rozdělení; příprava rozdělení, - příprava dokumentů a rozdělení, - pravidla pro rozdělení členů a majetku, - přezkum rozdělení; proces schvalování rozdělení, - informační povinnost vůči členům, věřitelům a dlužníkům, - rozhodnutí členské schůze o schválení rozdělení, - uzavření a změny smlouvy o rozdělení a převzetí obchodního jmění; změny projektu rozdělení; zápis rozdělení do obchodního rejstříku; ochrana členů; ochrana věřitelů a dlužníků; ochrana vlastníků dluhopisů; odpovědnost za škodu vzniklou při realizaci rozdělení)

Soudní rozhledy

2006, č. 2

Nejvyšší soud České republiky Důsledky nesprávného ustanovení opatrovníka účastníků řízení

„§ 29 odst. 2, § 49 odst. 1 OSŘ ve znění před novelou č. 30/2000 Sb.

Byl-li účastníku řízení ustanoven opatrovník, ačkoli k tomu nebyly splněny zákonné podmínky, a soud proto nejednal s účastníkem řízení, byla účastníku nesprávným postupem soudu v průběhu řízení odňata možnost jednat před soudem a řízení se tak stalo zmatečným. V tomto případě se neuplatní pravidlo, že soudní rozhodnutí bylo doručeno účastníku, bylo-li doručeno jeho zástupci.

Usnesení ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1072/2005“

Právní zpravodaj

2006, 3

Koukal, P. Právní úprava ověřování listin a pravosti podpisů

„V souvislosti s přijetím nového zákona o ověřování, který byl vyhlášen pod č. 21/2006 Sb. a nabývá účinnosti 1. března 2006, se nabízí celková rekapitulace české právní úpravy ověřování listin a pravosti podpisů, která není z řady důvodů jednotná a jež má, alespoň pokud je o ověřování ve vztahu k zahraničí i své mezinárodní, popř. evropské souvislosti.

Tato rekapitulace je přitom o to významnější, že úprava ověřování má nemalý bezprostřední význam i pro další oblasti popravby občanského, obchodního a správního práva.“

(ověřování prováděné v rámci výkonu státní správy pověřenými úřady, ověřování prováděné notáři podle notářského řádu, prohlášení advokáta o pravosti podpisu, ověřování ve vztahu k zahraničí)

2006, č. 3

Bělohlávek, A. J. Parlament ČR se vyslovil pro ratifikaci Římské úmluvy o právu rozhodném

„Dne 9. února dala Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR souhlas s ratifikací Úmluvy o přistoupení České republiky (vč. dalších nových členských zemí EU) k Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (tzv. Římská úmluva o právu rozhodném). Jelikož 15. 9. 2005 k ní dal souhlas i Senát, je tato mezinárodní smlouva připravena k ratifikaci prezidentem republiky.“

Právní rádce

2006, č. 1

Kotrady, P. Nabývání zemědělské půdy a lesů občany EU ve světle přechodného období

„Česká republika je již téměř dva roky členským státem Evropské unie. Ve Smlouvě o přistoupení si sjednala určitá omezení, která mají zabránit státním příslušníkům jiných členských států a společnostem zřízeným podle práva jiného členského státu, které u nás nejsou usazeny ani zapřísávané do rejstříku, nabývat určité druhy nemovitostí.“

Výběr ze soudních rozhodnutí z oblasti civilněprávní

1. Ze Sbírek soudních rozhodnutí a stanovisek (2005/6 a 7)

- Usnesení NS ČR ze dne 2. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 310/2002, ke lhůtě k podání odvolání proti opravenému výroku rozhodnutí a k odvolacímu přezkumu opraveného rozsudku, jestliže usnesení, jímž soud prvního stupně opravil chyby v psaní a v počtech nebo jiné zjevné nesprávnosti výroku svého rozsudku, nabylo právní moci (publ. pod č. 46),
- Usnesení NS ČR ze dne 11. 1. 2005, sp. zn. 24 Cdo 1720/2004, k dodatku absence údaje o intervalu, v jakém se vypočítává poplatek z prodlení, ve výroku vykonávaného rozhodnutí na jeho materiální vykonatelnost (publ. pod č. 47),
- Usnesení NS ČR ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 20 Cdo 360/2003, k výkonu rozhodnutí, jímž bylo vyhověno žalobě s tzv. alternativou facultas, a k podmínkám, za nichž může být výkon rozhodnutí odebráním věci posléze proveden výkonem pro peněžité plnění (publ. pod č. 48),
- Usnesení NS ČR ze dne 25. 3. 2004, sp. zn. 20 Cdo 689/2003, podle něž není důvodem k zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ, jest-

- liže oprávněný neoznačí účet pro případ, že se povinný rozhodne zaplatit vymáhanou pohledávku v průběhu výkonu rozhodnutí (publ. pod č. 49),
- Rozsudek NS ČR ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1668/2003, podle nějž nevzniklo-li společné členství manželů v bytovém družstvu, pak bytová jednotka ve smyslu § 2 písm. h) zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kterou nabyt do vlastnictví podle § 23 odst. 1 věty první uvedeného zákona a podle § 24 zákona č. 42/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ten z manželů, který se stal členem družstva, není ve společném jmění manželů (publ. pod č. 50),
  - Rozsudek NS ČR ze dne 30. 3. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1277/2003, k přímému nároku na plnění proti pojišťovně podle § 9 odst. 2 vyhlášky č. 492/1991 Sb., který lze samostatně uplatnit proti pojišťovně žalobou u soudu tehdy, odmítne-li pojišťovna plnit za pojištění přesto, že bylo o náhradě škody rozhodnuto vykonatelným soudním rozhodnutím, které obdržela, nebo přesto, že s poškozeným uzavřela dohodu o náhradě škody (publ. pod č. 51),
  - Rozsudek NS ČR ze dne 19. 5. 2004, sp. zn. 21 Cdo 2611/2003, k přechodu práv a povinností podniku z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům pracujícím v podniku nebo v jeho organizační složce, jichž se privatizace týká, na nabyvatele podle § 17 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, i když tato práva a povinnosti vyplývají z dřívějšího pracovního poměru mezi nimi (publ. pod č. 52),
  - Usnesení NS ČR ze dne 4. 5. 2004, sp. zn. 29 Odo 257/2002, k břemenu tvrzení a břemenu důkaznímu (a k jejich rozsahu) ohledně všech skutečností rozhodných pro závěr, že byl osvědčen dlužníkův úpadek, který nese věřitel, který podal návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka (publ. pod č. 53),
  - Rozsudek NS ČR ze dne 27. 4. 2004, sp. zn. 21 Cdo 2204/2003, k neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, kterou dal zaměstnavatel zaměstnanci podle § 46 odst. 1 písm. c) ZPr, jestliže rozhodnutí zaměstnavatele nebo příslušného orgánu nebylo přijato k dosažení změny úkolů zaměstnavatele, technického vybavení, snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo jiné organizační změny, pomocí níž měl být regulován počet zaměstnanců a jejich kvalifikační složení tak, aby zaměstnavatel nadále zaměstnával jen takový počet zaměstnanců a v takovém kvalifikačním složení, jaké odpovídá jeho potřebám, a podle svého obsahu nebo účelu směřovalo k jinému cíli (publ. pod č. 54),
  - Usnesení MS v Praze ze dne 14. 10. 2003, sp. zn. 16 Co 468/2003, k nedostatku pravomoci soudu k projednání nároku policisty na zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 32/1965 Sb. (nyní § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2000 Sb.) (publ. pod č. 55),
  - Rozsudek NS ČR ze dne 16. 9. 2003, sp. zn. 32 Odo 616/2003, k usnesení podle § 114b odst. 1 OSŘ obsaženému ve výroku platebního rozkazu (publ. pod č. 56),
  - Rozsudek NS ČR ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1839/2003, k usnesení obsahujícímu výzvu žalovanému podle § 114b odst. 1 OSŘ, které může vydat pouze předseda senátu (samosoudce) (publ. pod č. 57),
  - Usnesení NS ČR ze dne 16. 12. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1570/2003, podle nějž nejsou podmínky pro zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. c) OSŘ splněny, jestliže předtím, než bylo vydáno vykonávané rozhodnutí, byl učiněn projev vůle směřující k započtení a pohledávky se setkaly (publ. pod č. 58),
  - Usnesení NS ČR ze dne 25. 3. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1680/2002, k výkonu rozhodnutí příkázáním jiné peněžité pohledávky, který lze ve prospěch oprávněné České republiky nařídit i v případě, že povinný má tuto pohledávku rovněž vůči České republice, jestliže povinnost ji splnit má jiná její organizační složka (§ 3 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb.) (publ. pod č. 59),
  - Rozsudek MS v Praze ze dne 26. 3. 2004, sp. zn. 18 Co 572/2003, k oprávnění exekutora zastupovat účastníka v nalézacím řízení (do vydání exekučního titulu) jen jako obecný zmocněnec podle § 27 odst. 1 OSŘ (publ. pod č. 60),
  - Usnesení NS ČR ze dne 27. 1. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1847/2002, k vlivu okolností, že zůstavitel povolal za dědice svého členského podílu v bytovém družstvu více osob, na platnost jeho závěti (publ. pod č. 61),
  - Usnesení NS ČR ze dne 2. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 306/2002, k oprávnění věřitele dlužníka-právnícké osoby v likvidaci domáhat se prohlášení konkursu na majetek dlužníka pro úpadek formou insolvence (§ 1 odst. 2 KV) bez zřetele k tomu, že takový dlužník je ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 KV povinen podat návrh na prohlášení konkursu na svůj majetek, jen je-li předlužen; k významu vstupu dlužníka-právnícké osoby do likvidace a skutečnosti, že likvidátor bez zbytečného odkladu zahájil kroky směřující k likvidaci, pro úvahu o úpadku dlužníka (publ. pod č. 62).

Zprávy z notářské komory

Stanovisko Notářské komory České republiky k otázce nabývání vlastnického práva a jiných věcných práv k nemovitostem přednesené v rámci Konference k novému občanského zákoníku, konané ve dnech 23. a 24. 3. 2006 v Olomouci

Notářská komora České republiky v rámci diskuse o podobě připravovaného občanského zákoníku k otázce nabývání vlastnického práva a jiných věcných práv k nemovitostem zaujímá toto stanovisko:

I. Notářská komora České republiky vzhledem ke zvláštní povaze nemovitostí, zejména pozemků jako stálých hodnot, na které je v podstatě navázána celá ekonomika, chápe úpravu nabývání práva vlastnického a dalších věcných práv k nemovitostem a jejich ochrany jako jeden z klíčových bodů nového občanského zákoníku. Nepochybně musí přijatá úprava odpovídat kontinentální právní kultuře, založené na právní jistotě, na prevenci sporů, umožňující mimo jiné jistotu investic.

Je nutno zdůraznit, že vážná a hluboká debata o této otázce je zcela legitimní, a to nejen z hlediska věcného, ale i z hlediska formálního. Je třeba připomenout, že při zrušení státních notářství v roce 1992 byl řešen problém, jak co nejrychleji po dobu do přijetí nového občanského

zákoníku nahradit dosavadní institut registrace smluv týkajících se nemovitostí. Pro velký odpor soudů byl jednoznačně zavržen v té době logický návrat zde k tradiční pozemkové knize. Slovenská část federace prosadila rychlé řešení, které využilo evidenční potenciál dosavadních středisek geodesie. Ta byla změněna na státní orgány – katastrální úřady. Současně bylo zavedeno správní řízení o přezkumu smluv s vkladovým principem a tak byl vytvořen zvláštní systém imitující pozemkovou knihu. Již při přijímání této uspěchané zvláštní úpravy bylo zřejmé, že tento raritní systém – ani pozemková kniha ani konsensuální zásada uplatňovaná v ostatních zemích kontinentálního práva – může být jen provizorním a účelovým řešením. Tak to také bylo výslovně deklarováno s tím, že definitivní úpravu přinese až nový občanský zákoník, který, jak se tehdy důvodně očekávalo, měl být přijat do dvou, tří let. Bohužel se příprava občanského zákoníku dostala do fáze seriózních debat o jeho konkrétní podobě až nyní. Je proto zcela pochopitelné, že až nyní se hledá definitivní řešení. Zřejmě v důsledku poměrně dlouhé doby působení provizorní úpravy, je nastolení závažných otázek v této oblasti a hledání řešení mnohými chápáno a prezentováno jako pouhé účelové zpochybňování stávající, jako by „osvědčené“ a jako by „tradiční“ úpravy a jako snaha o změnu za každou cenu a nikoli jako snaha o nalezení dříve avizované definitivní úpravy, která v duchu tradičních zásad kontinentálního práva by konečně jednoznačně a transparentně stanovila pravidla v této významné oblasti.

II. Hledáme-li řešení v systémech osvědčených v tradičních demokraciích našeho typu práva, nacházíme pouze dva systémy. V několika středoevropských zemích je zavedena pozemková kniha s intabulačním principem a v ostatních zemích platí konsensuální systém, tedy nabytí práva účinností smlouvy. Osnova občanského zákoníku ani alternativně obnovení pozemkových knih ne navrhuje, a proto se Notářská komora České republiky k tomuto řešení nevyjadřuje.

1. Vedle vzniku věcných práv k nemovitostem na základě státního aktu – vkladem do pozemkové knihy na základě rozhodnutí soudu, se v mnohem větší míře v kontinentálním právu uplatňuje *konsensuální systém*. Vlastnické právo přechází na nabyvatele a vzniká jiné věcné právo jen dohodou smluvních stran – uzavřením příslušné smlouvy ve formě veřejné listiny. V existujících registrech nemovitostí se pak zveřejňují vznik a změny ve vlastnických a jiných věcných právech. Předmětem publikace však není právo zjistitelné z listin (nikdo dále nepřezkoumává samu listinu), ale přímo tyto listiny, popřípadě výpisy z nich, řazené v chronologickém pořadí. Publikace není materiální podmínkou platnosti nabytí práv. *Nabytí věcných práv lze však uplatnit vůči třetím osobám, které o nich neví, až publikací.*

Notářská komora České republiky preferuje zavedení tohoto systému, neboť

a) *vede ke zrychlení obchodů při zachování jistoty smluvních stran*

- neexistuje žádné nejisté meziobdobí od uzavření smlouvy do vzniku práv předpokládaných smlouvou,
- veřejná listina je garancí platné smlouvy s nestranným poučením smluvních stran o následcích jejich jednání a tím minimalizuje soudní spory a zejména

- systém je v rychlosti vzniku práv schopný konkurovat úpravě common law a vzhledem k zachování veřejného registru s principem negativní publicity zůstávají zachovány kontinentální jistoty,

b) *respektuje autonomii vůle smluvních stran* ohledně vzniku jejich práv; a dostává ji naroveň ostatním způsobům vzniku těchto práv činí smluvní strany v tomto ohledu *nezávislé na státních úřadech*, což vede mimo jiné k

- bezkorupčnímu prostředí,
- odstranění různého postavení smluvních stran při různém postupu z hlediska rychlosti ale i z hlediska právního posouzení u různých soudů, dnes u nás obdobně katastrálních úřadů, které bude vždy existovat, přes sjednocující snahy,

c) *zprůhledňuje obchodování s nemovitostmi bez státní ingerence* – každý převod se děje na základě evidované veřejné listiny a je povinností sepisovatele hlásit podezřelé obchody na základě celounijní platné právní úpravy, čímž je důsledně zamezováno „praní špinavých peněz“.

Respektování kontinentálních pravidel samozřejmě vyžaduje, aby nabytí práv samotnou smlouvou bylo spjato s povinnou publikací ve veřejném registru, aby mohla být uplatněna nezbytná negativní publicita. Notářská komora České republiky není nakloněna k hledání třetích cest. V tomto případě však má za to, že je možné využít dosavadního katastru nemovitostí a na rozdíl od veřejných registrů v jiných zemích *učinit předmětem publikace právo zjistitelné z listin* a nikoli neprakticky přímo tyto listiny, popřípadě výpisy z nich. Má totiž za to, že k zápisu práva není třeba, aby někdo další listinu přezkoumal, bude-li odborně sepsána osobou, která by plně odpovídala i za samotný zápis ve veřejném registru.

Při této úpravě *zápis práva by byl proveden bez nutného projevu vůle smluvních stran* (bez jejich žádosti či návrhu), neboť zákon bude předpokládat, že vůli k zápisu do evidence projeví tím, že smlouvu uzavřeli s vědomím následného zákonného zápisu, což je doba již stávající úpravy zápisu zástavních práv do Rejstříku zástav.

Sepisovatel listiny bude povinen na svou odpovědnost neodkladně po účinnosti smlouvy nejlépe elektronickým přenosem dat se zaručeným elektronickým podpisem

- *provést zápis* do veřejné evidence – opět doba současné právní úpravy Rejstříku zástav, kdy notář elektronickým přenosem dat zapíše zástavní právo nejdéle týž den, kdy byla uzavřena zástavní smlouva,
- *nebo* pokud by tato úprava nebyla shledána možnou (problémem může být, že by zápis prováděl subjekt sice na svou odpovědnost, ale přeci jen jiný, než ten, který registr vede, i když u Rejstříku zástav je to obdobně), alespoň *oznámít* orgánu, který vede evidenci, uzavření smlouvy a ohledně kterých nemovitostí se týkala, popřípadě zaslat v elektronické podobě stejnopis notářského zápisu s elektronickým podpisem oznamovatele a tento orgán by zápis fakticky provedl tak, jak nyní provádí zápisy záznamem; v tomto případě by však docházelo k prodlevě mezi došlým oznámením a provedením zápisu.

Dlužno dodat, že elektronická vazba mezi notářem a katastrálním úřadem je již předpokládána v přijaté novele zákona o informačních systémech veřejné správy, podle které bude notář od 1. července letošního roku mimo jiné

vydávat ověřené výpisy z katastru nemovitostí, získávané elektronickým přenosem dat. Je třeba si též uvědomit, že elektronizace postupuje mílovými kroky a že v době předpokládané účinnosti občanského zákoníku bude zřejmě všeobecně elektronický styk, když ne jediným, tak zcela určitě preferovaným řešením ve všech oblastech.

Zápisy již vzniklých práv smlouvou by tak byly prováděny do veřejného registru bez návrhu, bez řízení a bez přezkumu. Katastrální úřad by vedle svých přirozených pravomocí ohledně katastru, vedl jako dosud též registr vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem. Tento registr by zajišťoval negativní publicitu. Za změny v registru ohledně věcných práv by odpovídal ten, kdo zápis provedl, popřípadě oznámil.

Notářská komora České republiky, jak již bylo uvedeno, nevíta třetí cesty. Přesto si dovede představit, že by bylo možno v našich podmínkách vedle veřejné listiny sepsané notářem nabývat věcná práva k nemovitostem i smlouvou ve formě soukromé listiny, za předpokladu garance její odborné způsobilosti a za předpokladu plné odpovědnosti za její pořízení, nejen vůči smluvním stranám, ale zejména *též vůči osobám třetím*, získávajícím údaje z veřejného registru. Je nasnadě, že tyto předpoklady za určitých okolností může splňovat vedle notáře již jen advokát, kterému je zákonem svěřeno poskytování právní služby. Ohledně publicity a dalších skutečností, zejména ohledně povinnosti sepisovatele listiny by platilo vše i pro advokáta. Toto řešení by sice již zcela neodpovídalo zásadám kontinentálního práva, neboť by bylo rezignováno na nestrannost při tvorbě listiny, nezastupoval-li by každou smluvní stranu advokát, avšak celkově by pomohlo kvalifikovaně nahradit současný systém, neboť *zaručená odbornost odpovědných osob* se jeví jako zásadní pro ochranu věcných práv k nemovitostem z pohledu konsensuální zásady, nehledě na zkušenosti z fungování systému dosavadního.

2. Notářské komoře České republiky se setrvání na současném systému vzniku věcných práv k nemovitostem na základě státního aktu - vkladem do katastru nemovitostí rozhodnutím správního orgánu, ale případně i soudního orgánu nejeví žádoucí i z těchto důvodů:

- a) formalizovaný úřední postup a nejistota pro smluvní strany minimálně v době od uzavření smlouvy do podání návrhu, případně do rozhodnutí o vkladu, již rozhodně není moderním nástrojem vzhledem k požadované pružnosti a rychlosti obchodních jednání, zvláště v současné konkurenci se soupeřícím common law,
- b) stát by již neměl vrchnostensky zasahovat do smluvních vztahů, do svobody vůle smluvních stran a zatěžovat daňové poplatníky financováním značnými prostředky úředního systému, když
  - jednak původní smysl pozemkové knihy - zajištění výběru převodních daní - lze nyní efektivněji zajistit jinak, nehledě na to, že samotný výběr této daně je zpochybňován a nehledě na zachování veřejného registru,
  - jednak jediný důvod případně opravňující nyní existenci tohoto systému - zajištění maximálního souladu zápisů se skutečností a tím i materiální publicitu nelze v jeho rámci dosáhnout zejména z důvodu množství objektivně nutných záznamových deklaratorních zápisů a narůstajících zápisů duplicitních. Při dvoukolejnosti vzniku věcných práv jednak až vkladem,

dem, jde-li o vznik na základě smlouvy u nemovitostí, které jsou předmětem evidence katastru a jednak již samotným aktem u ostatních případů a na to navazujícím odlišným postupu při zápisu na jedné straně vkladem a na straně druhé pouhým záznamem, si nelze představit, že by mohl při tomto systému katastr nemovitostí aspirovat na materiální publicitu, nehledě na nutnou omezenost přezkumu, v našem případě dokonce správním orgánem; přitom diskutované sjednocení na bázi vkladu se nejeví možné z mnoha již diskutovaných důvodů.

Měl-li by nový občanský zákoník přesto převzít dosavadní, původně provizorní, právní úpravu nabývání věcných práv k nemovitostem vkladem na základě rozhodnutí katastrálního úřadu za účelem zachování problematické ingerence státu v těchto občanskoprávních vztazích, pak i v tomto případě, nebo snad právě proto, by měl stanovit pro smlouvy ohledně nemovitostí povinnou formu notářského zápisu, spolu s povinnou formou listiny sepsané advokátem. Je třeba zdůraznit, že se nejedná o duplicitu. Příkladem může být právní úprava ve Spolkové republice Německo, Švýcarsku nebo v Polsku, kde je dokonce zavedena pozemková kniha a přesto pro smlouvy ohledně nemovitostí přezkoumávané soudem v rámci vkladového řízení je stanovena povinná forma notářského zápisu. Při nemožnosti dosažení materiální publicity v rámci stávajícího systému i v případě zápisů na základě vkladů zejména z důvodu nutně omezeného přezkumu a nadřazenosti soudu při posuzování platnosti samotné listiny v případě sporu, zůstává totiž z hlediska ochrany osob majících práva ohledně nemovitostí a osob tato práva nabývajících klíčovou otázkou otázka *odborné způsobilosti listiny a odpovědnosti za její pořízení*, a to stejně klíčovou jako u systému konsensuálním. Trvání na liberálním přístupu ohledně formy těchto listin právě u platného systému se jeví přinejmenším zvláštní, je-li obecně znám současný faktický stav, dokumentující, že případy, kdy si skutečně listinu sepsaly samy smluvní strany, jsou z hlediska počtu listin, logicky vzhledem k významu nemovitostí, zanedbatelné. Tyto listiny, kromě listin pořízených subjekty vybavenými vlastními právně vzdělanými zaměstnanci, vedle notářů a advokátů v naprosté většině sepisuje smluvním stranám v jednoduchých formulářových formách v rámci nedovoleného podnikání bez placení daní z této činnosti kdejaký „realitní odborník“, který s nimi v jejich strastiplné cestě při převodu přijde do styku, a to bez jakékoli prověřené právní odbornosti, poučovací povinnosti a odpovědnosti.

Byla-li by garance odborné způsobilosti listiny, lze uvažovat při stávajícím systému o dobré víře v zápis v katastru nemovitostí, samozřejmě na úkor osoby, která by tuto garanci poskytovala.

III. Notářská komora České republiky se k ostatním podrobnějším otázkám nastíněným k řešení v rámci Konference k novému občanskému zákoníku, konané ve dnech 23. a 24. 3. 2006 nevyjadřuje, neboť pokládá za potřebné zaujmout a sdělit jednoznačné stanovisko jen k otázce z jejího pohledu zásadní. Je však předpoklad, že se k jednotlivým otázkám podrobně vyjádří notáři, kteří se konference účastní.

HVB Bank je notářům k dispozici již na 24 pobočkách po celé České republice

Stejně tak jako v uplynulých letech, i v tomto roce bychom by vám, notářům, rádi byli ku prospěchu a pomoci ve správě vašich profesních a soukromých účtů a usnadnili vám tak každodenní styk s finančním sektorem. Vážíme si důvěry, kterou v nás vkládáte a snažíme se dělat vše pro to, abychom ji nezklamali.

Rádi bychom vám tedy připomněli, kam se na nás můžete obrátit. Jsme připraveni vám odborně poradit a nabídnout kvalitní služby připravené na míru vašim potřebám.

V minulém roce jsme otevřeli novou pobočku na Vinohradské ulici v Praze v paláci Flóra. Tato pobočka zajišťuje základní servis pro klienty během rozšířených otevíracích hodin.

Otevřeno denně od 10:00 do 20:00 včetně víkendů.

Kromě níže uvedených poboček jsme vám k dispozici také ve vámi známém Kompetenčním centru na náměstí Republiky v Praze 1, kde můžete kontaktovat poradkyni pro notáře Ing. Lenku Drmotovou na telefonním čísle 221 119 955 nebo poradkyni Janu Kupkovou na telefonním čísle 221 119 950, vaše dotazy můžete směřovat také na e-mailovou adresu: kompetencni.centrum@cz.hvb-cee.com.

Těšíme se na vaši návštěvu.

Přehled poboček a kontaktních osob

Pobočka	Adresa	Kontaktní osoba	Telefon
PRAHA			
Praha - Adria	Jungmannova 31, 110 00 Praha 1	Pavčina Síkelová	221 119 649
Praha - Arbes	Štefánikova 32, 150 00 Praha 5	Petr Vojáček	251 081 615
Praha - Dejvice	Vítězné nám. 10, 160 00 Praha 6	Pavel Pech	233 089 512
Praha - Flóra	Vinohradská 151, 130 00 Praha 3	Jan Petřík	255 743 200
Praha - Havelská	Havelská 19, 110 00 Praha 1	Květoslava Bartůšková	221 119 704
Praha - Náměstí Republiky	nám. Republiky 3a, 110 00 Praha 1	Roman Bílý	221 119 603
Praha - Revoluční	Revoluční 7, 110 00 Praha 1	Roman Ptáčník	221 119 794
Praha - Valdek	Jugoslávská 29, 120 00 Praha 2	Jana Hodanová	221 119 726
Praha - Vinohrady	Italská 24, 121 49 Praha 2	Kateřina Chadřabová Kateřina Vlčková	221 119 674 221 119 682
BRNO			
Brno - Koblížná	Koblížná 2, 601 80 Brno	Eva Svojanovská	542 422 448
Brno - Lidická	Lidická 59, 602 00 Brno	Michaela Staňková	549 523 440
Ostatní pobočky			
České Budějovice	U Zimního stadionu 3, 370 21 České Budějovice	Luboš Petrášek	386 105 419
Hradec Králové	Ulrichovo nám. 854, 500 02 Hradec Králové	Dana Víšková	495 000 121
Chomutov	Blatenská 802, 430 01 Chomutov	Petra Trýznová	474 629 161
Jihlava	Palackého 28, 586 01 Jihlava	Antonín Sigmund	567 303 424
Karlovy Vary	Moskevská 10, 360 01 Karlovy Vary	Dana Chrbolková	353 229 654
Liberec	Husova 1354/49, 460 01 Liberec	Hana Šenkeříková	485 105 267
Mladá Boleslav	Československé nám. 1321, 293 01 Mladá Boleslav	Petr Bázler	326 721 839
Olomouc	28. října 15, 772 00 Olomouc	Martin Čulík	586 556 015
Ostrava	Smetanovo nám. 1, 702 00 Ostrava	Šárka Beránková	596 101 428
Pardubice	Smilova 1904, 530 02 Pardubice	Roman Doležal	466 614 093
Plzeň	nám. Republiky/ Riegrůva 1, 304 48 Plzeň	František Jeřábek	377 196 221
Ústí n. Labem	Mírové nám. 35a, 400 01 Ústí n. Labem	Hana Papoušková	474 445 551
Zlín	nám. Míru 175, 760 01 Zlín	Kateřina Ajglová	577 212 511